26. ROČNÍK
27. BŘEZNA 2020

1
2020

AD NOTAM

ČASOPIS ČESKÉHO NOTÁŘSTVÍ

Z OBSAHU:

Články

Adam Talanda: Mimořádné dědické právo odkazovníků

Lukáš Sadecký: Institut protestu v kapitálové společnosti po novele zákona o obchodních korporacích

Karel Volný: Podíl zůstavitele ve společnosti s ručením omezeným a zastavení řízení o pozůstalosti

Martin Muzikář: Dědic v úpadku a jeho postavení v dědickém a insolvenčním řízení

Judikatura

Zápis do veřejného rejstříku provedený notářem

Zástavní právo a likvidace dědictví

Aktuálně

XLII. sněm Notářské komory ČR

Pro případ, že se na vás podepíší Murphyho zákony.

§

Víme, že i vy notáři jste jen lidé. Proto vám už přes 20 let nabízíme naše služby v oblasti pojištění. Kromě profesního pojištění odpovědnosti za škodu si u nás můžete uzavřít pojištění pro svůj automobil, pro život i na soukromý nebo firemní majetek.

Informujte se o našich speciálních nabídkách u svého pojišťovacího zprostředkovatele.

Kooperativa
VIENNA INSURANCE GROUP

Pro život jaký je

www.koop.cz

ČLÁNKY

Adam Talanda: Mimořádné dědické právo odkazovníků ... 3
Lukáš Sadecký: Institut protestu v kapitálové společnosti po novele zákona o obchodních korporacích ... 8
Karel Volný: Podíl zůstavitele ve společnosti s ručením omezeným a zastavení řízení o pozůstalosti ... 11
Martin Muzikář: Dědic v úpadku a jeho postavení v dědickém a insolvenčním řízení ... 14

DISKUSE

Ondřej Horák: Příprava novely dědického práva ... 24

Z HISTORIE

Jan Kotous: Historie skoro detektivní ... 25

JUDIKATURA

Zápis do veřejného rejstříku provedený notářem ... 28
K rozhodování nejvyššího orgánu obchodní korporace ... 33
Zástavní právo a likvidace dědictví ... 38

RECENZE A ANOTACE

Aspekty notářské samosprávy ... 42
Dostalíkovy hlášky. Fragmenta Dostalíkova. ... 45

AKTUÁLNĚ

XLII. sněm Notářské komory ČR ... 46
Udělení vyznamenání prezidentovi NK ČR rakouským notářstvím ... 48
Činnost UINL ve funkčním období 2017–2019 ... 48

STOJÍ ZA POZORNOST ... 49

ZPRÁVY Z NK ČR

Zahájení a ukončení činnosti notářů ... 50
Konkurzy na obsazení uvolněných notářských úřadů ... 51

STŘÍPKY Z HISTORIE

Stanislav Balík: Střípky z historie 58 ... 54

FEJETON

Lenka Holíková: Závěti nezávěti ... 55

Úvodník

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

Mgr. Jan Dytrych, člen prezidia NK ČR, notář v Praze

jako jeden z nově zvolených členů prezidia NK ČR jsem byl vyzván, abych se ujal úvodníku tohoto čísla našeho časopisu. Vzhledem k tomu, že jak v prezidiu, tak na těchto stránkách, je to pro mě premiéra, mělo by se zřejmě jednat o nastínění určité vize či plánů, se kterými do této nové pozice vstupuji. Již řadu let se zabývám oblastí, která se dá zjednodušeně pojmenovat jako „notářské IT“. Není tedy asi překvapením, že právě využití informačních technologií v práci notáře bych se v rámci svého působení v prezidiu chtěl i nadále věnovat. Jsem si vědom toho, že o elektronizaci již bylo (i na tomto místě) napsáno poměrně dost. Nicméně je to problematika navýsost aktuální, která byla i nosným tématem lednového sněmu NK ČR, a ze shora uvedených důvodů bych se tedy chtěl podělit o svůj pohled.

Na úvod je třeba poznamenat, že přestože se této oblasti věnuji už dlouhodobě (nebo snad právě proto), nejsem zastáncem elektronizace za každou cenu a ve všem. Doba nás však nutí tento trend vnímat a reagovat na něj, protože jinak hrozí, že nám ujede vlak, který se pak dá už jen stěží dohonit.

Ostatně není to pro nás přece nic nového. Čile elektronicky komunikujeme v pozůstalostní agendě a také spoustu oblastí v listinné činnosti notáře si už bez využití elektronických prostředků neumíme představit – např. závěti, manželské smlouvy, rejstřík zástav, přímé zápisy do veřejných rejstříků. Přestože tedy elektronizace nepochybně v uplynulých letech vnesla do notářství řadu pozitivních prvků, přinesla nové agendy nebo posílení pozic v agendách tradičních, jsou další procesy v tomto směru mezi notáři přijímány občas s rozpaky.

Jedním z důvodů, proč tomu tak je, je nepochybně skutečnost, že zatímco dosud je vlastní notářský úkon prováděn vždy „tradičním způsobem“ a až výsledek této činnosti je elektronicky zaznamenáván v příslušném registru, nyní v tomto směru přichází zásadní změna a elektronická komunika-

AD NOTAM ČASOPIS ČESKÉHO NOTÁŘSTVÍ

Vydává: Notářská komora ČR se sídlem Apolinářská 12, 120 00 Praha 2, tel. 224 921 126, 224 921 258, tel./fax 224 919 192, 224 919 266, e-maily: prispevky.adnotam@nkcr.cz, reklamace.adnotam@nkcr.cz, www.nkcr.cz, ISSN 1211-0558, MK ČR E 7049. Vedoucí redaktor: JUDr. Ing. Michael Sáblík. Zástupce vedoucího redaktora: Mgr. David Kittel. Adresa redakce: Apolinářská 12, 120 00 Praha 2. Výroba a grafická úprava: IMPAX, spol. s r. o. Redakční rada: JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D., JUDr. Kateřina Brejlová, prof. JUDr. Jan Dvořák, CSc., JUDr. Roman Fiala, Ing. Mgr. Lenka Holíková, Mgr. Luboš Holík, JUDr. et Ing. Ondřej Klička, JUDr. Martina Kasíková, Mgr. Šimon Klein, doc. JUDr. Alena Macková, Ph.D., Mgr. Erik Mrzena, JUDr. Filip Plašil, JUDr. Věra Sáblíková, Mgr. Radek Šmíd, JUDr. Karel Wawerka. Cena časopisu: 480 Kč včetně DPH za ročník (cena jednoho čísla je 120 Kč vč. DPH), předplatné možno objednat na predplatne.adnotam@nkcr.cz. Tisk: Impax, spol. s r. o.

ce vstupuje přímo do procesu vzniku notářského zápisu. Chystá se úprava notářských předpisů tak, aby bylo umožněno sepsání notářského zápisu v čistě elektronické podobě, včetně varianty „na dálku", tedy aniž by se účastník musel k notáři osobně dostavit. Elektronizace tak pro nás nabírá úplně nový rozměr a míří do oblastí, kde už cítíme její nezanedbatelná rizika. Stejným směrem se však již vydala i některá zahraniční notářství. Ukazuje se totiž, že je to nezbytné.

Dokladem toho je i nová evropská úprava práva obchodních společností, kterou jsou členské státy povinny implementovat do svých národních předpisů. Můžeme k ní mít jistě řadu výhrad. Byla však již přijata a nezbývá než se s tím smířit. Lze si jen povzdechnout, zejména nad tím, že důvody, které k ní vedly, nejsou zrovna přesvědčivé. Opravdu existuje taková společenská poptávka? Nebo se spíš řeší nějaký (pseudo)problém, v praxi reálně neexistující? Kolikrát za život asi tak běžný smrtelník zakládá obchodní společnost, aby mohl zajásat, jak úžasně mu to nová úprava usnadňuje? Jak často může naopak dojít ke zneužití někým, kdo to se svým podnikáním nemyslí až tak vážně a jeho úmysly nejsou právě nejčistší?

Věnuje se zde nemalé úsilí prosazování a ochraně neexistujících práv, jak se to dnes ostatně často děje i v jiných oblastech. Opravdu neexistuje právo na to mít založenou společnost během pár minut, kdykoli si jen vzpomenu a z kteréhokoli místa planety. Není důvod, aby to šlo po internetu stejně snadno, jako se dá po internetu koupit rohlík. Nad nákupem rohlíků totiž stát nepotřebuje mít žádnou kontrolu. Nad zakládáním společností by ji ale mít měl. Vždy je třeba prověřit minimálně obchodní firmu, oprávněnost užívání adresy sídla, způsobilost jednatele k výkonu funkce a další náležitosti. Tuto kontrolu je třeba provést předem, před vznikem společnosti. Notáři již dostatečně prokázali, že v tomto směru mohou státu poskytnout výbornou a spolehlivou službu. K zachování jejich působnosti při zakládání obchodních společností, kterou evropská směrnice naštěstí i nadále umožňuje, jsou proto pádné důvody.

Vrátím-li se z této drobné odbočky zpět k hlavnímu tématu, nezbývá než konstatovat, že notářské zápisy pořizované online (za použití videokonference a prostředků pro vzdálenou identifikaci a autentizaci) jsou již nevyhnutelnou nutností. V době šířícího se koronaviru a neustále stoupajícího počtu lidí v karanténě je tento způsob jednání, tedy bez fyzické přítomnosti účastníků, ze zdravotního hlediska rozhodně bezpečnou variantou. Z hlediska právního už ale až tak bezpečný být nemusí. Bude tedy záležet na konečné podobě našich předpisů, na konkrétním zvoleném technickém řešení, ale také na faktickém přístupu nás notářů, abychom byli schopni zajistit, že i takto pořízený notářský zápis zůstane tím, čím má být, tedy účinným nástrojem právní jistoty a procesní prevence. Možná to nebude jednoduché, ale není jiné cesty.

Zmíněné korporátní právo není jediným příkladem, kdy elektronizace zasahuje do právního prostředí způsobem vyvolávajícím řadu otázek a pochybností. Přijímají se další předpisy v této oblasti, aniž by se vždy detailně domyslelo, jaké to v praxi bude mít dopady a zda vůbec máme k dispozici technické řešení, na kterém by to všechno mohlo fungovat. Jde např. o zákon o právu na digitální služby, který poměrně hladce a rychle proplul legislativním procesem. Praktická aplikace některých jeho ustanovení však zůstává nejasná.

Na druhou stranu je třeba ovšem vidět, že v elektronické oblasti se skrývá z naší strany dosud nevyužitý potenciál, který může naši práci usnadnit a zefektivnit. Mám na mysli např. napojení CIS na základní registry a automatické načítání údajů z průkazů totožnosti. Stejně tak je možné využít elektronické nástroje s přidanou hodnotou pro veřejnost, např. možnost online ověření pravosti notářského zápisu nebo ověřovací doložky legalizace.

Pokud tedy notáři upozorňují na určitá úskalí elektronizace, není to proto, že by ji *a priori* odmítali nebo snad nebyli ochotni učit se něco nového. Důvodem je spíš způsob, jak a proč jsou tyto změny prosazovány, a především to, že se tak často děje na úkor léta budované právní jistoty. A na to jsou notáři zvláště citliví. Nelze se jim divit. Mají to totiž takříkajíc v popisu práce a nakonec – kvůli tomu vlastně existují. Notáři tedy musí dbát na ochranu právní jistoty i ve společnosti, která ji zatlačuje do pozadí, protože rychlost a pohodlnost je pro ni cennější, a je jejich posláním varovat, že to nemusí být právě ta nejšťastnější cesta.

Stojíme tedy na prahu doby, která přináší řadu úkolů a nových výzev. Posun činnosti notáře k ještě hlubší elektronizaci než dosud je třeba přijmout jako nezvratný fakt a snažit se prosazovat na tomto poli určitou rovnováhu mezi tím, co vnímáme spíš jen jako komplikaci, a tím, co pro nás může být pozitivní a může nás posunout někam dál i při zachování tradičních notářských hodnot a principů. Jen tak dokážeme přesvědčit, že notářství není žádná zbytečná brzda, jak je někdy (neoprávněně) vnímáno, ale umí být moderní a stále má a vždy bude mít co nabídnout.

České notářství už zvládlo mnoho změn a přestálo spoustu různých tlaků. Je dobré si uvědomit, že se tak stalo především proto, že notáři byli vždy jednotní. Oba naši hlavní představitelé, prezident i viceprezident NK ČR, na sněmu získali skoro 100 % všech hlasů. Chybělo jich opravdu jen pár. Je to silný mandát a dává to naději, že notářský stav bude nadále navenek vystupovat jednotně a bude i nadále vnímán politickou reprezentací i v odborných kruzích jako nepostradatelná součást našeho právního řádu, zejména z hlediska právní prevence. Téma jednoty akcentoval i prezident Mgr. Radim Neubauer ve svém krátkém vystoupení těsně před zahájením voleb. To je dobrá zpráva, protože v jednotě je síla. Mysleme na to (zvlášť v této nelehké době), že to není jen nějaké prázdné heslo.

Mgr. Jan Dytrych, člen prezidia NK ČR, notář v Praze

Mimořádné dědické právo odkazovníků

JUDr. Adam Talanda

Nezanechá-li zůstavitel žádné dědice podle pořízení pro případ smrti ani podle zákonné dědické posloupnosti, připadá dědictví státu podle § 1634 OZ. V případě, že zůstavitel nařídil odkazy, jsou ještě před připadnutím dědictví státu k dědění povoláni odkazovníci podle § 1633 odst. 1 věty druhé OZ: *„Není-li zákonný dědic, nebo nenabude-li dědictví, stávají se dědici odkazovníci podle poměru hodnoty svých odkazů."*

JUDr. Adam Talanda
- justiční čekatel Krajského soudu v Ostravě
- odborný asistent na Právnické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci

NÁZORY NA DĚDĚNÍ ODKAZOVNÍKŮ

Důvodová zpráva konstatuje dědění odkazovníků s tím, že v případě dědění budou mít odkazovníci vůči jim odkázaným věcem postavení odkazovníků a vůči zbylé pozůstalosti postavení dědiců.[1] J. Svoboda a O. Klička uvádějí, že se jedná o vytvoření sedmé dědické třídy. Dále vypočítávají podmínky pro dědění odkazovníků a uvádějí, že odkazovníci zůstanou odkazovníky ve vztahu k jim odkázaným věcem, ale ve vztahu k celé pozůstalosti budou dědici. Určující pro stanovení velikosti dědického podílu odkazovníků je podle nich obvyklá cena hodnoty odkazu, resp. podíl součtu hodnot všech odkazů odkazovníka vůči součtu hodnot všech odkazů všech odkazovníků.[2] Podle O. Kličky se odkazovníci stávají dědici se všemi důsledky včetně povinnosti hradit dluhy zůstavitele. Odkazovníci pak nezůstávají odkazovníky ani k věcem jim odkázaným, ale jsou jen dědici. Také zmiňuje, že zákon vytváří sedmou dědickou třídu, ale za dědický titul zřejmě považuje pořízení pro případ smrti.[3] J. Svoboda konstatuje dědění odkazovníků podle poměru jejich odkazů a uvádí, že jde o snahu oddálit nabytí dědictví státem.[4] M. Šešina (s L. Muzikářem a P. Dobiášem) konstatuje, že odkazovníci za určitých podmínek dědí s tím, že jde o oddálení nabytí dědictví státem.[5]

Dědění odkazovníků, třebaže nepůjde jistě o častý případ, je svou povahou výjimkou z úpravy dědických titulů, a zaslouží si proto o něco podrobnější úvahu, a to především s ohledem na inspirační zdroj úpravy.

1 Eliáš, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou.* Ostrava: Sagit, 2012, s. 664.

2 Svoboda, J., Klička, O. *Dědické právo v praxi.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 111.

3 O. Klička uvádí: *„… jde o ustanovení sedmé dědické třídy zákonné dědické posloupnosti. V tomto případě se tedy dědickým titulem z pořízení pro případ smrti stává vedle závěti a dědické smlouvy též dovětek."* Klička, O. in Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. *Občanský zákoník. Komentář.* 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 1679.

4 Svoboda, J. in Fiala, R., Drápal, L. a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475–1720). Komentář.* Praha: C. H. Beck, 2015, s. 378.

5 Šešina, M. in Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV.* 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 346; Šešina, M., Muzikář, L., Dobiáš, P. *Dědické právo. Praktická příručka.* Praha: Leges, 2019, s. 202.

INSPIRAČNÍ ZDROJ

Inspiračním zdrojem[6] úpravy dědění odkazovníků podle § 1633 odst. 1 věty druhé OZ je nepochybně § 648 odst. 1 věta druhá vládní osnovy občanského zákoníku z roku 1931,[7] který byl toliko se stylistickými změnami[8] převzat z § 726 věty poslední rakouského ABGB.[9] Uvedená úprava přetrvala v ABGB dodnes a po novele ErbRÄG 2015 je nyní se stylistickými změnami obsažena v § 749 ABGB.[10] Účelem mimořádného dědického práva odkazovníků[11] je odsunutí nabytí dědictví státem s argumentem, že zůstavitel by dědictví raději přenechal odkazovníkům než státu. Z tohoto důvodu pak také bylo analogicky dovozeno vztažení stejného mimořádného dědického práva i ve prospěch závětních dědiců, kterým zůstavitel zanechal konkrétní část pozůstalosti, a u kterých se proto neuplatnila akrescence uvolněného dědického podílu.[12]

Při přípravách vládního návrhu občanského zákoníku z roku 1937 byla úprava dědění odkazovníků vypuštěna s odůvodněním, že neodpovídá vůli zůstavitele, aby osoby, kterým zanechal pouze odkaz, často představující jen malý zlomek pozůstalosti, nabývaly celou pozůstalost. Rozhodující měla být vůle zůstavitele, a pokud zanechal odkaz, ale mínil osobu povolat k dědění, měla taková osoba být povolána za dědice. Dalším argumentem bylo, že dědění odkazovníků nastávalo jen výjimečně.[13]

PODMÍNKY DĚDĚNÍ ODKAZOVNÍKŮ A JEJICH POSTAVENÍ

Úprava mimořádného dědického práva odkazovníků v § 1633 odst. 1 větě druhé OZ určuje další dědice pro případ, že dědictví nenabude žádný z dědiců šesti zákonných tříd podle § 1635 až 1640 OZ; s opatrností by tak bylo možné mimořádné dědické právo odkazovníků označit jako určení sedmé zákonné dědické třídy.[14] Smyslem a účelem ustanovení nepochybně je, aby **dědictví po zůstaviteli nabyly spíše osoby, které zůstavitel sám povolal k nabytí věcí z pozůstalosti, než aby pozůstalost nabyl stát** podle § 1634 OZ. V tom lze vnímat zdůraznění principu přechodu pozůstalosti na jednotlivce a upozadění principu přechodu na společnost; tím zákonodárce dává každému člověku najevo, že má význam se za života snažit a rozmnožovat vlastní majetek, neboť po smrti člověka nenabude takový majetek stát, ale osoby, ke kterým měl zůstavitel nějaký vztah.[15]

Zákon výslovně uvádí, že dědění odkazovníků nastává v případech, kdy **žádný zákonný dědic není**, i v případech, kdy **žádný zákonný dědic dědictví nenabude**.[16] Není přitom rozhodující, z jakého důvodu žádný zákonný dědic dědictví nenabude, ať už ho nabýt nemůže v důsledku dědické nezpůsobilosti, negativní závěti či vydědění, nebo ho nabýt nechce v důsledku zřeknutí se dědického práva či odmítnutí dědictví. Zároveň musí být naplněna podmínka, že alespoň část pozůstalosti nedědí dědicové podle pořízení pro případ smrti, a existuje tedy ještě nějaká část pozůstalosti, kterou mohou odkazovníci jako dědicové nabýt.

Podmínkou dědění odkazovníků je nařízení odkazů a povolání odkazovníků v pořízení pro případ smrti. Osoby odkazovníků

6 Pravděpodobný „myšlenkový prapůvod" mimořádného dědického práva odkazovníků uvádí O. Horák, který zmiňuje sbližování postavení dědice a odkazovníka v římském justiniánském právu, ve kterém se dědic povolaný k dědění konkrétní věci (*heres ex re certa*) považoval za odkazovníka, ale pokud (ostatní) závětní dědicové nenabyli dědictví, nedědili místo nich zákonní dědicové, ale právě dědic povolaný k dědění konkrétní věci. Horák, O. Dědictví a odkaz (k přechodu majetkových práv a povinností pro případ smrti). *Právní rozhledy*, 2015, č. 9, s. 305 a literatura tam uvedená.

7 § 648 odst. 1 osnovy: *„Nechce-li nebo nemůže-li pozůstalost přijmouti ani dědic ani náhradník, napadne právo dědické zákonným dědicům. Není-li zákonných dědiců nebo nenabudou-li dědictví, jsou odkazovníci dědici podle poměru hodnoty svých odkazů."* Citováno podle Rouček, F. in Rouček, F., Sedláček, J. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl III. (§§ 531 až 858)*. Praha: V. Linhart, 1936, s. 321.

8 Podle důvodové zprávy k § 648 osnovy nebyl přijat návrh, aby pozůstalost odmítnutá dědici nepřipadla odkazovníkům, ale rovnou státu jako odúmrť, protože navrhovaný občanský zákoník *„nemá jistě tendenci státi se fiskálnějším, než byl občanský zákoník z roku 1811". Zákon, kterým se vydává všeobecný zákoník občanský. Návrh superrevisní komise. Díl II. Důvodová zpráva.* Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 1931, s. 181.

9 § 726 ABGB: *„Jestli nechce nebo nemůže ani dědic ani náhradník pozůstalost přijmouti, napadne dědické právo zákonným dědicům. Ti jsou však povinni vyhověti ostatním zůstavitelovým opatřením. Zřeknou-li se i oni dědictví, považují se odkazovníci poměrně za dědice."* Citováno podle Rouček, F. in Rouček, F., Sedláček, J., op. cit. sub 7, s. 321.

10 § 749 ABGB po novele ErbRÄG 2015: *„Nedědí-li ani zákonný dědic, ani životní druh zůstavitele, považují se odkazovníci určení zůstavitelem poměrně za dědice."* Překlad autora, původní text zní: *„Gelangt weder ein gesetzlicher Erbe noch der Lebensgefährte des Verstorbenen zur Verlassenschaft, so werden die vom Verstorbenen bedachten Vermächtnisnehmer verhältnismäßig als Erben betrachtet."* Zmínka o životním druhovi zůstavitele (tj. spolužijící osobě) je učiněna proto, že nově má podle § 748 ABGB druh zůstavitele, který se zůstavitelem žil nejméně tři roky ve společné domácnosti, mimořádné dědické právo, nedědí-li žádný jiný zákonný dědic.

11 *„Außerordentliches Erbrecht der Vermächtnisnehmer."*

12 Blíže ze starších autorů viz Stubenrauch von, M. *Commentar zum österreichischen allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuche. Erster Band.* 8. Auflage. Wien: Manzsche k. u k. Hof-Verlags- und Universitäts-Buchhandlung, 1902, s. 908; Krainz, J., Pfaff, L., Ehrenzwieg, A. *System des österreichischen allgemeinen Privatrechts. Zwieter Band: Zweite Hälfte: Familien- und Erbrecht.* 5. Auflage. Wien: Manzsche k. u. k. Hof- Verlags- und Universitäts-Buchhandlung, 1917, s. 407–408; Unger, J. *System des österreichischen allgemeinen Privatrechts. Sechster Band. Das österreichische Erbrecht.* Liepzig: Druck und Verlag von Breitkopf und Härtel, 1864, s. 113–114; Mayr, R. *Soustava občanského práva. Kniha pátá: právo dědické.* Brno: Barvič & Novotný, 1927, s. 63–64. Z novějších autorů viz Kralik, W. *System des österreichischen allgemeinen Privatrechts IV. Das Erbrecht.* 3. Auflage. Wien: Manz, 1983, s. 81–84; Welser, R. in Rummel, P., Lukas, M. (eds.) *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch. Teilband §§ 531–824 ABGB (Erbrecht).* 4. Auflage. Wien: Manz, 2014, s. 160–161; Eccher, B. in Kodek, G., Schwimann, M. (eds.) *ABGB Praxiskommentar. Band 3. §§ 531-858 ABGB.* 4. Auflage. Wien: LexisNexis Verlag, 2013, s. 162–163; Völkl, Ch., Bardeau, A. *Erben NEU. Erbrechtsänderungsgesetz 2015.* Wien: Manz, 2016, s. 20–21; Důvodová zpráva k novele ErbRÄG 2015. In: Deixler-Hübner, A., Schauer, M. (eds.) *Erbrecht NEU.* Wien: LexisNexis Verlag, 2015, s. 183; Welser, R. *Der Erbrechts-Kommentars*. Wien: Manz-Verlag, 2019, s. 285–287.

13 Důvodová zpráva k vládnímu návrhu z roku 1937 uvádí, že ještě v osnově z roku 1931 bylo dědění odkazovníků zařazeno,

jsou určeny zůstavitelem a tyto zůstavitelem určené odkazovníky pak zákon povolává k dědění; proto je v případě mimořádného dědického práva odkazovníků **dědickým titulem** vždy **zákon**, neboť jsou to ustanovení zákonné dědické posloupnosti, na základě kterých zvolené osoby nabývají dědictví.[17] Konečně i z § 1476 OZ vyplývá taxativní výčet dědických titulů, mezi nimiž dovětek není. Nařízení odkazu je nutné vždy vyložit v souladu s vůlí zůstavitele (§ 1494 odst. 2 OZ) a posoudit, zda se nejedná spíše o povolání k dědění (§ 1477 a § 1594 a násl. OZ), které má přednost před zákonnou dědickou posloupností i před děděním odkazovníků. Ustanovení o dědění odkazovníků je **dispozitivní normou**, jejíž užití může zůstavitel vyloučit v pořízení pro případ smrti. Nařízení odkazu je proto nutné zkoumat také z toho hlediska, zda zůstavitel neměl v úmyslu odkazovníku zanechat pouze vymezenou věc a pro případy předpokládané v § 1633 odst. 1 OZ odkazovníka z dědění vyloučit (např. zůstavitelka uvede: „Svému bývalému manželovi odkazuji šperky, které mi daroval za trvání našeho manželství, ale nic jiného se mu z mého majetku nesmí dostat.").[18]

Odkazovníci se mohou stát dědici jen v případě, že odkazy byly nařízeny **platně** (§ 1594, 1595 OZ), odkazovníci jsou **způsobilí dědit** (§ 1481, 1482, 1484, § 1646 a násl. OZ), a pokud zároveň odkazy **nebyly odvolány** (§ 1602 a 1603 OZ).[19] Odkazovníkem, který se stává dědicem, může být jen **osoba konkrétně určená** zůstavitelem, neboť zůstavitel nemůže svěřit jiné osobě, aby určila jeho dědice (§ 1496 OZ). Proto nařídil-li zůstavitel odkazy ve prospěch skupiny osob (§ 1600 OZ), mohou se tyto osoby stát dědici, jen pokud je lze určit podle zůstavitelovy vůle nebo podle vykládacích ustanovení (§ 1503 a 1618 OZ[20]); nemůže se jednat o osoby určené jinou osobou.

Ne zcela jasné jsou případy, kdy zůstavitel nařídil odkazy, které se však podle zákonných vykládacích ustanovení považují za odvolané. Takovým případem je např. zanechání odkazu věci určitého druhu z pozůstalosti, která však v pozůstalosti není (§ 1605 OZ), nebo zanechání odkazu věci patřící odkazovníkovi a věci, kterou zůstavitel později odkazovníkovi daroval (§ 1609 OZ). Rozhodující pro určení, zda se odkazovník může stát dědicem, je, zda **zůstavitel skutečně chtěl, aby se odkazovníkovi něčeho dostalo**, neboť právě osoby, kterým chtěl zůstavitel něco zanechat, mají pozůstalost nabýt spíše než stát. Proto i v uvedených případech, které by jinak znamenaly zánik nařízeného odkazu, může dojít k dědění odkazovníka, kterému skutečně zůstavitel chtěl něco zanechat.[21]

Odkazovníci se stávají dědici **podle poměru hodnoty každého odkazu ve vztahu k hodnotě všech odkazů**; rozhodující je proto určení hodnoty odkazů.[22] Jestliže zůstavitel někomu zanechal věc bez hodnoty (např. rodinné fotografie), nestává se takový odkazovník dědicem vedle jiných odkazovníků; pokud by se však jednalo o jediného odkazovníka, stane se i on sám dědicem ve vztahu k celé (zbývající) pozůstalosti, než aby dědictví nabyl stát. Hodnotou odkazu je nutné rozumět skutečnou hodnotu toho, co by odkazovník podle nařízení zůstavitele nabýval, neboť dědicem se může stát jen ten odkazovník, kterému zůstavitel skutečně chtěl něco zanechat. V případě nařízení pododkazu (§ 1599 OZ) pak jde o čistou hodnotu odkazu po odečtení hodnoty pododkazu.

ale s odkazem na vůli zůstavitele bylo ve vládním návrhu z roku 1937 vypuštěno. *Vládní návrh zákona, kterým se vydává občanský zákoník.* Praha: Národní shromáždění ČSR, 1937, důvodová zpráva k hlavě 19 (§§ 511 až 547). Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1935ns/ps/tisky/t0844_14.htm.

14 Shodně Svoboda, J., Klička, O., op. cit. sub 3, s. 111; Klička, O. in Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V., op. cit. sub 3, s. 1679.

15 K základním principům dědického práva viz zejména Tilsch, E. *Dědické právo rakouské se stanoviska srovnávací vědy právní. Část I.* Praha: Bursík & Kohout, 1905, s. 9–38.

16 Rakouská literatura řešila otázku, zda odkazovníci k dědění nastupují jen v případě, že se dědicové ze zákona dědického práva zřeknou (odmítnou ho), nebo v jakémkoli případě, kdy zákonní dědicové nedědí (k tomu viz znění § 726 poslední věty ABGB před novelou ErbRÄG 2015 citované výše). Všichni autoři se shodují, že dědění odkazovníků nastává v jakémkoli případě, kdy nedědí zákonní dědicové, neboť účelem je oddálení nabytí dědictví státem. Viz např. Krainz, J., Pfaff, L., Ehrenzwieg, A., op. cit. sub 12, s. 407; Eccher, B. in Kodek, G., Schwimann, M. (eds.), op. cit. sub 12, s. 162; Kralik, W., op. cit. sub 12, s. 81; Welser, R., op. cit. sub 12, s. 286. Ke kritice nového znění § 749 ABGB po novele ErbRÄG 2015 viz Welser, R., op. cit. sub 12, s. 286.

17 Je otázkou, zda bude mít skutečnost, zda je dědickým titulem zákon nebo pořízení pro případ smrti, na něco praktický vliv. Dědický titul je rozlišujícím kritériem např. při sporech o dědické právo (koho soud odkáže k podání žaloby podle § 1672 a 1673 OZ) nebo při rozdělení pozůstalosti (§ 1694 a násl. OZ, ale při rozdělení pozůstalosti bude zřejmě nutné přihlédnout k původnímu rozdělení odkazů). Zákon za dědický titul pro dědění odkazovníků považuje shodně Kralik, W., op. cit. sub 12, s. 82. R. Welser uvádí, že dědickým titulem při dědění odkazovníků je zákon, ale mají postavení jako dědicové závětní. Welser, R. in Rummel, P., Lukas, M. (eds.), op. cit. sub 12, s. 161 a Welser, R., op. cit. sub 12, s. 287. Pořízení pro případ smrti jako dědický titul pro dědění odkazovníků uvádí Eccher, B. in Kodek, G., Schwimann, M. (eds.), op. cit. sub 12, s. 162. Pořízení pro případ smrti jako dědický titul pro dědění odkazovníků patrně považuje také Klička, O. in Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V., op. cit. sub 3, s. 1679 (viz citaci výše).

18 Kralik, W., op. cit. sub 12, s. 82.

19 Mezi rakouskými autory nebyla shoda, zda se mimořádné dědické právo odkazovníků vztahuje také na přednostní zákonný odkaz manžela podle § 758 ABGB (po novele ErbRÄG 2015 upraveno v § 745 ABGB). Tento spor vyřešilo nové znění ustanovení o mimořádném dědickém právu odkazovníků po novele ErbRÄG 2015, které v novém § 749 ABGB nyní výslovně uvádí, že musí jít o odkazovníky určené zůstavitelem (znění nového § 749 ABGB viz výše). Právo odpovídající přednostnímu zákonnému odkazu manžela je obsaženo také v § 1667 OZ a lze mít za to, že ani podle české úpravy se manžel z tohoto důvodu nemůže stát dědicem podle § 1633 odst. 1 OZ, neboť účelem mimořádného dědického práva odkazovníků je, aby dědictví nabyly osoby, kterým zůstavitel chtěl něco zanechat z vlastní vůle. Bylo by však možné uvažovat i nad tím, aby raději nabyl dědictví manžel na základě zákonného přednostního odkazu, než aby dědictví připadlo státu (viz dále). Vztažení mimořádného dědického práva odkazovníků na přednostní odkaz manžela připouští Mayr, R., op. cit. sub 12, s. 64; Unger, J., op. cit. sub 12, s. 114 (pozn. 3); Welser, R. in Rummel, P., Lukas, M. (eds.), op. cit. sub 12, s. 160. Opačně Eccher, B. in Kodek, G., Schwimann, M. (eds.), op. cit. sub 12, s. 162; Völkl, Ch., Bardeau, A., op. cit. sub 12, s. 21; Důvodová zpráva k novele ErbRÄG 2015. In: Deixler-Hübner, A., Schauer, M. (eds.), op. cit. sub 12, s. 183. S vyloučením zákonných odkazovníků z mimořádného dědického práva odkazovníků podle nového znění § 749 ABGB nesouhlasí Welser, R., op. cit. sub 12, s. 287.

20 K výkladu § 1503 a 1618 OZ viz Talanda, A. K výkladu § 1503 odst. 1 OZ. *Ad Notam*, 2019, č. 2, s. 13–17; Horák, O. Reprezentace při dědění ze závěti? (Ke smyslu a výkladu § 1618 OZ). *Ad Notam*, 2019, č. 2, s. 21–22.

Hlavní odkazovník se v takovém případě stává dědicem co do poměru čisté hodnoty odkazu a pododkazovník se stává dědicem co do poměru hodnoty jeho pododkazu. Jestliže hodnota pododkazu převyšuje hodnotu hlavního odkazu, stává se dědicem jen pododkazovník co do výše převyšující hlavní odkaz, neboť jen pododkazovníku zůstavitel skutečně něco zanechal. Stanovil-li zůstavitel odkazovníkovi odkládací podmínku, musí být podmínka vyplněna, pokud ji má vyplnit odkazovník (např. zůstavitel uvede: „Své neteři odkazuji 30 000 Kč, pokud se o mě bude do konce života starat"), jinak se může stát odkazovník dědicem i bez splnění podmínky (např. zůstavitele uvede: „Pokud od svého bratra dostanu hodinky, odkazuji všechny hodinky svému synovci"). Určil-li zůstavitel odkazovníkovi náhradníka, stává se dědicem jen ten z nich, kdo by skutečně měl odkaz nabýt. Určil-li zůstavitel ve vztahu k odkazu svěřenské nástupnictví, záleží opět na zůstavitelem zvolené podmínce. Pokud má podmínku nastoupení následného odkazovníka vyplnit následný odkazovník, uplatní se svěřenské nástupnictví i v případě dědění odkazovníků; pokud nemá podmínku vyplnit následný odkazovník, stávají se dědici přední i následní odkazovníci podle poměru předpokládané doby trvání jejich práva k odkazu v závislosti na pravděpodobnosti vyplnění podmínky.

Lze mít za to, že mimořádné dědické právo odkazovníka může svědčit také **právnické osobě**, které byl zanechán odkaz, což je výjimkou z obecného pravidla, podle kterého jsou k dědění podle zákonné posloupnosti povolány jen fyzické osoby.

Odkazovníci povolaní k dědění se, stejně jako jiní dědicové, **vyjadřují k odmítnutí dědického práva** podle § 1485 a násl. OZ a **k výhradě soupisu** podle § 1674 a násl. OZ. Odkazovníci v takovém případě budou účastníky řízení o pozůstalosti podle § 110 ZŘS jako ti, o nichž lze mít důvodně za to, že jsou zůstavitelovými dědici, a o právu odmítnout dědictví a uplatnit výhradu soupisu je bude vyrozumívat soud. Tím se výrazně mění jejich postavení, protože odkazovníci jsou jinak věřiteli dědice a jako takoví nejsou účastníky řízení o pozůstalosti a o existenci odkazu je vyrozumívá ten, kdo spravuje pozůstalost podle § 1678 odst. 2 OZ. Každý z odkazovníků může dědictví odmítnout, a pokud tak učiní, zůstává mu stále právo na odkaz,[23] který případně může také odmítnout podle § 1623 OZ. V případě odmítnutí dědictví jedním z odkazovníků se pozůstalost rozdělí mezi ostatní odkazovníky podle poměru hodnoty jejich odkazů. Pokud by odkazovník odmítl dědictví i odkaz a měl zároveň náhradníka, nastupuje na jeho místo náhradník podle § 1628 OZ, který se bude vyjadřovat k dědickému právu.

Při dědění odkazovníků již zpravidla nebude důvod aplikovat ochranná ustanovení § 1598, 1630 a 1631 OZ, ledaže by některý z odkazovníků dědictví odmítl a ponechal si právo na odkaz.

Důvodová zpráva a někteří autoři (viz výše) uvádějí, že odkazovníci, kteří se stali dědici, nabývají dědictví podle poměru hodnot jejich odkazů a vůči původně odkázaným věcem vystupují jako odkazovníci a vůči ostatní pozůstalosti jako dědicové. Pro tento závěr však znění § 1633 odst. 1 věty druhé OZ nesvědčí, neboť žádné takové pravidlo v něm obsaženo není. Pro takový závěr pak nesvědčí ani pravidlo o odkazech zanechaných dědicům, tedy o přednostních odkazech (prelegátech), které je obsaženo v § 1596 OZ, podle kterého může zůstavitel dědici nebo spoludědicům zanechat přednostní odkaz, a vzhledem k tomuto odkazu se budou posuzovat jako odkazovníci. V případě dědění odkazovníků však zůstavitel přednostní odkaz nenařídil. Argumentem pro postavení odkazovníků jako odkazovníků k odkázaným věcem a jako dědiců ke zbytku dědictví je zřejmě vůle zůstavitele, který chtěl, aby odkazovníci nabyli odkaz. V případě mimořádného dědického práva odkazovníků je však dědickým titulem zákon, tedy vůle zůstavitele je respektována jen co do výběru osob. Zákon totiž úmyslně povolává k dědění odkazovníky jako osoby, o kterých se zůstavitel nevyjádřil, že by se měly stát dědici. To vše za obecného předpokladu, že zůstavitel by raději zanechal pozůstalost odkazovníkům než státu. Zákon tedy jde nad rámec zůstavitelem projevené vůle a výslovně stanoví, že **odkazovníci se stávají dědici, nikoli že odkazovníci vedle nabytí odkazů také dědí**.[24] Jestliže se odkazovníci stanou dědici i bez projevené vůle zůstavitele, není důvod, aby zároveň vedle dědictví nabývali také jim původně zanechaný odkaz jako přednostní odkaz, pro který nedal zůstavitel pokyn. Odkazovníkům je ale ponecháno na vůli, zda se stanou dědici, zda si ponechají pouze právo na odkaz, nebo zda z pozůstalosti nebudou žádat nic. Vůli zůstavitele o tom, který z odkazovníků má nabýt kterou věc, je pak třeba brát v potaz při rozdělení pozůstalosti (§ 1694 a násl. OZ), kdy musí být přání zůstavitele respektováno, přestože se zákonní dědicové jinak mohou o rozdělení pozůstalosti dohodnout libovolně.

Může nastat situace, že se po potvrzení nabytí dědictví odkazovníkům dodatečně nalezne závěť a pravý závětní dědic se bude domáhat svých práv k pozůstalosti podle § 189 odst. 2 ZŘS.[25] V takovém případě se pravý dědic může svých práv domoci vůči odkazovníkům, kterým však „obživne" jejich postavení odkazovníků podle původního pořízení pro případ smrti, jestliže bude slučitelné s nově nalezenou závětí. Původní pořízení pro případ smrti, na základě kterého jsou určeni odkazovníci, kteří se pak podle § 1633 odst. 1 věty druhé OZ stali dědici, totiž samo od sebe nezanikne, a pokud se ukáže, že skutečným dědicem je jiná osoba, musí odkazovníkům

21 Kralik, W., op. cit. sub 12, s. 83; Welser, R. in Rummel, P., Lukas, M. (eds.), op. cit. sub 12, s. 160. V novějším komentáři R. Welser uvádí, že pokud se podle zákona považuje odkaz za odvolaný, nemůže odkazovník dědit, protože „blízký vztah" mezi zůstavitelem a odkazovníkem k mimořádnému dědickému právu nestačí; v případě zániku odkazu proto, že zůstavitel odkázanou věc za života daroval odkazovníkovi, však mimořádné dědické právo odkazovníka připouští. Welser, R., op. cit. sub 12, s. 286.

22 Poměr hodnot jednotlivých odkazů a dále uvedené situace rozebírá Kralik, W., op. cit. sub 12, s. 83–84.

23 Shodně Welser, R., op. cit. sub 12, s. 287. Naopak možnost odmítnout dědické právo a ponechat si odkaz v minulosti vylučovali Krainz, J., Pfaff, L., Ehrenzwieg, A., op. cit. sub 12, s. 408.

24 Shodně Klička, O. in Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V., op. cit. sub 3, s. 1679.

25 K žalobě oprávněného dědice viz Plašil, F., Talandová, I., Talanda, A. Žaloba oprávněného dědice. *Bulletin advokacie*, 2020, č. 1–2, s. 30–38.

svědčit jejich právo k odkazu. Zákonná fikce, že se odkazovníci považují za dědice, která by zanikla s nalezením skutečně oprávněného dědice, nemůže převážit nad vůlí zůstavitele, že se určité osobě mělo dostat odkazu.

ANALOGICKÉ UŽITÍ PRAVIDLA

Rakouští autoři dospěli k tomu, že pravidlo o dědění odkazovníků je možné analogicky vztáhnout také na případ **dědiců podle pořízení pro případ smrti, kterým byl zanechán určitý dědický podíl, a kteří proto nemají právo na přírůstek uvolněného podílu** (§ 1504 a 1505 OZ). V případě analogického uplatnění mimořádného dědického práva odkazovníků též na zákonné dědice, u kterých se neuplatní akrescence uvolněného dědického podílu, přicházejí v úvahu tři možnosti. První možností je, že závětní dědicové budou mít přednost při dědění uvolněného dědického podílu před odkazovníky. Druhou možností je, že závětní dědicové budou nastupovat k dědění uvolněného dědického podílu až v případě, že odkazovníci se dědici z jakéhokoli důvodu nestanou. Třetí možností je, že závětní dědicové budou analogicky postaveni na roveň odkazovníkům a obě skupiny se stanou dědici i ve vztahu k uvolněné části pozůstalosti současně.[26] Při hodnocení uvedených možností je třeba vzít v potaz zejména již zmiňovaný smysl a účel mimořádného dědického práva odkazovníků, kterým je nabytí dědictví osobami, kterým zůstavitel chtěl něco zanechat při současném oddálení nabytí dědictví státem. Z tohoto hlediska se jeví nejlepší variantou možnost první, neboť jsou to právě závětní dědicové, kterým zůstavitel skutečně chtěl zanechat podíl na pozůstalosti, zatímco odkazovníkům chtěl zanechat jen konkrétně určené věci (§ 1475 a 1477 OZ). Proto se jeví nejvhodnější, aby uvolněný dědický podíl nabývali podle velikosti svých dědických podílů nejprve závětní dědicové, a až pokud žádní nejsou, aby se uplatnilo mimořádné dědické právo odkazovníků. Proti tomu lze však namítnout, že i závětním dědicům, kterým zůstavitel zanechal konkrétně vymezené podíly, nechtěl zanechat více, že zákon výslovně uvádí, že těmto závětním dědicům nemá k jejich dědickému podílu nic přirůstat, a že právě pro tyto případy je určeno mimořádné dědické právo odkazovníků. Z tohoto hlediska se proto jeví nejvhodnější možnost druhá, že závětní dědicové budou analogicky povoláni k dědění až tehdy, pokud z jakéhokoli důvodu nenastane dědění odkazovníků. Obě předchozí možnosti pak do jisté míry vyvažuje možnost třetí, tedy skutečně analogické přidání závětních dědiců k mimořádnému dědickému právu odkazovníků. V takovém případě uvolněný dědický podíl nabudou podle hodnoty jim zanechaných dědických podílů a odkazů současně závětní dědicové a odkazovníci, a tím se co nejvíce zohlední zůstavitelova vůle co do míry „obdarování" závětních dědiců i odkazovníků.[27]

Pro případ, že zůstavitel nezanechá ani závětní dědice, u kterých se neuplatní akrescence uvolněného dědického podílu, ani odkazovníky, lze dále uvažovat nad analogickým vztažením mimořádného dědického práva odkazovníků i na jiné osoby, které mají právo na majetkové hodnoty z pozůstalosti (z majetku zůstavitele), a to např. obdarovaného z darování pro případ smrti (§ 2063 OZ),[28] nepominutelného dědice s právem na povinný díl (§ 1642 a násl. OZ),[29] osoby oprávněné z práva na zaopatření (§ 1665 a násl. OZ) nebo osoby oprávněné z pojistných smluv (např. § 2829 OZ). Všechny tyto osoby mají k zůstaviteli určitý vztah, který by mohl odůvodňovat, aby nabyly pozůstalost spíše než stát, avšak je otázkou, zda by takové analogické rozšíření mimořádného dědického práva odkazovníků nebylo už příliš široké a v některých případech i zcela proti vůli zůstavitele.

ZÁVĚR

Mimořádné dědické právo odkazovníků je projevem principu přechodu pozůstalosti na jednotlivce, neboť sleduje odsunutí nabytí dědictví státem v případě, že nejsou žádní zákonní dědicové a zároveň zůstavitel určil odkazovníky jako osoby, kterým chtěl nějaký majetek zanechat. Uvedené pravidlo je v § 1633 odst. 1 větě druhé OZ zakotveno velmi obecně a přináší mnoho výkladových nejasností, které se tento příspěvek pokusil objasnit s využitím závěrů rakouské právní vědy, neboť právě rakouský ABGB je skrze vládní osnovu občanského zákoníku z roku 1931 inspiračním zdrojem úpravy mimořádného dědického práva odkazovníků.

Lze shrnout, že mimořádné dědické právo odkazovníků je dispozitivní normou, kterou může zůstavitel svým projevem vůle vyloučit. Pokud zůstavitel dědění odkazovníků nevyloučí, nastane na základě zůstavitelovy vůle určení osob odkazovníků, ale dědickým titulem je zákonná dědická posloupnost. K dědění mohou být povoláni jen odkazovníci, kteří jsou způsobilí dědit, jejichž odkaz byl určen platně a nebyl odvolán. Při posuzování odvolání odkazů podle výkladových ustanovení je vždy rozhodující, zda zůstavitel chtěl skutečně odkazovníkům něco zanechat. Odkazovníci pak mohou dědictví odmítnout s výhradou odkazu, a pokud dědictví neodmítnou, tak nabývají dědictví a přestávají být odkazovníky. Mimořádné dědické právo odkazovníků lze analogicky vztáhnout také na závětní dědice povolané k určitému dědickému podílu, u kterých proto nenastává akrescence uvolněného dědického podílu. ■

26 Přednost závětních dědiců před odkazovníky uvádí Kralik, W., op. cit. sub 12, s. 84. Stejné postavení závětních dědiců a odkazovníků uvádí Welser, R. in Rummel, P., Lukas, M. (eds.), op. cit. sub 12, s. 161; Mayr, R., op. cit. sub 12, s. 64; Krainz, J., Pfaff, L., Ehrenzwieg, A., op. cit. sub 12, s. 407–408. Analogické užití mimořádného dědického práva odkazovníků i na závětní dědice bez dalšího vysvětlení uvádí Eccher, B. in Kodek, G., Schwimann, M. (eds.), op. cit. sub 12, s. 162.

27 W. Kralik zmiňuje praktické problémy výpočtu poměru vzájemných podílů takto mimořádně nastoupivších dědiců společně s odkazovníky. Kralik, W., op. cit. sub 12, s. 84.

28 Možnost vztažení mimořádného dědického práva odkazovníků na obdarovaného z pravého darování pro případ smrti W. Kralik výslovně vylučuje, neboť na rozdíl od povolání odkazovníka je darování pro případ smrti neodvolatelné. Kralik, W., op. cit. sub 12, s. 83. Podle R. Welsera by po novele ErbRÄG 2015 už nemělo být s obdarovaným pro případ smrti zacházeno jako s odkazovníkem. Welser, R., op. cit. sub 12, s. 287.

29 Nepominutelné dědice v souvislosti s analogickým vztažením mimořádného dědického práva odkazovníků zmiňuje R. Welser, uvádí ale jen, že je to sporné. Welser, R., op. cit. sub 12, s. 287.

Institut protestu v kapitálové společnosti po novele zákona o obchodních korporacích

JUDr. Lukáš Sadecký

ÚVOD A NĚKTERÉ DÍLČÍ DOPADY NOVELY

Novela[1] zákona o obchodních korporacích, která nabývá účinnosti až ode dne 1. ledna 2021 (dále „Novela"), se dotýká rovněž institutu protestu, který výlučně pro společníka kapitálové společnosti i nadále představuje zásadně podmínku pro případné dovolávání se neplatnosti usnesení valné hromady.

Nelze přehlížet, že Novela toliko podmíněně zavádí, nestanoví-li totiž společenská smlouva (stanovy) jinak, aby na jednání valné hromady byla se společníkem přítomna i jedna jím určená osoba,[2] avšak v této souvislosti je nutné velmi důsledně zohledňovat bod 11 „Přechodná ustanovení" k Novele, který zásadně po dobu 2 let ode dne nabytí účinnosti Novely pro kapitálové společnosti vzniklé před účinností Novely spíše nepřipouští aplikaci nových relevantních zákonných ustanovení, která společníkovi jinak umožňují i přítomnost jedné jím určené osoby na jednání valné hromady.

JUDr. Lukáš Sadecký
- advokát
- člen rozkladových komisí
- rozhodce Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR

Novela především odstraňuje apriorní neodůvodněnou a nekoncepční výhodu pro nepřítomné společníky na valné hromadě,[3] a to oproti přítomným nebo zastoupeným společníkům na valné hromadě, jelikož do účinnosti Novely nemusí nepřítomný (nezastoupený) společník v případě dovolávání se neplatnosti usnesení valné hromady disponovat žádným tomu odpovídajícím předchozím protestem.

Požadavek na odůvodněný protest, dopadající v konečném důsledku jen na společníky kapitálové společnosti jako osoby aktivně legitimované k případnému podání návrhu na dovolání se neplatnosti usnesení valné hromady, a to včetně odstranění neoprávněného zvýhodnění nepřítomných společníků na valné hromadě (viz výše), bude po Novele zpravidla více nutit společníky k účasti nebo k jejich zastoupení na jednání valné hromady.

Novela dále odstraňuje čistě formálně (zbytečně) přísný požadavek ohledně toho, že protestující osoba napříště již nebude muset na valné hromadě výslovně žádat o zanesení učiněného protestu v zápisu z jednání valné hromady,[4] jelikož zohlednění obsahu protestu v zápisu z jednání valné hromady se má jako obligatorní náležitost zápisu odehrávat bez dalšího, a tudíž bez výslovné žádosti protestující osoby.

Pouze v případě společníků kapitálové společnosti zákonodárce prostřednictvím Novely explicitně uvádí, že protest má být odůvodněný,[5] a rovněž zužuje veškeré dosavadní výjimky, kdy společník nemusel disponovat podaným protestem proti usnesení valné hromady toliko na jediný případ, a to jestliže navrhovatel nepodal protest z tzv. závažného důvodu.

OBECNĚ K PROTESTU A ODŮVODNĚNÍ PROTESTU

Protest jako takový není ničím jiným než právním jednáním, a musí tak mimo jiné odpovídat i aspektu určitosti, což v sobě bude obnášet i některé prvky odůvodnění protestu, aby se vůbec jednalo o určité právní jednání, a bylo tak pokud možno co nejvíce eliminováno riziko případného zdánlivého právního jednání.[6] Zde uvedeným ovšem není nijak dotčeno ani omezeno zejména to, že existuje určitý okruh aktivně legitimovaných osob, které se zcela obejdou bez jakéhokoliv protestu včetně jeho odůvodnění (viz níže).

Ohledně protestu by nepochybně neměly obstát takové formalistické výklady, které budou důsledně trvat na tom, aby jakákoliv výhrada či jiná námitka uplatněná zpravidla společníkem kapitálové společnosti až na jednání valné hromady, byla jednoznačně a nepochybně označena jako protest, tj. že by snad obligatorně muselo od protestující osoby výslovně zaznít něco jako: „protestuji", „podávám protest" apod.

Dále by se ohledně protestu neměly prosadit ani takové výklady, dle nichž by společenská smlouva kapitálové společnosti mohla striktně vyžadovat, aby veškeré případné

1 Novela odpovídá zákonu vyhlášenému dne 13. února 2020 ve Sbírce zákonů v částce 16 pod č. 33/2020 Sb.

2 Srov. Novelou nově vkládaný odst. 3 v § 168 a nově vkládaný odst. 2 v § 399 ZOK.

3 K tomuto srov. současný § 192 odst. 2 a § 424 odst. 1 ZOK obojí před Novelou, a to konkrétně dikci: *„…, ledaže … nebo navrhovatel nebyl na valné hromadě přítomen, …"*.

4 Formalistická přísnost je zřejmá ze současného § 189 odst. 1 písm. f) *in fine* a z § 423 odst. 2 písm. f) *in fine* ZOK – obojí před Novelou.

5 Viz § 192 odst. 2 a § 424 odst. 1 ZOK po Novele: *„… podán odůvodněný protest, …"*.

6 Otázka určitosti je spojována s institutem zdánlivého právního jednání dle § 553 odst. 1 ObčZ.

protesty byly učiněny pouze písemnou formou, a jen k takovýmto bude moci být následně přihlíženo. Pro účely korporátního práva by naopak mělo být shledáno spíše přípustným, pokud protestující osoba na jednání valné hromady přednese podstatný obsah svého jinak písemného protestu a v podrobnostech přitom odkáže na jeho písemné vyhotovení, které bude tvořit jako příloha nedílnou součást zápisu z jednání valné hromady.

Lze mít důvodně za to, že protest by měl být označen jako odůvodněný zpravidla tehdy, jestliže obsahuje: (a) alespoň podstatu uplatněné výhrady či námitky, a to přednesené třeba jen v obecné rovině, avšak natolik dostatečně, aby samotné kapitálové společnosti bylo zřejmé, v čem pochybila nebo v čem je spatřována vada (např. nedošlo k řádnému nebo včasnému svolání zasedání valné hromady; pozvánka na valnou hromadu neobsahuje veškeré zákonem nebo společenskou smlouvou požadované náležitosti nebo informace; kapitálová společnost před zasedáním valné hromady neuveřejnila nebo nezveřejnila[7] řádně nebo včas veškeré zákonem nebo společenskou smlouvou požadované dokumenty; zasedání valné hromady nebylo schopné usnášení; usnesení nebylo přijato zákonem nebo společenskou smlouvou požadovanou většinou hlasů; došlo k porušení práva společníka na obdržení vysvětlení atd.), a navíc (b) protest bude směřován proti zcela konkrétnímu usnesení valné hromady nebo proti všem usnesením valné hromady; u posledně uváděného jde o tzv. „paušální" protest.

Po přihlédnutí k výše uvedenému tak nelze na protestující osobu klást zvýšené požadavky v tom směru, aby současně zcela konkrétně tvrdila příslušná zákonná ustanovení nebo přesná ustanovení společenské smlouvy, která všechna byla porušena.

Zákonodárce, a to ani po Novele, nijak nepředepisuje, v jaké přesné fázi jednání valné hromady musí nejpozději zaznít odůvodněný protest. Lze se tudíž důvodně domnívat, že každý jednotlivý protest nemusí zaznít pouze v rámci protestem napadaného usnesení valné hromady, ale postačí, pokud se tak stane nejpozději v poslední části jednání valné hromady, zpravidla označované jako „Závěr".

Je-li sporné, zda byl protest podán, má se za to, že podán byl,[8] platí i po Novele.

SPOLEČNÍK A ODŮVODNĚNÝ PROTEST

Je nutné mít ovšem stále na paměti, že požadavek na odůvodněnost protestu (resp. na existenci předchozího protestu jako takového) je i po Novele nadále dáván do souvislosti pouze a jen s tím, pokud se společník kapitálové společnosti rozhodne dovolávat se neplatnosti usnesení valné hromady. Pokud se jako aktivně legitimovaná osoba[9] odlišná od společníka, a to zpravidla v postavení člena statutárního nebo kontrolního orgánu kapitálové společnosti, rozhodne v časově omezené lhůtě[10] dovolávat se neplatnosti usnesení valné hromady, nevyžaduje se splnění podmínky předchozího protestu, natož jeho odůvodnění.

Společník kapitálové společnosti je pohledem protestu rovněž omezen i v tom směru, že se může dovolávat neplatnosti usnesení valné hromady jen z důvodů uvedených v protestu. Vlastní navazující skutková tvrzení společníka by se tak měla zásadně soustředit již jen na podrobné rozvíjení nebo na do bližších detailů upřesňování předchozí, třeba jen v obecné rovině dostatečně přednesené, výhrady či jiné námitky odpovídající učiněnému protestu.

Můžeme tedy vysledovat, že aktivně legitimované osoby odlišné od společníka nejsou nijak limitovány ani omezovány požadavkem žádného protestu, natož jeho důvody. U těchto osob, a to z povahy jejich právního postavení v kapitálové společnosti, vystupuje do popředí rovněž i aspekt péče řádného hospodáře, dozví-li se, že některé poměrně nedávno přijaté usnesení valné hromady vykazuje možné znaky neplatného usnesení, jehož neplatnosti je zapotřebí se včas dovolat, pro rozpor se zákonem, společenskou smlouvou nebo dobrými mravy.[11]

Společník se po Novele může dovolávat neplatnosti usnesení valné hromady bez současného splnění podmínky podání odůvodněného protestu jedině tehdy, pokud protest nebyl podán ze závažného důvodu; Novela tak tímto rovněž podstatně zužuje okruh dosavadních přípustných výjimek pro členy kapitálové společnosti ohledně nepodání protestu. Legislativně použitý obrat „závažného" důvodu s sebou nepochybně obnáší více kvalifikovaný důvod, jakým může být např. to, že společníkovi nebylo v souladu se zákonem nebo se společenskou smlouvou oznámeno konání valné hromady, a společník tak o konání valné hromady vůbec nevěděl; společníkovi nebo jeho zástupci byla neoprávněně znemožněna vlastní účast (přítomnost) na valné hromadě, třebaže se společník jinak dostavil na jednání valné hromady a chtěl se jí zúčastnit atd.

Jako závažný důvod na straně společníka by spíše neměla být shledána případná právní složitost posuzované věci (posuzovaného zasedání valné hromady včetně pořadu valné hromady) ani případné zvýšené požadavky (nároky) na vyšší právní erudici společníka. Společník je totiž vždy oprávněn udělit písemnou plnou moc pro zastupování na jedné nebo na více valných hromadách odborně vzdělanému zástupci (zmocněnci); navíc Novela za určitých okolností připouští společnou účast společníka a jedné jím určené osoby na jednání valné hromady (viz výše).

Vzhledem k použitému obratu *„…, nebyl-li proti usnesení valné hromady podán odůvodněný protest, …"*[12] se lze důvodně domnívat, že společník kapitálové společnosti může v návrhu na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady použít odů-

7 Zveřejněním se dle § 776 odst. 1 ZOK rozumí publikace v Obchodním věstníku.

8 § 192 odst. 3 a § 424 odst. 2 ZOK.

9 V podrobnostech srov. § 191 odst. 1 a § 428 odst. 1 ZOK.

10 Takováto lhůta činí zásadně tři měsíce dle § 259 ObčZ.

11 Rozpor usnesení s dobrými mravy je důvodem neplatnosti usnesení valné hromady dle § 191 odst. 2 a § 428 odst. 2 ZOK.

12 Znění § 192 odst. 2 a § 424 odst. 1 ZOK po Novele.

vodněný protest jiného protestujícího společníka nebo jiné k takovémuto návrhu ze zákona aktivně legitimované osoby. Jinak řečeno, společník kapitálové společnosti se vždy musí opřít o nějaký předchozí (třeba jen jeho vlastní) odůvodněný protest jinak aktivně legitimované osoby; naopak aktivně legitimované osoby odlišné od společníka se na žádný a nikým nijak odůvodněný protest nemusí nikterak vázat.

Každý společník kapitálové společnosti tak odvozuje svoji výchozí právní pozici zásadně jen z odůvodněného protestu, a to pro účely případného dovolávání se neplatnosti usnesení valné hromady.

PROTEST A MOŽNOST JEHO APRIORNÍHO VYLOUČENÍ

Zákonodárce Novelou toliko u společnosti s ručením omezeným[13] připustil, aby osoba společníka tomu odpovídajícím určením ve společenské smlouvě byla oprávněna dovolávat se neplatnosti usnesení valné hromady zcela bez ohledu na podání odůvodněného protestu, čímž došlo k většímu narovnání postavení mezi společníkem a zbývajícími aktivně legitimovanými osobami uvedenými v § 191 odst. 1 ZOK.

Společnost s ručením omezeným se řadí mezi tzv. smíšené společnosti, jelikož místy současně kombinuje některé prvky typické pro osobní a pro kapitálové společnosti, a pro společnost s ručením omezeným jsou především charakteristické užší vazby mezi společníky a členy volených orgánů obchodní společnosti, což se patrně promítlo i v možnosti nevyžadovat směrem ke společníkům odůvodněný protest, pokud se pro to společnost s ručením omezeným, potažmo její společníci rozhodnou nastavením společenské smlouvy.

V případě akciové společnosti, která někdy bývá řazena mezi tzv. čistě kapitálové společnosti, kde se naopak již tolik nepředpokládají úzké vazby mezi akcionáři a členy volených orgánů obchodní společnosti, Novela nepřipouští výslovnou možnost tomu odpovídající úpravy stanov ve prospěch akcionářů (neexistence požadavku na odůvodněný protest). Vzhledem k převažující míře předpokládané kogentnosti v rámci právní úpravy obchodních společností se lze spíše více přiklánět k tomu, že případné nastavení stanov akciové společnosti v „analogii" na § 192 odst. 4 ZOK po Novele, v jehož důsledku by došlo k většímu narovnání postavení mezi akcionářem a zbývajícími aktivně legitimovanými osobami uvedenými v § 422 odst. 1 ZOK, by nemuselo být shledáno jako platné.

ZÁVĚRY VČETNĚ ÚVAHY *DE LEGE FERENDA*

Třebaže Novela zcela zřejmě odstraňuje současné neodůvodněné rozdíly mezi přítomnými a nepřítomnými společníky na jednání valné hromady, a to pohledem požadavku na učinění protestu jako vstupní podmínky pro případné dovolávání se neplatnosti usnesení valné hromady společníkem, tak i nadále platí, že nutnost předchozího odůvodněného protestu dopadá výlučně na společníky kapitálové společnosti jako na jedny z aktivně legitimovaných osob, které se tak mohou dovolávat neplatnosti usnesení valné hromady. Jedinou výjimku, čímž jinak dochází k výrazné redukci současného rozsahu (podoby) výjimek, představuje pro společníka po Novele případ naplnění pouze závažného důvodu pro nepodání (neučinění) předchozího odůvodněného protestu.

Aktivně legitimované osoby, jejichž výčet je taxativní, odlišné od společníků, se naopak zcela obejdou bez jakéhokoliv protestu, natož jeho odůvodnění. Je to patrně dáno tím, že v praxi je nejčastější představovanou aktivně legitimovanou osobou dovolávající se neplatnosti usnesení valné hromady právě společník kapitálové společnosti (zvláště u akciových společností s více rozptýlenou vlastnickou strukturou), a to oproti členovi statuárního nebo kontrolního orgánu kapitálové společnosti. Kapitálová společnost má tak zvýšený zájem na určité míře regulace (podmínění) a omezení množství sporů týkajících se dovolávání se neplatnosti usnesení valné hromady a iniciovaných samotnými společníky.

Novela připouští možnost, aby se společník účastnil jednání valné hromady společně s jednou jím určenou osobou, což může společníkovi napomoci v souvislosti se splněním požadavku na podání odůvodněného protestu.

Společník je oprávněn využít odůvodněného protestu podaného jiným společníkem, nebo dokonce i jinou aktivně legitimovanou osobou, která je jinak oprávněna dovolávat se neplatnosti usnesení valné hromady. Společník se tak nemusí spoléhat jen na svůj vlastní protest, avšak musí nutně mít k dispozici vůbec nějaký odůvodněný podaný protest.

Odůvodnění protestu by rozhodně nemělo být vykládáno nijak rigorózně ani příliš formalisticky; mělo by naopak postačit zpravidla uvedení podstaty uplatněné výhrady či námitky, a to klidně jen v obecné rovině a s prvky dostatečnosti učiněné výtky protestující osobou. V neposlední řadě by protest měl směřovat vůči zcela konkrétnímu usnesení, popř. usnesením valné hromady.

Apriorní vyloučení požadavku na podání protestu je po Novele možné nastavit zásadně jen u společnosti s ručením omezeným; případné „analogické" nastavení i v rámci akciové společnosti by nemuselo být označeno za zcela bezproblémové.

Obsah protestu je po Novele obligatorní náležitostí zápisu ze zasedání valné hromady, a není tak k jeho zachycení již zapotřebí výslovné žádosti protestující osoby.

Za úvahy *de lege ferenda* stojí, zda by každá (nejen tedy společník) z aktivně legitimovaných osob pro dovolávání se případné neplatnosti usnesení valné hromady neměla disponovat podaným protestem, a to výlučně jen vlastním protestem, tj. bez možnosti právní přípustnosti používání podaných protestů jinou aktivně legitimovanou osobou a rovněž bez možnosti, aby některá skupina aktivně legitimovaných osob (jako je tomu nyní a bude tomu i po Novele) nepotřebovala vůbec žádný podaný protest, natož jeho odůvodnění. ■

13 Nově vložený odst. 4 v § 192 ZOK po Novele.

Podíl zůstavitele ve společnosti s ručením omezeným a zastavení řízení o pozůstalosti

PŘEDMĚTEM TOHOTO ČLÁNKU JE PRÁVNÍ ANALÝZA SITUACE, KDY ZŮSTAVITEL BYL KE DNI SVÉ SMRTI SPOLEČNÍKEM VE SPOLEČNOSTI S RUČENÍM OMEZENÝM (DÁLE JEN „SPOLEČNOSTI") A JEHO PODÍL V TÉTO SPOLEČNOSTI SPOLEČNĚ S JEHO DALŠÍM MAJETKEM JE BUĎTO BEZ HODNOTY, NEBO DOSAHUJE TZV. NEPATRNÉ HODNOTY VE SMYSLU § 154 ZÁKONA Č. 292/2013 SB., O ZVLÁŠTNÍCH ŘÍZENÍCH SOUDNÍCH (DÁLE JEN „Z.Ř.S.").

Mgr. Karel Volný

Téma tohoto článku je vybráno záměrně z toho důvodu, jelikož se jedná o situace, které v praxi běžně nastávají a se kterými jsou notáři jako soudní komisaři povinni se vypořádat. Skutkový stav těchto případů přitom vykazuje velmi často podobné znaky:

1. Společnost, která určitou dobu, často i několik let, nevykazuje žádnou hospodářskou činnost, nemá ve sbírce listin doloženy účetní závěrky a veškeré finanční a daňové operace společnosti jsou velmi těžko dohledatelné (až téměř nedohledatelné).
2. Podíl v této společnosti se dědí nebo je zůstavitel jediným společníkem ve společnosti.[1]
3. (Jediný) společník je zároveň i jediným jednatelem společnosti.
4. Pozůstalost je značně předlužena a potenciální dědicové již u předběžného šetření soudního komisaře informují o tom, že chtějí dědictví odmítnout.

1 Viz § 42 a 14 zákona č. 90/2012 Sb.

S ohledem na shora uvedené a na zásadu rychlosti a hospodárnosti řízení směřuje řízení k zastavení ve smyslu § 154 z. ř. s. za předpokladu, že ten, kdo se postaral o pohřeb zůstavitele (dále jen „vypravitel pohřbu), souhlasí s nabytím veškerého majetku nepatrné hodnoty. V článku je tak dále řešena situace, kdy vypravitel pohřbu takovýto souhlas udělí, a otázkou zůstává, co přesně tato osoba ve vztahu k podílu zůstavitele ve společnosti nabývá.

Na začátek si dovolím pár krátkých poznámek k možnosti zastavení řízení ve smyslu § 154 z. ř. s. Dle tohoto ustanovení platí, že: *„Zanechal-li zůstavitel majetek bez hodnoty nebo jen majetek nepatrné hodnoty, soud usnesením vydá zůstavitelův majetek tomu, kdo se postaral o pohřeb, jestliže s nabytím tohoto majetku vyslovil souhlas, a současně řízení zastaví; to neplatí o takovém majetku zůstavitele, o němž zákon stanoví, že k němu nabývají vlastnické právo jiné osoby.“* Termín majetek nepatrné hodnoty zákonodárce ani v občanském zákoníku, ani v zákoně o zvláštních řízeních soudních nijak blíže nedefinuje. Právní praxe dovodila, že tato výše se standardně pohybuje okolo částky 15 000–20 000 Kč, která odpovídá nákladů pohřbu.[2] **Dále je podstatné zmínit, že ten, kdo se postaral o pohřeb** (dále jen „vypravitel pohřbu“), **není dědicem.** Tato osoba není v řízení poučena o svém dědickém právu, neboť jí v řadě případů ani po zůstaviteli nesvědčí. Rozdílný je i právní titul, když vypravitel pohřbu nabývá majetek z pozůstalosti *ex actu*, na základě rozhodnutí soudu.[3] Dědic však nabývá dědictví na základě smrti zůstavitele a následného potvrzení ze strany soudu.[4] Odlišná je i odpovědnost za dluhy zůstavitele, když na vypravitele pohřbu nepřecházejí ani žádná pasiva pozůstalosti, neboť nabývá pouze výslovně vyjmenovaný majetek uvedený v rozhodnutí soudu. Naproti tomu dluhy zůstavitele obecně na jeho dědice přecházejí.[5]

Mgr. Karel Volný
- notářský kandidát Mgr. Evy Studentové, notářky v Ostravě

PODÍL VE SPOLEČNOSTI JAKO MAJETEK NEPATRNÉ HODNOTY?

Co se týče charakteru majetku nepatrné hodnoty, je nutno v této souvislosti zmínit usnesení Městského soudu v Praze ze dne 28. 2. 1995, č. j. 24 Co 16/95-22, ve kterém Městský soud v Praze dovodil, že: *„nepatrnost majetku nelze posuzovat výhradně z hlediska jeho finančního vyjádření ke dni úmrtí zůstavitele. Existuje totiž majetek, jehož finanční hodnota nemusí být ke dni úmrtí vysoká, ale s jehož nabytím jsou spojeny pro nabyvatele velmi významné právní důsledky.“* Za takový typ majetku je pak nutno považovat i podíl v lidovém bytovém družstvu, jelikož jsou s tímto majetkem spojeny zásadní důsledky spočívající např. v možnosti získat členství v družstvu, koupit byt do osobního vlastnictví, nebo dokonce nabýt práva na užívání bytu přímo v důsledku nabytí členského podílu. **V důsledku toho se nejedená o majetek nepatrné hodnoty, a řízení tedy není možné zastavit.** V této souvislosti je možné nalézt určitou paralelu mezi podílem v lidovém bytovém družstvu a podílem ve společnosti s ručením omezeným, když i s tímto podílem se pojí velmi významné právní důsledky, jako např. vkladová povinnost, ručitelská povinnost, právo na zisk nebo korporační loajalita. Navíc v případě, kdy byl zůstavitel jediným společníkem ve společnosti, rozhoduje nabyvatel tohoto podílu zcela samostatně o veškerých změnách v této společnosti, a tedy i o tom, jakým směrem se bude společnost dále ubírat. **Mám tedy za to, že shora uvedené závěry jsou plně aplikovatelné i na podíl zůstavitele ve společnosti za současné platné a účinné právní úpravy.**

VYPRAVITEL POHŘBU JAKO PRÁVNÍ NÁSTUPCE?

Zákon o obchodních korporacích upravuje situaci smrti společníka, který byl vlastníkem podílu ve společnosti, zejména v § 42 odst. 1, § 211 a 212.

Obecná úprava aplikovatelná na všechny obchodní korporace obsažená v § 42 odst. 1 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích (dále jen „ZOK“), stanoví, že: *„Smrtí nebo zánikem společníka přechází jeho podíl v obchodní korporaci na dědice nebo právního nástupce, ledaže společenská smlouva přechod zakáže nebo omezí. Zákaz nebo omezení přechodu podílu v akciové společnosti a v bytovém družstvu se zakazuje.“* Z toho vyplývá, že po smrti společníka může v rámci řízení o pozůstalosti nabýt podíl v obchodní korporaci pouze dědic nebo právní nástupce. Výše již bylo dovozeno, že vypravitel pohřbu není dědicem. Otázkou tedy zůstává, zda je vypravitel pohřbu právní nástupcem. Ačkoliv zákon o obchodních korporacích ani občanský zákoník nedefinují, kdo to právní nástupce je, právní doktrína jej chápe jako osobu, která vstupuje vůči třetím osobám do právního postavení svého právního předchůdce (auktora).[6] Právní nástupce tak nabývá všechna práva a povinnosti spojené s určitým právním postavením svého předchůdce, s určitým majetkem svého předchůdce. V intencích podílu ve společnosti to ovšem znamená, že nabytím podílu přistupuje nabyvatel ke společenské smlouvě společnosti a že ručí za dluhy společnosti do výše, v jaké není splněna jeho vkladová povinnost podle stavu zapsaného v obchodním rejstříku v době, kdy byl věřitelem vyzván k plnění. V případě plurality společníků pak ručí s ostatními společníky za tyto dluhy společně a nerozdílně do shora uvedené

2 Jirsa, J. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář : podle stavu k 1. 2. 2016.* Vydání druhé, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 379.

3 Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 6. 1981, sp. zn. 4 Cz 18/81.

4 § 1479 a 1670 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z.“).

5 Viz § 1701 odst. 1 o. z.

6 Právní nástupnictví. In: Právnický slovník. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-059-1. Dostupné z www.beck-online.cz.

výše.[7] Nejvyšší soud již dovodil za právní úpravy platné a účinné do 31. 12. 2013, že **vypravitel pohřbu není právním nástupcem zůstavitele**.[8] Jelikož v této otázce nedošlo po přijetí nového občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích k nijak zásadnímu posunu, mám za to, že **vypravitel pohřbu není ani dědicem, ani právním nástupcem zůstavitele. Z tohoto důvodu tak na něj nemůže ve smyslu § 42 odst. 1 ZOK platně přejít podíl zůstavitele v obchodní korporaci.**

Speciální úprava týkající se přechodu podílu ve společnosti, oproti obecné obsažené v § 42 odst. 1 ZOK, je pak dále obsažena v § 211, který se týká dědění podílu, a § 212 ZOK, který se týká uvolněného podílu. Jelikož vypravitel pohřbu není dědicem podílu, zaměřím se toliko na § 212 odst. 1 a 2 ZOK, který stanoví, že: *„Podíl společníka, **jehož účast zanikla jinak než převodem podílu**, se považuje za uvolněný podíl. S uvolněným podílem společnost nakládá jako zmocněnec a naloží s ním podle § 213 nebo 215.“* Ačkoliv je textace toho ustanovení nepřesná,[9] je novelou zákona o obchodních korporacích, a to zákonem č. 33/2020 Sb. účinným od 1. 1. 2021, upravena tak, že slova **jinak než převodem** jsou nahrazena slovy **bez právního nástupce**. K této změně přistoupil zákonodárce z toho důvodu, že *„dle textace ustanovení tak uvolněný podíl vzniká i v případě, kdy společníkova účast zanikla jeho smrtí či jeho zánikem, ale současně přešla na právního nástupce... V těchto případech nicméně stejně jako v případě převodu podílu vstupuje **na místo bývalého společníka jeho právní nástupce** (nový společník) a je z povahy věci vyloučeno, aby vznikl uvolněný podíl a s tím související právo bývalého společníka na vypořádací podíl (srov. rovněž navrhovanou změnu § 36 a důvodovou zprávu k němu). Napříště se proto pravidlo **zpřesňuje**.“*[10] Jelikož se tedy jedná o zpřesnění dosavadního pravidla přechodu podílu na dědice, resp. právního nástupce, neupravuje § 212 ZOK přechod podílu odlišně od § 42 odst. 1 ZOK. **Za této situace tak platí shora uvedené závěry.**

PRÁVO NA VYPOŘÁDÁNÍ?

Pokud tedy vypravitel pohřbu není dědicem ani právním nástupcem zůstavitele, nepřechází na něj podíl zůstavitele; tento podíl se stává uvolněným podílem, se kterým je společnost jakožto zmocněnec povinna naložit ve smyslu § 213–215 ZOK. Dle § 36 odst. 1 ZOK platí, že: *„Při zániku účasti společníka v obchodní korporaci za jejího trvání jinak než převodem podílu nebo udělením příklepu v řízení o výkonu rozhodnutí vzniká společníkovi nebo jeho právnímu nástupci právo na vypořádání (dále jen ‚vypořádací podíl‘), ledaže jiný právní předpis stanoví jinak.“* Tak jako v případě § 212 ZOK i zde přistoupil zákonodárce ke změně, když zákonem č. 33/2020 Sb. účinným od 1. 1. 2021 toto ustanovení zpřesnil tak, že: *„Při zániku účasti společníka v obchodní korporaci za jejího trvání bez právního nástupce vzniká právo na vypořádání (dále jen ‚vypořádací podíl‘), ledaže jiný právní předpis stanoví jinak.“* Jelikož jiný právní předpis v této souvislosti ničeho nestanoví, vzniká vypraviteli pohřbu právo na vypořádání, kdy stanovení výše tohoto práva je odvislé od společenské smlouvy a účetní závěrky sestavené ke dni zániku účasti společníka v obchodní korporaci.[11] Toto právo pak lze zahrnout do aktiv pozůstalosti a vydat jej vypraviteli pohřbu.

JAK NALOŽÍ SPOLEČNOST S PODÍLEM, VE KTERÉ BYL ZŮSTAVITEL JEDINÝM SPOLEČNÍKEM I JEDNATELEM?

Tím, že notář jako soudní komisař projedná v rámci řízení o pozůstalosti vypořádací podíl, který vydá vypraviteli pohřbu, je z pohledu řízení o pozůstalosti vyhověno liteře zákona. Dosti podstatnou otázkou ovšem zůstává, jak má společnost, ve které byl zůstavitel jediným společníkem i jednatelem, s uvolněným podílem ve smyslu § 213–15 ZOK naložit, když zde není žádné osoby, která by za ni mohla její vůli projevit. Navíc žádné třetí osobě není možné uložit povinnost, aby podíl v takové společnosti nabyla.

Za takové situace se jeví jako nejpraktičtější (a dle mého soudu jediný možný) postup – likvidace společnosti. Dle § 211 odst. 2 o. z. platí, že: *„klesne-li počet členů korporace pod počet stanovený zákonem, soud ji i bez návrhu zruší a rozhodne o její likvidaci. Nejprve jí však poskytne přiměřenou lhůtu ke zjednání nápravy.“* Ve smyslu § 11 odst. 1 ZOK platí, že společnost s ručením omezením může mít jediného společníka. Zákon tedy stanoví pro tuto společnost minimální počet společníků – 1. Pokud tady není právní nástupce zůstavitele a uvolněný podíl ve smyslu § 212 ZOK nepřechází na společnost, není zde žádný nový společník. V takovém případě tedy klesl počet společníků pod zákonem stanovený počet, na nulu, a soud společnost i bez návrhu zruší a nařídí její likvidaci. ■

7 § 209 odst. 1 a § 132 odst. 1 ZOK.

8 Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 10. 2004, sp. zn. 21 Cdo 857/2004 – *„Nezanechal-li zůstavitel majetek nebo zanechal-li majetek jen nepatrné hodnoty, **nemá zůstavitel právního nástupce, který by vstoupil do jeho práv a povinností**.“* Dále také rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 5. 2001, sp. zn. 21 Cdo 486/2000 – *„K přechodu práv a povinností z pracovněprávních vztahů nedochází tehdy, **jestliže zůstavitel nezanechal majetek nebo zanechal-li majetek jen nepatrné hodnoty** (§ 175h o. s. ř.). **V těchto případech zůstavitel nemá právního nástupce, který by vstupoval do jeho práv a povinností**, a případný majetek nabývá vypravitel pohřbu nikoliv z titulu dědění, ale rozhodnutím soudu (§ 132 obč. zák.). Není tu proto nikdo, na koho by mohla ze zemřelého zaměstnavatele práva a povinnosti z pracovněprávních vztahů přejít.“*

9 Hlavní nepřesnost vyplývá, z toho, že zákon hovoří o zániku jinak než převodem. Vůbec se zde nehovoří o přechodu podílu. Přitom již odst. 2 hovoří o převodu a přechodu podílu. Jazykovým výkladem by tak bylo možné dojít k závěru, že pokud by se mělo jednat o jakýkoliv jiný zánik účasti společníka ve společnosti než převodem, tak by se podíl stal uvolněným podílem vždy. Tedy např. při úmrtí společníka by dědici společníka náleželo pouze právo na vypořádání, a ne samotný podíl. Takový výklad by však byl v přímém rozporu s § 42 ZOK a s principem univerzální sukcese.

10 Důvodová zpráva k zákonu č. 33/2020, k bodům 238 až 241.

11 Viz § 36 odst. 2 až 4 ZOK.

Dědic v úpadku a jeho postavení v dědickém a insolvenčním řízení

JUDr. Ing. Martin Muzikář

V ČESKÉ REPUBLICE JE V SOUČASNÉ DOBĚ JIŽ VÍCE NEŽ 100 000 LIDÍ V ÚPADKU.[1] TITO LIDÉ PROCHÁZEJÍ RŮZNÝMI ŽIVOTNÍMI ETAPAMI, PŘIČEMŽ JEDNOU ZE ZÁSADNÍCH UDÁLOSTÍ V ŽIVOTĚ KAŽDÉHO ČLOVĚKA JE I ÚMRTÍ BLÍZKÉ OSOBY, NEJČASTĚJI JEDNOHO Z RODIČŮ. V PRAXI SE PROTO STÁLE ČASTĚJI MŮŽEME SETKAT S PŘÍPADY, KDY ÚČASTNÍKEM ŘÍZENÍ O POZŮSTALOSTI JE DĚDIC V ÚPADKU. PŘEDEVŠÍM V POSLEDNÍCH PĚTI LETECH POČET TAKOVÝCHTO PŘÍPADŮ DRAMATICKY VZROSTL.

1. ÚVODEM

Cílem tohoto článku je poskytnout čtenáři syntézu poznatků vycházejících ze skutečných případů, neboť tyto případy jsou vzhledem ke své složitosti mimořádně náročné nejen pro notáře, insolvenční správce a insolvenční soudy, ale především pro osoby, které v těchto případech hrají hlavní roli – pro pozůstalé a jejich rodiny.[2] Zákon tuto problematiku upravuje v podstatě jen ve dvou ustanoveních,[3] a proto zde praktická stránka věci hraje klíčovou roli.

Struktura tohoto článku odpovídá jednotlivým fázím řízení o pozůstalosti, přičemž zvláštní důraz je zde kladen na praktické aspekty vypořádání pozůstalosti, což je obzvlášť důležité pro související insolvenční řízení ovládané mj. zásadou ochrany práv dědicových věřitelů [srov. § 5 písm. a) InsZ]. Pojďme se tedy na tyto jednotlivé fáze podívat.

2. PŘIJETÍ NEBO ODMÍTNUTÍ DĚDICTVÍ

2.1 PŘIJETÍ NEBO ODMÍTNUTÍ DĚDICTVÍ

Právní úprava přijetí nebo odmítnutí dědictví je obsažena v § 246 odst. 4 (v případě dlužníka po prohlášení konkursu) a v § 412 odst. 3 InsZ (v případě dlužníka za trvání účinků schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty). V obou případech je jasně stanoveno, že právní jednání,[4] kterým dlužník odmítne dědictví bez souhlasu insolvenčního správce, je neplatné. V řízení o pozůstalosti si proto lze představit následující situace, které přehledně shrnuje níže uvedené schéma (pozornému čtenáři jistě neunikne podobnost se schvalováním odmítnutí dědictví za nezletilého):[5]

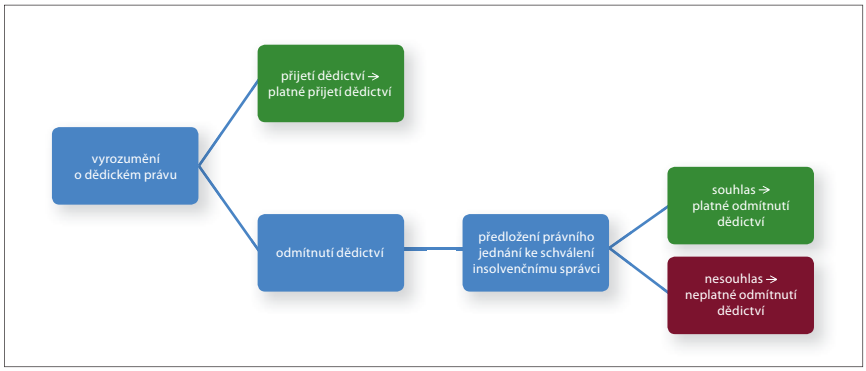

Jestliže dědic v úpadku přijme dědictví, jedná se vždy o platné právní jednání, které není třeba předkládat insolvenčnímu správci ke schválení. To platí i tehdy, pokud by dědic přijal dědictví v případě, kdy je pozůstalost předlužena. Přestože je u dědice v úpadku stanoven zvláštní režim pro *odmítnutí* dědictví, je třeba si uvědomit, že se jedná o plně svéprávného člověka a jeho rozhodnutí ohledně *přijetí* dědictví nelze podrobovat dalšímu přezkumu. Avšak i v případě, kdy by dědic takovéto dědictví přijal, je vždy chráněn výhradou soupisu.[6]

Pokud dědic v úpadku dědictví odmítne, je nutné s takovýmto právním jednáním seznámit insolvenčního správce. Jestliže insolvenční správce vysloví s tímto právním jedná-

1 K 31. 12. 2018 probíhalo v České republice v prvním stupni 110 541 insolvenčních řízení (z toho 2 378 před rozhodnutím o úpadku a 108 163 po rozhodnutí o úpadku), přičemž z hlediska způsobu řešení úpadku bylo 92,75 % případů řešeno oddlužením, 7,21 % konkursem a 0,04 % reorganizací [Zdroj: InfoData a České soudnictví 2018: Výroční statistická zpráva (obojí dostupné na https://www.justice.cz)].

2 Důkazem budiž i fakt, že v různých internetových poradnách, např. na webových stránkách Asociace insolvenčních správců (dostupné na https://portal.asis.cz/poradna), se dotazy na toto téma vyskytují velice často. Srov. též Valešová, R. Dědictví, aneb past na insolvenční správce. *Konkursní noviny*, 2015, č. 12.

3 § 246 odst. 4 a § 412 odst. 3 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) (dále jen „InsZ").

4 Obě ustanovení dosud používají již zastaralý pojem „právní úkon".

5 Blíže viz Muzikář, M., Svoboda, J. Udělování souhlasu s právním jednáním za nezletilého v řízení o pozůstalosti. *Ad Notam*, 2015, č. 3.

6 Blíže viz kapitolu *3. Uplatnění nebo neuplatnění výhrady soupisu.*

ním souhlas (např. proto, že pozůstalost je předlužena a případné přijetí dědictví by dědici v úpadku přineslo pouze další komplikace), pak je odmítnutí dědictví platné. Jestliže s tímto právním jednáním souhlasit nebude (právní jednání neschválí), pak je odmítnutí dědictví neplatným právním jednáním. Jaké jsou však praktické následky takového nesouhlasu? Nelze mít za to, že nesouhlasem insolvenčního správce s odmítnutím dědictví automaticky dochází k přijetí dědictví, neboť zde absentuje vůle dědice. Jestliže je odmítnutí dědictví neplatné, nastává stejná situace, jako kdyby k odmítnutí dědictví vůbec nedošlo a dědic by po vyrozumění o dědickém právu mlčel a nevyjádřil se. Uplynutím jednoměsíční lhůty k odmítnutí dědictví potom zaniká právo dědictví odmítnout [§ 1487 odst. 1 a 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „ObčZ")] a dlužník v úpadku se stává dědicem. V takovýchto případech je vhodné, aby pozůstalostní soud (notář jako soudní komisař) vydal samostatné usnesení o tom, že dlužník v úpadku je dědicem zůstavitele. Usnesení se doručuje všem účastníkům řízení, tedy i dlužníkovi v úpadku [§ 126 odst. 3 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen „ZŘS"), *a contrario*], a je proti němu přípustné odvolání [§ 202 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „OSŘ"), *a contrario* ve spojení s § 1 odst. 4 ZŘS a § 129 ZŘS *a contrario*].

JUDr. Ing. Martin Muzikář
■ notář v Praze

Otázka, zda odmítnutí dědictví, které insolvenční správce neschválil, je absolutně, nebo relativně neplatným právním jednáním, má spíše teoretický charakter, neboť v obou případech pozůstalostní soud k neplatnosti takového právního jednání přihlédne (ať již *ex officio*, nebo na návrh insolvenčního správce). Jsem však toho názoru, že se jedná o neplatnost absolutní, neboť takové právní jednání se zjevně příčí dobrým mravům (§ 588 ObčZ), především s ohledem na zjevné poškozování zájmů dlužníkových věřitelů.

Pro urychlení a zjednodušení obou řízení lze jistě doporučit, aby pozůstalostní soud ponechal otázku vyrozumění o dědickém právu na samotné jednání, kdy může dlužníka v úpadku poučit o souvisejících otázkách, a předejít tak případnému „zbytečnému" odmítnutí dědictví.

2.2 ZJIŠTĚNÍ, ZDA JE DĚDIC V ÚPADKU

2.2.1 Způsoby zjištění

S otázkou přijetí nebo odmítnutí dědictví jde ruku v ruce „technická" otázka, jak v řízení o pozůstalosti zjistit, zda některá z osob, které svědčí dědické právo, není v úpadku. To lze zjistit v zásadě dvěma způsoby. Buď si toto šetření provede pozůstalostní soud sám (lustrací v insolvenčním rejstříku),[7] nebo je na tuto skutečnost upozorněn (účastníkem řízení, insolvenčním správcem, věřitelem apod.). V praxi bohužel v drtivé většině případů převažuje první způsob, neboť insolvenční správce či věřitel se o úmrtí dozví až s určitým časovým odstupem a dlužník v úpadku (popř. ostatní účastníci řízení, tedy jeho příbuzní) tuto skutečnost pozůstalostnímu soudu zpravidla nesdělí ani na přímý dotaz při jednání. To klade zvýšené nároky na provádění lustrace v insolvenčním rejstříku.[8]

Lustraci v insolvenčním rejstříku by měl pozůstalostní soud provádět ideálně před jednáním nebo v jeho průběhu, aby případný úpadek dědice včas podchytil. Postup, při kterém se pozůstalostní soud spokojí s prohlášením účastníků, přistoupí k uzavření dědické dohody, ukončí jednání a poté provede lustraci v insolvenčním rejstříku, není příliš praktický, neboť jestliže se posléze zjistí, že některý z dědiců je v úpadku, je třeba nařizovat další jednání.

2.2.2 Insolvenční rejstřík

Lustrace v insolvenčním rejstříku je založena na kumulativním vyhledávání, což s sebou přináší určitá specifika. U fyzických osob lze vyhledávat již jen podle pouhého příjmení, data narození, rodného čísla, nebo dokonce obce. Pokud však do formuláře zadáme více kritérií, jsou vyhledávány záznamy obsahující všechna tato kritéria současně. Podcenění této skutečnosti může mít neblahé důsledky, neboť osoba, která je v insolvenčním rejstříku vedena, nemusí být nalezena. Jak vyhledat např. dědice, který se jmenuje Michal Staszko a narodil se 7. 3. 1993? Pokud bychom do vyhledávání „mechanicky" zadali všechny dostupné údaje (jméno, příjmení a datum narození), nemusí být dlužník nalezen, např. proto, že je v insolvenčním rejstříku veden jako Michal Stazsko a v průběhu insolvenčního řízení změnil své příjmení na Staszko.

Jistě proto lze doporučit provádět vyhledávání pouze podle rodného čísla.[9] Pokud by rodné číslo nebylo k dispozici, lze provést vyhledávání pouze podle data narození a výsledky poté fyzicky zkontrolovat, popř. snížit jejich počet dodatečným zadáním jména či příjmení.

2.2.3 Zahraniční insolvenční rejstříky

V praxi se lze stále častěji setkat s případy, kdy účastníkem řízení (dědicem) je cizinec. U těchto osob je vedle lustrace v českém insolvenčním rejstříku zpravidla nutné (v závislosti na příslušné právní úpravě)[10] provést i lustraci v insolvenčním rejstříku daného státu.[11] Základní informace o tom, jak jsou upravena insolvenční řízení v jednotlivých zemích Ev-

7 Dostupné na https://isir.justice.cz.

8 Blíže viz kapitolu *2.2.2 Insolvenční rejstřík*.

9 Při zadávání rodného čísla do formuláře je lhostejné, zda je zadáváme s lomítkem (např. 870606/0154) nebo bez lomítka (např. 8706060154).

10 Např. na Slovensku je tato problematika upravena v zákoně č. 7/2005 Z. z., o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov, v Německu v Insolvenzordnung vom 5. Oktober 1994 (BGBl. I S. 2866), v Rakousku v Bundesgesetz über das Insolvenzverfahren (Insolvenzordnung) (RGBl. 337/1914) a v Polsku v zákoně č. 535/2003 Dz. U., Prawo upadłościowe i naprawcze a v zákoně č. 978/2015 Dz. U., Prawo restrukturyzacyjne.

11 Bližší informace o insolvenčních rejstřících jednotlivých států Evropské unie, včetně odkazů na tyto rejstříky, lze nalézt na Portálu evropské e-justice: https://e-justice.europa.eu/content_insolvency_registers-110-cs.do.

ropské unie, poskytuje Portál evropské e-justice,[12] popř. lze doporučit postup podle § 23 odst. 3 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém (dále jen „ZMPS"), kdy si pozůstalostní soud může vyžádat vyjádření Ministerstva spravedlnosti.

3. UPLATNĚNÍ NEBO NEUPLATNĚNÍ VÝHRADY SOUPISU

Dědic, který přijme dědictví, je v řízení o pozůstalosti poučen o právu výhrady soupisu (§ 175 odst. 1 ZŘS). Po tomto poučení se může rozhodnout, zda výhradu soupisu uplatní (bude dědicem s výhradou soupisu) nebo neuplatní (bude dědicem bez výhrady soupisu). Zásadní rozdíl spočívá v tom, že dědic, který uplatnil výhradu soupisu, hradí dluhy zůstavitele do výše ceny nabytého dědictví (§ 1706 věta první ObčZ), zatímco dědic, který výhradu soupisu neuplatnil, hradí dluhy zůstavitele v plném rozsahu (§ 1704 věta první ObčZ).[13] Dědic, který je v úpadku, však takto volnou ruku při rozhodování nemá.

Insolvenční zákon v této oblasti poskytuje úpravu jen v případě dlužníka za trvání účinků schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty. Podle § 412 odst. 3 *in fine* InsZ platí, že pokud takový dlužník přijme dědictví, má se za to, že uplatnil výhradu soupisu. Vzhledem k tomu, že se jedná o vyvratitelnou právní domněnku, vzniká otázka, kdy lze takovou domněnku vyvrátit, resp. proč zákonodárce konstruoval tuto normu jako právní domněnku, a nikoliv jako právní fikci. Odpověď nalezneme v § 1681 odst. 1 ObčZ, který vymezuje několik případů „nežádoucího" chování dědice, kdy se účinky výhrady soupisu od počátku ruší. Těmi jsou:

a) dědic se ujme plné správy pozůstalosti, aniž je k tomu oprávněn;
b) dědic smísí části pozůstalosti s částmi svého majetku, aniž lze rozlišit, komu patří;
c) prokáže se, že dědic úmyslně zatajil pozůstalostní majetek.

S ohledem na praktické zkušenosti bohužel nelze říci, že by se tyto případy nevyskytovaly. Navíc u dědiců v úpadku je takové chování[14] mnohem pravděpodobnější než u jiných dědiců.

Pokud se tedy dědic – dlužník za trvání účinků schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty nedopustí jednání uvedeného v § 1681 odst. 1 ObčZ, platí, že je dědicem s výhradou soupisu. Avšak jak je tomu u dědice – dlužníka po prohlášení konkursu?

Jeho postavení upravuje § 246 odst. 4 InsZ, a vzhledem k tomu, že zde není žádná zmínka o výhradě soupisu, dalo by se předpokládat, že si takový dědic může zvolit, zda bude dědicem s výhradou soupisu nebo bez výhrady soupisu. Při podrobnější analýze však dospíváme k závěru, že tomu tak není. I na (pouhého) dlužníka po prohlášení konkursu je nutné aplikovat § 412 odst. 3 InsZ *per analogiam* a i v tomto případě se má za to, že je dědicem, který uplatnil výhradu soupisu. Případný závěr, že § 412 odst. 3 InsZ se aplikuje pouze a jedině u dlužníka za trvání účinků schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře, a nikoliv u dlužníka po prohlášení konkursu, by byl v rozporu se zásadou rovnosti věřitelů v insolvenčním řízení [srov. § 5 písm. a) a b) InsZ].

Tento závěr lze opřít především o aktuální judikaturu Vrchního soudu v Praze,[15] který se touto otázkou zabýval a dospěl k následujícímu závěru: *„Nelze totiž bez výhrad akceptovat, aby míra uspokojení věřitele pohledávky, která má původ v dluhu zůstavitele, byla závislá od různého způsobu řešení úpadku dlužníka. Odvolací soud tím míní především situaci, kdy by o uspokojení takového věřitele bylo rozhodováno v rámci (stejného) insolvenčního řízení buď ještě za trvání účinků schváleného oddlužení, nebo až po jeho eventuálním zrušení a po prohlášení konkursu na majetek dlužníka (§ 418 InsZ); v obou případech musí být míra uspokojení tohoto věřitele stejná [§ 5 písm. b) InsZ]."* Dále pak dospěl k závěru, že *„věřitel pohledávky, která má původ v dluhu zůstavitele, má právo, aby jeho pohledávka byla uspokojena v insolvenčním řízení dlužníka (dědice) (...) jen do výše ceny nabytého dědictví"*, čehož lze docílit jedině tím, že dlužník (dědic) bude ze zákona vždy dědicem s výhradou soupisu.[16] Ke stejným závěrům dospěl Vrchní soud v Praze i v jiných případech.[17]

S ohledem na výše uvedené proto lze uzavřít, že vyvratitelná právní domněnka uplatnění výhrady soupisu nastává nejen u dlužníka za trvání účinků schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty, ale i u dlužníka po prohlášení konkursu. Jedině tento závěr respektuje základní zásady insolvenčního řízení. Dovoluji si proto zformulovat první základní pravidlo při souběhu dědického a insolvenčního řízení:

„Dědic v úpadku musí z řízení o pozůstalosti odcházet jako dědic s výhradou soupisu."

De lege ferenda by proto bylo nanejvýš vhodné, aby tato skutečnost byla v § 246 odst. 4 InsZ vyjádřena explicitně a nemusela být dovozována výkladem.

12 Dostupné na https://e-justice.europa.eu/content_insolvency-447-cs.do?clang=cs.

13 V obou případech se však jedná o odpovědnost *pro viribus hereditatis*, což znamená, že dědic má povinnost hradit dluhy zůstavitele nejen z majetku nabytého v řízení o pozůstalosti, ale – a to je pro případné insolvenční řízení podstatné – i z majetku vlastního. Dochází totiž ke splynutí zděděného majetku s majetkem dědice (*confusio bonorum*). Blíže viz např. Muzikář, M. in Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 1640.

14 Typicky se jedná o výběry desítek až stovek tisíc korun z účtu zůstavitele bezprostředně po jeho úmrtí.

15 Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 5. 2017, sp. zn. 4 VSPH 671/2017 [Rc 108/2018].

16 Shodně viz též Pavelka, L. Dluhy nabyté dědictvím a jejich uspokojení v rámci insolvenčního řízení. *Právní rozhledy*, 2018, č. 9.

17 Srov. např. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 5. 2017, sp. zn. 4 VSPH 857/2017.

V rámci řízení o pozůstalosti lze jistě doporučit (pokud je to možné), aby soudní komisař ponechal otázku vyrozumění o právu výhrady soupisu na samotné jednání, kdy může všechny dědice s těmito otázkami seznámit, a předejít tak případným zbytečným komplikacím. Pokud by snad dědic v úpadku trval na tom, že má být dědicem bez výhrady soupisu (popř. by nejprve výhradu soupisu neuplatnil a teprve poté by se ocitl v úpadku), je vhodné vydat samostatné usnesení o tom, že takový dědic je dědicem s výhradou soupisu. Usnesení se doručuje všem účastníkům řízení a je proti němu přípustné odvolání.

4. DOHODA O ROZDĚLENÍ POZŮSTALOSTI

4.1 DOHODA O ROZDĚLENÍ POZŮSTALOSTI

Poté, co je vyřešena otázka přijetí dědictví a výhrady soupisu (a je znám kompletní obsah pozůstalosti), lze přistoupit k uzavření dohody o rozdělení pozůstalosti dle § 185 odst. 1 písm. d) ZŘS, která je pro související insolvenční řízení klíčová.[18] Z technického hlediska se jedná o nejnáročnější část řízení, neboť je zde nutná součinnost všech zúčastněných (účastníků, soudního komisaře i insolvenčního správce). Pokud by totiž k uzavření dohody o rozdělení pozůstalosti nedošlo, je nutné potvrdit nabytí dědictví podle dědických podílů ze zákona [§ 185 odst. 1 písm. g) ZŘS], což vede ke vzniku spoluvlastnictví u každé majetkové položky spadající do pozůstalosti (tedy nejen u nemovitých věcí, ale např. i u podílů v obchodních společnostech, movitých věcí tvořících vybavení bytu, hrobového příslušenství a autorských práv). Netřeba snad zdůrazňovat, že takovýto výsledek řízení je tím nejhorším nejen pro dlužníka v úpadku a ostatní dědice, ale i pro dlužníkovy věřitele a celý následný průběh insolvenčního řízení, v rámci kterého by musel insolvenční správce zpeněžovat všechny spoluvlastnické podíly na jednotlivých věcech. Dovoluji si proto zformulovat druhé základní pravidlo při souběhu dědického a insolvenčního řízení:

„Dědici, soudní komisař a insolvenční správce by měli vyvinout maximální úsilí, aby v řízení o pozůstalosti došlo k uzavření dohody o rozdělení pozůstalosti."

Při uzavírání dohody o rozdělení pozůstalosti je nutné mít na paměti, že dohoda, podle které má dlužník z pozůstalosti obdržet méně, než činí jeho dědický podíl, uzavřená bez souhlasu insolvenčního správce, je neplatná. U dlužníka po prohlášení konkursu je tato otázka upravena v § 246 odst. 4 InsZ a u dlužníka za trvání účinků schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty v § 412 odst. 3 InsZ. Pokud pomineme zcela iracionální případ, že by insolvenční správce souhlasil s dohodou, podle které má dlužník z pozůstalosti obdržet méně, než činí jeho dědický podíl, můžeme zformulovat třetí základní pravidlo při souběhu dědického a insolvenčního řízení:

„Dědic v úpadku musí z pozůstalosti nabýt alespoň tolik, kolik odpovídá jeho dědickému podílu."

Již v této fázi řízení o pozůstalosti by měl soudní komisař působit jako určitý korektiv, který dohlédne na to, aby dědici uzavřeli takovou dohodu, podle které dědic v úpadku nabude skutečně tolik, kolik nabýt má. Nemůže samozřejmě zabránit tomu, aby dědici uzavřeli jakoukoliv dohodu (tedy i takovou, která je pro dlužníka v úpadku nevýhodná), nicméně by je měl upozornit na to, že taková dohoda pravděpodobně nebude insolvenčním správcem schválena.

Výše uvedené pochopitelně platí nejen pro dohodu o rozdělení pozůstalosti, ale i pro vzdání se dědictví ve smyslu § 1490 ObčZ, neboť i vzdání se dědictví je jakožto dvoustranné právní jednání *„dohodou, podle které má dlužník z pozůstalosti obdržet méně, než činí jeho dědický podíl"* (srov. § 246 odst. 4 a § 412 odst. 3 InsZ).[19]

4.2 ZPŮSOB USPOKOJENÍ DĚDICKÉHO PODÍLU DLUŽNÍKA V ÚPADKU

Klíčovým aspektem každé dohody o rozdělení pozůstalosti, kterou uzavírá dlužník v úpadku s ostatními dědici, je způsob uspokojení jeho dědického podílu. Dědický podíl dlužníka v úpadku může být uspokojen dvěma způsoby:

a) penězi, nebo
b) nabytím jiného, méně likvidního majetku z pozůstalosti.

4.2.1 Uspokojení dědického podílu nabytím jiného, méně likvidního majetku z pozůstalosti

Vzhledem ke struktuře aktiv většiny pozůstalostí z hlediska likvidity a obecné snaze dědiců nevystavovat rodinný majetek riziku zpeněžení v rámci insolvenčního řízení je tento způsob uspokojení dědického podílu dlužníka v úpadku vysoce nepraktický. Ani ze strany dědiců není o uzavírání takovýchto dohod zájem. Dlužno však dodat, že v některých výjimečných případech jiná možnost není. V praxi jsem se např. setkal s případem, kdy v úpadku byli dva dědici ze tří, v pozůstalosti byl pouze družstevní byt, vybavení tohoto bytu a hotovost ve výši několika tisíc korun, a třetí dědic na výplatu dědických podílů obou dědiců neměl.

4.2.2 Uspokojení dědického podílu penězi

Pokud se budeme soustředit na praktické řešení celého problému, kterým je uspokojení dědického podílu dlužníka v úpadku penězi, lze celý proces utváření dohody o rozdělení pozůstalosti schematicky popsat takto:

18 Stranou v tuto chvíli ponechme případy, kdy dochází k potvrzení nabytí dědictví jedinému dědici [§ 185 odst. 1 písm. a) ZŘS] a rozdělení pozůstalosti podle nařízení zůstavitele [§ 185 odst. 1 písm. b) ZŘS], kterými se budeme podrobněji zabývat dále, a případy rozdělení pozůstalosti podle určení třetí osoby [§ 185 odst. 1 písm. c) ZŘS] a rozdělení pozůstalosti na žádost dědiců [§ 185 odst. 1 písm. e) ZŘS], které se v praxi téměř nevyskytují.

19 Shodně viz též Erbsová, H. in Hásová, J., Moravec, T. a kol. *Insolvenční zákon. Komentář.* Praha: C. H. Beck, 2018, s. 1617.

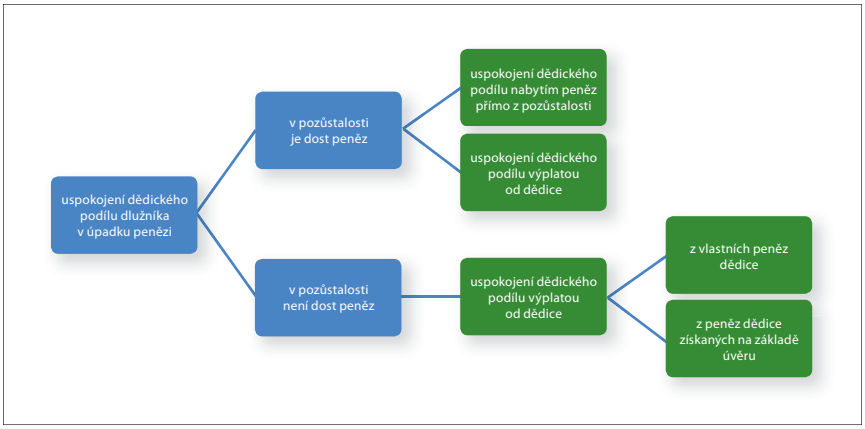

Pro uspokojení dědického podílu dlužníka v úpadku penězi je rozhodující, zda:

a) v pozůstalosti je dost peněz na výplatu dědického podílu dlužníka (např. pozůstalost v obvyklé ceně 4 mil. Kč sestává z likvidních aktiv ve výši 3 mil. Kč a z nemovitosti v obvyklé ceně 1 mil. Kč), nebo
b) v pozůstalosti takové množství peněz není (např. pozůstalost v obvyklé ceně 4 mil. Kč sestává z likvidních aktiv ve výši 0,2 mil. Kč a z nemovitosti v obvyklé ceně 3,8 mil. Kč).

4.2.2.1 V pozůstalosti je dost peněz

Ideální situace, kdy je v pozůstalosti dost peněz na výplatu dědického podílu dlužníka v úpadku, příliš často nenastává. Pokud tomu tak je, nabízí se jednoduché řešení, kdy dlužník v úpadku nabude tyto peníze přímo z pozůstalosti, a tím je jeho dědický podíl uspokojen. Samozřejmě lze uzavřít i takovou dohodu, podle které bude dědický podíl dlužníka v úpadku uspokojen výplatou od jiného dědice.[20]

4.2.2.2 V pozůstalosti není dost peněz

Mnohem častěji se můžeme setkat s případy, kdy předmětem řízení o pozůstalosti je méně likvidní majetek, např. nemovitost, která tvoří stěžejní část pozůstalosti a kterou si chce rodina uchovat a nevystavovat ji rizikům insolvenčního řízení (typicky rodinný dům, ve kterém bydlí pozůstalá manželka s pozůstalou dcerou a její rodinou, nebo chalupa, kam jezdí celá rodina na víkendy). V takovém případě však nezbývá nic jiného, než peníze na výplatu dědického podílu dlužníka v úpadku za každou cenu získat. Začíná skutečný souboj s časem, bankami a penězi, jehož náročnost závisí na tom, zda:

a) rodina (některý z dědiců) na výplatu dědického podílu dlužníka v úpadku má, nebo
b) rodina (žádný z dědiců) na výplatu dědického podílu dlužníka v úpadku nemá.

A. Rodina (některý z dědiců) má na výplatu dědického podílu dlužníka v úpadku

V případě, kdy ostatní dědici mají na výplatu dědického podílu dlužníka v úpadku, lze v řízení o pozůstalosti uzavřít takovou dohodu, podle které dlužník v úpadku sice přímo z pozůstalosti žádné věci nenabude, avšak nabude pohledávku vůči jinému dědici na výplatu částky odpovídající jeho dědickému podílu. Jiný dědic se oproti tomu zaváže tuto částku na dědický podíl dlužníka v úpadku vyplatit. Precizní formulace takovéto dohody je velmi důležitá, neboť je třeba si uvědomit, že vykonatelné dědické usnesení, kterým je schvalována dohoda o rozdělení pozůstalosti, je exekučním titulem [§ 40 odst. 1 písm. a) zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů (dále jen „EŘ")]. Formulace takové dohody o rozdělení pozůstalosti může vypadat např. takto:

> *Pozůstalý syn Petr Novák, narozený 4. 5. 1964, bytem Praha 10, Kodaňská 1459/48, nabývá jako dědic s výhradou soupisu následující majetek:*
>
> *– (...),*
>
> *s tím, že se zavazuje vyplatit na dědický podíl pozůstalého syna Pavla Nováka, narozeného 8. 5. 1967, bytem Praha 5, Lidická 751/12, částku ve výši 500 000 Kč (slovy: pět set tisíc korun českých), a to do 14 dnů od právní moci tohoto dědického rozhodnutí, k rukám jeho insolvenčního správce.*
>
> *Pozůstalý syn Pavel Novák, narozený 8. 5. 1967, bytem Praha 5, Lidická 751/12, nabývá jako dědic s výhradou soupisu částku ve výši 500 000 Kč (slovy: pět set tisíc korun českých), kterou mu je povinen vyplatit na jeho dědický podíl pozůstalý syn Petr Novák, narozený 4. 5. 1964, bytem Praha 10, Kodaňská 1459/48, a to do 14 dnů od právní moci tohoto dědického rozhodnutí, k rukám jeho insolvenčního správce.*

K textu samotné dohody si dovolím připojit několik poznámek:

- Oprávněná osoba: Oprávněnou osobou musí být vždy dlužník v úpadku, tedy ten, jehož dědický podíl je nutné v řízení o pozůstalosti uspokojit.
- Povinná osoba: Povinnou osobou musí být vždy někdo z ostatních dědiců (účastníků řízení). Není proto možné, aby se k výplatě na dědický podíl dlužníka v úpadku zavázal někdo jiný (např. dítě dědice).[21] Stejně tak není možné, aby povinnou osobou byl ten, kdo z pozůstalosti nic nenabývá.[22]
- Splatnost: Lhůtu pro uskutečnění výplaty na dědický podíl dlužníka v úpadku je třeba vhodně nastavit nejen

20 Blíže viz kapitolu *4.2.2.2 V pozůstalosti není dost peněz.*

21 Výroky usnesení pozůstalostního soudu jsou totiž závazné pouze pro účastníky řízení, nikoliv pro třetí osoby. Jedině výrok usnesení, který stanoví, kdo je dědicem, je závazný pro každého (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 1. 2006, sp. zn. 30 Cdo 2953/2004, či rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 8. 2008, sp. zn. 21 Cdo 1240/2007).

22 I s takovýmto požadavkem se lze v praxi setkat. Po zůstaviteli dědí manželka, syn (dlužník v úpadku) a dcera. Dědici chtějí uzavřít takovou dohodu, podle které veškerý majetek nabude

s účastníky řízení, ale i s insolvenčním správcem. V praxi se můžeme nejčastěji setkat se splatností od 7 dnů do 2 měsíců. Kratší lhůta představuje riziko pro povinného, že své povinnosti nedostojí včas, delší lhůta pak riziko pro oprávněného (potažmo insolvenčního správce), že částku neobdrží v dohledné době. Lhůty splatnosti se v řízení o pozůstalosti standardně nastavují od právní moci konečného usnesení, ostatně jiné nastavení by postrádalo význam.

- Způsob zaplacení: Z hlediska způsobu zaplacení je nejvhodnější dohodu o rozdělení pozůstalosti koncipovat zcela obecně, a to tak, že povinný má povinnost zaplatit určitou částku oprávněnému *„k rukám jeho insolvenčního správce"*. Větší konkrétnost je v tomto případě na škodu, neboť v mezidobí může dojít ke změně insolvenčního správce, změně čísla jeho účtu apod. Obecná formulace navíc umožňuje povinnému domluvit se s insolvenčním správcem na nejvhodnějším způsobu úhrady. V této souvislosti je taktéž nutné zdůraznit, že pokud by povinný plnil přímo oprávněnému a toto plnění by se nedostalo do majetkové podstaty, nemusí tím být povinný svého závazku zproštěn (srov. § 114 a § 249 odst. 2 InsZ).

B. Rodina (žádný z dědiců) nemá na výplatu dědického podílu dlužníka v úpadku

Nejsložitější situace nastává tehdy, jestliže rodina na výplatu dědického podílu dlužníka v úpadku nemá. Protože je však vysoce nežádoucí, aby rodinný majetek skončil ve spoluvlastnictví dlužníka a ostatních dědiců (a později by došlo k jeho prodeji v rámci insolvenčního řízení), shánějí ostatní dědici peníze na výplatu. V takovýchto případech je vhodné, aby byl ze strany pozůstalostního soudu dědicům poskytnut dostatečný prostor k tomu, aby tyto peníze získali. Odměnou za tento čas je nejen vyřešení celého problému v rámci dědického řízení, ale i snazší průběh řízení insolvenčního.

Poté, co se dědic obrátí na banku se žádostí o poskytnutí úvěru, bude banka prověřovat schopnost žadatele splácet. Zde hraje roli celá řada faktorů, které vstupují do příslušného scoringového modelu, především příjmy dané osoby, její kreditní historie a možnost zajistit úvěr nemovitostí. Zlepšení hodnocení může napomoci i případné úřední potvrzení soudního komisaře o tom, že žadatel je dědicem, jaký je jeho zákonný dědický podíl a jaký majetek je předmětem pozůstalosti (§ 27 vyhlášky č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve spojení s § 103 odst. 4 ZŘS).

V praxi se můžeme setkat i s případy, kdy jako předmět zajištění úvěru poslouží nemovitost, která je součástí pozůstalosti. Celý proces, který vyžaduje úzkou spolupráci soudního komisaře, insolvenčního správce a úvěrující banky, pak vypadá následovně. Dědici nejprve uzavřou na jednání dohodu o rozdělení pozůstalosti, podle které jeden z dědiců nabude nemovitost a zaváže se vyplatit na dědický podíl dlužníka v úpadku určitou částku. Soudní komisař předloží tuto dohodu ke schválení insolvenčnímu správci. Pokud insolvenční správce vysloví s touto dohodou souhlas,[23] dědic osloví banku, předloží jí potřebné dokumenty (např. kopii protokolu o jednání obsahujícího dohodu o rozdělení pozůstalosti nebo úřední potvrzení pozůstalostního soudu a souhlas insolvenčního správce s dohodou o rozdělení pozůstalosti) a uzavře s ní smlouvu o hypotečním úvěru. Tato smlouva obsahuje odkládací podmínky pro poskytnutí úvěru, kterými jsou především (**i**) předložení pravomocného usnesení, ve kterém bude uvedeno, že dědic danou nemovitost skutečně nabývá, a (**ii**) předložení výpisu z katastru nemovitostí, ve kterém bude tento dědic uveden jako vlastník nemovitosti. Pozůstalostní soud pak dohodu o rozdělení pozůstalosti usnesením schválí a potvrdí podle ní nabytí dědictví více dědici [§ 185 odst. 1 písm. d) ZŘS], jakmile mu bude jednoznačně prokázáno, že peníze k výplatě jsou skutečně „připraveny".

Důležitým technickým aspektem je správné nastavení lhůty pro výplatu peněz na dědický podíl dlužníka v úpadku, neboť po právní moci dědického rozhodnutí musí být proveden vklad vlastnického práva do katastru nemovitostí (oznámení příslušnému katastrálnímu úřadu provádí podle § 190 odst. 1 ZŘS přímo pozůstalostní soud) a dědic musí tuto skutečnost doložit bance a provést samotnou výplatu peněz na základě poskytnutého úvěru. Proto je v takovýchto případech vhodné nastavit lhůtu pro výplatu peněz alespoň na 2 měsíce od právní moci konečného dědického rozhodnutí, což představuje dostatečný časový prostor pro realizaci všech potřebných kroků. V případě, že by tato lhůta byla kratší, hrozí, že by dědic svou povinnost nesplnil řádně a včas.

5. PŘEDLOŽENÍ DOHODY O ROZDĚLENÍ POZŮSTALOSTI KE SCHVÁLENÍ INSOLVENČNÍMU SPRÁVCI

Poté, co je na jednání v řízení o pozůstalosti uzavřena dohoda o rozdělení pozůstalosti, je nutné postupovat v souladu s § 246 odst. 4 InsZ (v případě dlužníka po prohlášení konkursu), resp. § 412 odst. 3 InsZ (v případě dlužníka za trvání účinků schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty). V obou případech platí, že dohoda, podle které má dlužník z pozůstalosti obdržet méně, než činí jeho dědický podíl, a kterou uzavře bez souhlasu insolvenčního správce, je neplatná.

Zcela jistě se zde jedná o neplatnost absolutní, neboť právní jednání, kterým by byli kráceni případní věřitelé dědice

manželka a dcera vyplatí na dědický podíl syna příslušnou částku. Výsledný stav u pozůstalé dcery však nemůže být takový, že nenabývá žádný majetek a ještě je povinna vyplácet určitou částku na dědický podíl svého bratra. Pokud bude obvyklá cena pozůstalosti *x*, není možné, aby pozůstalá manželka nabyla *x*, syn *x/3* a dcera *–x/3*. Dědický podíl dědice nemůže být záporný, resp. součet kladných dědických podílů nemůže být nikdy vyšší než 100 %.

23 Blíže viz kapitolu *5. Předložení dohody o rozdělení pozůstalosti ke schválení insolvenčnímu správci.*

v úpadku, se jednak zjevně příčí dobrým mravům a jednak odporuje zákonu a zjevně narušuje veřejný pořádek (srov. § 588 ObčZ). Důsledkem je, že k neplatnosti takového právního jednání přihlédne pozůstalostní soud *ex officio*. Ustanovení § 246 odst. 4 a § 412 odst. 3 InsZ předpokládají kumulativní splnění těchto podmínek:

a) dlužník uzavře dohodu o rozdělení pozůstalosti,
b) dohoda je uzavřena bez souhlasu insolvenčního správce a
c) dlužník má podle dohody z pozůstalosti obdržet méně, než činí jeho dědický podíl.

Na první pohled by se tedy mohlo zdát, že pokud dědic podle dohody o rozdělení pozůstalosti nabude minimálně tolik, kolik činí jeho dědický podíl, nemusí se insolvenční správce k takové dohodě vůbec vyjadřovat. V některých jednodušších případech (např. pokud pozůstalost sestává pouze z likvidního majetku) tak postupovat lze, záleží však vždy na okolnostech daného případu. Příkladem budiž situace, kdy dědí dva dědici a pozůstalost sestává z nemovitosti v obvyklé ceně 1 mil. Kč k datu úmrtí a cenných papírů v obvyklé ceně 1 mil. Kč k datu úmrtí. Dědici uzavřou takovou dohodu, podle které dlužník v úpadku nabude cenné papíry a druhý dědic nabude nemovitost. Obdržel dlužník v úpadku z pozůstalosti tolik, kolik činí jeho dědický podíl? Možná si říkáte, že ano. Ale co když je ocenění nemovitosti podhodnocené? Nebo co když cena cenných papírů klesla od data úmrtí do současnosti o 20 %? V případě obdobných pochybností by proto měl soudní komisař insolvenčního správce s dohodou o rozdělení pozůstalosti vždy seznámit, byť by se taková dohoda na první pohled „matematicky" jevila jako spravedlivá.[24]

Jakmile je na jednání uzavřena dohoda o rozdělení pozůstalosti, soudní komisař zašle protokol o jednání insolvenčnímu správci a vyzve jej, aby se k této dohodě vyjádřil. Protokol o jednání zpravidla obsahuje všechny podstatné skutečnosti (včetně dohody samotné), a proto by měl být pro rozhodnutí insolvenčního správce dostačující. Ve složitějších případech však může insolvenční správce požádat o zaslání některých podstatných důkazů (např. znaleckého posudku o obvyklé ceně nemovitosti spadající do pozůstalosti) v souladu s § 43 odst. 1 a 2 InsZ, popř. nahlédnout do spisu v souladu s § 44 odst. 2 OSŘ ve spojení s § 1 odst. 3 ZŘS (neboť na tom má právní zájem a má pro to vážné důvody). Insolvenční správce taktéž může soudního komisaře požádat, aby ocenění některých věcí spadajících do pozůstalosti (např. nemovitostí) bylo provedeno v souladu s § 181 odst. 1 *in fine* ZŘS znaleckým posudkem, má-li pochybnosti o tom, zda obvyklá cena odpovídá skutečnosti.

Pokud insolvenční správce vysloví s dohodou o rozdělení pozůstalosti souhlas, může soudní komisař přistoupit k vydání konečného usnesení, ve kterém dohodu o rozdělení pozůstalosti schválí a potvrdí podle ní nabytí dědictví více dědici [§ 185 odst. 1 písm. d) ZŘS].

Pokud by insolvenční správce dohodu o rozdělení pozůstalosti neschválil, vydá soudní komisař usnesení o tom, že dohoda o rozdělení pozůstalosti (včetně uvedení jejího přesného znění) se neschvaluje. Usnesení se doručuje všem účastníkům řízení a je proti němu přípustné odvolání. Po právní moci tohoto usnesení již závisí na konkrétním stavu věci, zda by se soudní komisař s účastníky pokusil o uzavření nové dohody, nebo zda by potvrdil dědicům nabytí dědictví podle dědických podílů ze zákona [§ 185 odst. 1 písm. g) ZŘS]. Jak již bylo řečeno výše, takovýto výsledek, který vede ke vzniku spoluvlastnictví u každé majetkové položky z pozůstalosti, je skutečně *ultima ratio*, a proto by se mu nejen soudní komisař a insolvenční správce, ale především dědici měli snažit předejít.

6. TYPOVÉ SITUACE V ŘÍZENÍ O POZŮSTALOSTI

Poté, co jsme si podrobně rozebrali základní stavební kameny souběhu dědického a insolvenčního řízení, přejděme k analýze jednotlivých typových situací, se kterými se lze v řízení o pozůstalosti setkat.

6.1 JEDINÝ DĚDIC

Nejjednodušší případ nastává tehdy, jestliže je pouze jeden dědic. V takovém případě je nutné zajistit, aby tento dědic neodmítl dědictví, které mu přináší nějaký majetkový prospěch,[25] a aby z řízení odcházel jako dědic s výhradou soupisu.[26] Po právní moci usnesení o potvrzení nabytí dědictví jedinému dědici [§ 185 odst. 1 písm. a) ZŘS] lze takto nabytý majetek zapsat do soupisu majetkové podstaty[27] a přistoupit ke zpeněžení tohoto majetku v rámci insolvenčního řízení.

6.2 VÍCE DĚDICŮ, ZŮSTAVITEL NEZANECHAL ZÁVĚŤ

V tomto případě je vedle otázky přijetí dědictví a výhrady soupisu klíčová především dohoda o rozdělení pozůstalosti, podle které musí dlužník v úpadku nabýt alespoň tolik, kolik odpovídá jeho dědickému podílu.[28] Pokud k uzavření dohody o rozdělení pozůstalosti nedojde (popř. taková dohoda nebude insolvenčním správcem schválena), je nutné potvrdit nabytí dědictví více dědicům podle jejich dědických podílů ze zákona. Po právní moci konečného dědického usnesení [ať již dle § 185 odst. 1 písm. d), nebo písm. g) ZŘS] lze dlužníkem nabytý majetek zapsat do soupisu majetkové podstaty[29] a přistoupit k jeho zpeněžení v rámci insolvenčního řízení.

24 Výhodou takového postupu je nejen posílení právní jistoty týkající se „výstupu" z řízení o pozůstalosti, ale i odstranění pochybností, které nastínila Erbsová, H. in Hásová, J. a kol. *Insolvenční zákon. Komentář.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1393.

25 Blíže viz kapitolu *2. Přijetí nebo odmítnutí dědictví*.

26 Blíže viz kapitolu *3. Uplatnění nebo neuplatnění výhrady soupisu*.

27 Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 8. 2015, sp. zn. 21 Cdo 4674/2014.

28 Blíže viz kapitolu *4. Dohoda o rozdělení pozůstalosti*.

29 Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 8. 2015, sp. zn. 21 Cdo 4674/2014.

6.3 VÍCE DĚDICŮ, ZŮSTAVITEL ZANECHAL ZÁVĚŤ

Velmi složité situace mohou nastat v případě, kdy zůstavitel zanechal závěť. I zde platí základní princip, podle kterého se dlužníkovi v úpadku musí dostat tolik, na kolik má podle daného stavu věcí právo. Prakticky může nastat jeden z těchto případů:

a) dlužníkovi v úpadku bylo zůstaveno to, na co by měl právo i podle zákona;
b) dlužníkovi v úpadku bylo zůstaveno více, než na co by měl podle zákona právo;
c) dlužníkovi v úpadku bylo zůstaveno méně, než na co by měl podle zákona právo.

6.3.1 Dlužníkovi v úpadku bylo zůstaveno to, na co by měl právo i podle zákona

V případě, kdy je dědici v úpadku v závěti zůstaveno to, na co by měl právo i bez existence této závěti (tedy podle zákonné dědické posloupnosti), je situace velmi podobná tomu, co bylo rozebráno výše. Pro dědice v úpadku je v takovémto případě v podstatě jedno, zda bude dědit jako dědic ze závěti nebo (ve stejném rozsahu) jako dědic ze zákona.

6.3.2 Dlužníkovi v úpadku bylo zůstaveno více, než na co by měl podle zákona právo

Jestliže je dědici v úpadku v závěti zůstaveno více, než na co by měl právo podle zákonné dědické posloupnosti (tedy v případě neexistence či neplatnosti této závěti), je třeba, aby z pozůstalosti nabyl to, co mu podle závěti připadá. Podle mého názoru nebrání nic ani tomu, aby dědic v úpadku uzavřel s ostatními dědici dohodu o rozdělení pozůstalosti, podle které se mu sice nedostane majetek uvedený v závěti, avšak nabude jiný majetek z pozůstalosti (popř. výplatu peněz na svůj dědický podíl) ve stejné hodnotě. V žádném případě však není možné, aby dědic v úpadku uzavřel dohodu, podle které nabude méně, než mu připadá podle závěti. Stejně tak není možné, aby platnost takové závěti (splňující všechny formální náležitosti) popíral – pokud by snad dědic v úpadku toto učinil, jednalo by se dle § 588 ObčZ o absolutně neplatné právní jednání, neboť takové právní jednání se zjevně příčí dobrým mravům (účelovost takového právního jednání, tedy snaha poškodit své věřitele, je zde zcela zjevná).

6.3.3 Dlužníkovi v úpadku bylo zůstaveno méně, než na co by měl podle zákona právo

6.3.3.1 Typové situace

Tyto situace vznikají nejčastěji v momentě, kdy chce zůstavitel „ochránit" svůj majetek ještě za života před případnými věřiteli svého zadluženého potomka. Pořídí závěť, ve které svému potomkovi zůstaví méně, než na co by měl podle zákonné dědické posloupnosti právo, popř. ho v závěti (záměrně) zcela opomene. Jedná se o velice složité případy, a proto je již při samotné přípravě závěti nanejvýš vhodné, aby byla pořízena za pomoci notáře, ve formě veřejné listiny (srov. § 1537–1538 ObčZ).

V závislosti na tom, zda zůstavitel respektuje povinný díl, který musí svému potomkovi zanechat,[30] můžeme rozlišovat několik situací:

a) dlužník v úpadku dědí podle závěti méně než podle zákona, ale více než povinný díl;
b) dlužník v úpadku dědí majetek odpovídající povinnému dílu;
c) dlužník v úpadku dědí méně než povinný díl, popř. nedědí nic (je opomenut).

Ve všech případech, kdy bylo dědici zůstaveno méně, než na co by měl právo podle zákonné dědické posloupnosti (tedy v případě neexistence či neplatnosti závěti), by mělo být na zvážení insolvenčního správce, zda bude iniciovat případný spor o to, zda se jedná o pravou a platnou poslední vůli zůstavitele (srov. § 169–170 ZŘS). V praxi k takovýmto případům příliš často nedochází, nicméně mohou nastat situace, ve kterých se závěť bude insolvenčnímu správci (popř. dlužníkovi v úpadku) jevit natolik vadná, že spor o dědické právo bude nevyhnutelný.

6.3.3.2 Nepominutelný dědic v úpadku a uplatnění práva na povinný díl

Jestliže je dědici v úpadku zůstaven majetek odpovídající alespoň povinnému dílu [případy sub a) a sub b) uvedené výše] a nedojde ke sporu o pravost či platnost závěti, nabude dědic v úpadku pouze takto zůstavený majetek. Jestliže je však dědici v úpadku zůstaven majetek v hodnotě nižší, než je povinný díl, popř. je zcela opomenut [případ sub c)], nastává skutečný problém. Pro zjednodušení si tento problém zredukujme na situaci, kdy je dědic v úpadku zcela opomenut (zůstavitel např. pořídí závěť, ve které povolá za dědice veškerého svého majetku svou manželku a svého syna opomene). Jaké je postavení nepominutelného dědice a na co mají v tomto případě dbát insolvenční správce a pozůstalostní soud?

Praktické zkušenosti nasvědčují tomu, že takovéto závěti jsou zpravidla dopředu promyšlené v celé rodině a dlužník v úpadku takovou závěť vítá „s úsměvem na rtech", místo toho, aby požadoval svůj povinný díl. Takové chování je samozřejmě nežádoucí, a proto zde musí zasáhnout pozůstalostní soud a insolvenční správce. V první řadě je třeba analogicky aplikovat výše uvedené třetí základní pravidlo při souběhu dědického a insolvenčního řízení,[31] tedy že i nepominutelný dědic v úpadku musí po smrti zůstavitele obdržet to, na co má právo.

Nepominutelný dědic má právo na povinný díl (§ 1642 ObčZ), avšak záleží pouze na něm (v duchu zásady *vigi-*

30 V této souvislosti připomeňme, že výše povinného dílu činí u zletilého nepominutelného dědice jednu čtvrtinu zákonného dědického podílu (§ 1643 odst. 2 ObčZ). Do 31. 12. 2013 činila výše „povinného dílu" [zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „ObčZ 1964") tento pojem neznal] jednu polovinu zákonného dědického podílu (§ 479 ObčZ 1964).

31 *„Dědic v úpadku musí z pozůstalosti nabýt alespoň tolik, kolik odpovídá jeho dědickému podílu."*

lantibus iura scripta sunt), zda toto právo uplatní.[32] Toto právo může uplatnit nejen během řízení o pozůstalosti, ale i po jeho skončení (pravomocným ukončením řízení o pozůstalosti právo na povinný díl nezaniká). Aby se tedy pozůstalostní soud tímto povinným dílem vůbec zabýval, musí dlužník v úpadku v průběhu řízení o pozůstalosti právo na povinný díl aktivně uplatnit. V případě konkursu jsem toho názoru, že toto právo může za dlužníka uplatnit v souladu s § 246 odst. 1 InsZ přímo insolvenční správce (jedná se o výkon práv, které přísluší dlužníkovi a souvisí s majetkovou podstatou). V případě oddlužení platí podle § 412 odst. 1 písm. h) InsZ, že dlužník je povinen vynaložit veškeré úsilí k plnému uspokojení pohledávek svých věřitelů, tedy zcela jistě i uplatnit právo na povinný díl. Pokud by snad toto právo neuplatnil (dlužníka nelze k tomuto právnímu jednání nijak nutit a ani insolvenční správce, ani pozůstalostní soud nemohou jeho vůli jakkoliv nahrazovat), závažným způsobem by porušoval své povinnosti a insolvenční soud by schválené oddlužení zrušil a rozhodl o způsobu řešení dlužníkova úpadku konkursem [§ 418 odst. 1 písm. a) InsZ]. Pochopitelně, že takovéto právní jednání (byť se jedná o opomenutí) by bylo považováno za neúčinné podle § 235 odst. 1 *in fine* InsZ.[33] To však způsobí značné prodloužení obou řízení, dědického i insolvenčního.

De lege ferenda by proto bylo vhodné tuto otázku upravit přímo v zákoně, aby se předešlo zbytečným průtahům souvisejícím s tím, že nepominutelný dědic nebude plnit své povinnosti.[34] Ustanovení § 412 odst. 3 a § 246 odst. 4 InsZ by proto bylo vhodné doplnit o tuto větu: *„Pokud byl dlužník jako nepominutelný dědic zkrácen ve svém právu na povinný díl, platí, že právo na povinný díl uplatnil."*[35]

Pokud dospějeme k závěru, že u dlužníka v úpadku, který je nepominutelným dědicem, musí vždy dojít k uplatnění práva na povinný díl, zbývá vyřešit otázku, jakým způsobem má být toto právo uspokojeno. Běžnou praxí je totiž bohužel to, že opomenutý dědic nemá zájem cokoliv nabývat a dědic nemá zájem opomenutému dědici cokoliv vyplácet.

Pro vztah dědického a insolvenčního řízení je důležité připomenout, že nepominutelný dědic není dědicem, nýbrž jen věřitelem zůstavitelových dědiců.[36] Má pouze právo na výplatu svého povinného dílu v penězích (§ 1654 odst. 1 ObčZ) a účastníkem řízení o pozůstalosti je jen ve velmi omezeném rozsahu (§ 113 ZŘS). Pro dlužníka v úpadku je proto řízení o pozůstalosti zpravidla ukončeno s tím, že odchází jako nepominutelný dědic s pohledávkou na výplatu peněz vůči dědicům. Avšak z třetího základního pravidla při souběhu dědického a insolvenčního řízení[37] analogicky vyplývá, že i v tomto případě je podstatné, jakou částkou byla v řízení o pozůstalosti určena obvyklá cena majetku a jiných aktiv pozůstalosti (§ 180 odst. 1 ZŘS), od které se výše povinného dílu odvíjí. Proto by měl mít insolvenční správce [s ohledem na § 246 odst. 1, resp. § 412 odst. 1 písm. h) InsZ] v průběhu řízení o pozůstalosti možnost vyjádřit se k tomu, zda s oceněním pozůstalostního majetku souhlasí. Pokud by snad již bylo řízení o pozůstalosti (včetně určení obvyklé ceny majetku a jiných aktiv pozůstalosti) pravomocně ukončeno, může kdokoliv (typicky insolvenční správce nebo některý z věřitelů dlužníka v úpadku) v civilním řízení sporném prokazovat, že obvyklá cena majetku a jiných aktiv pozůstalosti (potažmo povinný díl) je vyšší.[38]

Pro úplnost je nutné doplnit, že dlužník v úpadku jakožto nepominutelný dědic může z řízení o pozůstalosti odcházet nejen s pohledávkou vůči dědicům na výplatu povinného dílu v penězích (§ 1654 odst. 1 ObčZ), ale může s dědici uzavřít i tzv. dohodu o odbytném (§ 1654 odst. 2 ObčZ). K uzavření takovéto dohody však nelze nepominutelného dědice (a především ostatní dědice) nijak nutit. Rozhodnutí o vypořádání povinného dílu, resp. schválení dohody o odbytném, je součástí konečného dědického usnesení [§ 185 odst. 3 písm. b) ZŘS] a takové vykonatelné usnesení je podle § 40 odst. 1 písm. a) EŘ exekučním titulem.

6.4 VYDĚDĚNÍ DLUŽNÍKA V ÚPADKU

Jestliže je dlužník v úpadku vyděděn zůstavitelovým prohlášením o vydědění (§ 1646 a násl. ObčZ), lze postupovat obdobně jako v případě, kdy bylo dědici zůstaveno méně, než na co by měl právo podle zákonné dědické posloupnosti (tedy v případě neexistence či neplatnosti závěti).[39] Proto by mělo být na zvážení insolvenčního správce, zda bude iniciovat případný spor o to, zda byl potomek vyděděn po právu (tj. ze zákonných důvodů podle § 1646–1647 ObčZ),

32 *„Není úkolem pozůstalostního soudu, by, jde-li o svéprávného nepominutelného dědice, povinný díl z úřadu zjistil, nýbrž může odevzdati pozůstalost bez zajištění povinného dílu a vůbec bez ohledu naň"* [rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 11. 10. 1929, sp. zn. R II 251/29 (Vážný 9266)].

33 Blíže viz rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 1. 2015, sp. zn. 101 VSPH 598/2014.

34 Skutečnost, že se jedná o vskutku aktuální otázku, potvrzuje kromě výše uvedeného rozhodnutí i nedávné rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 12. 2018, sp. zn. 21 Cdo 2332/2018, kdy se takto poškozený věřitel domáhal svých práv.

35 Ustanovení § 412 odst. 3 a § 246 odst. 4 InsZ byla v době, kdy vznikla, zcela dostačující, neboť ObčZ 1964 tehdy institut povinného dílu neznal. Pokud tehdy nepominutelný (slovy ObčZ 1964 „neopomenutelný") dědic uplatnil právo na povinný díl (slovy ObčZ 1964 „namítl relativní neplatnost závěti"), stal se dědicem se vším všudy a obě ustanovení InsZ jej pokrývala. Podle současného pojetí však nepominutelný dědic (byť uplatní právo na povinný díl) není dědicem, nýbrž jen věřitelem zůstavitelových dědiců (srov. § 1654 odst. 1 ObčZ).

36 Srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 2. 5. 1931, sp. zn. Rv II 211/30 (Vážný 10755).

37 *„Dědic v úpadku musí z pozůstalosti nabýt alespoň tolik, kolik odpovídá jeho dědickému podílu."*

38 Srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 4. 2009, sp. zn. 21 Cdo 3183/2007, rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 7. 2010, sp. zn. 21 Cdo 220/2009, rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 28. 1. 1963, sp. zn. 5 Cz 53/62 [Rc 46/1963], nebo rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 26. 1. 1928, sp. zn. R I 875/27 (Vážný 7717); srov. též § 666 vládního návrhu občanského zákoníku z roku 1937 a důvodovou zprávu k tomuto ustanovení.

39 Blíže viz kapitolu *6.3.3 Dlužníkovi v úpadku bylo zůstaveno méně, než na co by měl podle zákona právo.*

popř. zda se jedná o pravé a platné prohlášení o vydědění (srov. § 169–170 ZŘS). V praxi k takovýmto případům téměř nedochází, nicméně mohou nastat situace, ve kterých se budou insolvenčnímu správci (popř. dlužníkovi) jevit důvody vydědění (nebo listina samotná) natolik vadné, že spor bude nevyhnutelný.

V souvislosti s vyděděním dlužníka v úpadku pořizovatelé závětí a prohlášení o vydědění nejčastěji uvádějí tyto dva důvody vydědění:

a) dlužník vede trvale nezřízený život [§ 1646 odst. 1 písm. d) ObčZ] a
b) dlužník je tak zadlužen nebo si počíná tak marnotratně, že je zde obava, že se pro jeho potomky nezachová povinný díl (§ 1647 ObčZ).[40]

Je však nutné zdůraznit, že v obou případech musí být tento důvod dán objektivně (s ohledem na to, jak takové chování vnímá celá společnost), subjektivní přesvědčení zůstavitele nestačí.

V případě vedení trvale nezřízeného života se musí jednat o chování, které evidentně a především trvale vybočuje z rámce obecné představy o chování v souladu s dobrými mravy,[41] tedy chování, které ve společnosti zpravidla vzbuzuje určité pohoršení (např. opakující se trestná činnost, chorobná závislost na alkoholu, omamných a psychotropních látkách či hazardních hrách, zanedbávání povinné výživy, trvalé vyhýbání se práci apod.). Toto chování musí být trvalé, tedy vykazovat známky kontinuálnosti a dlouhodobosti, kdy již zpravidla není možné očekávat návrat k „běžnému" způsobu života.[42] Vždy bude záležet na konkrétních okolnostech daného případu, nicméně obecně lze říci, že samotný fakt, že na majetek potomka jsou vedeny exekuce nebo že je v úpadku, k vydědění zpravidla postačovat nebude. Důležité je zde zkoumat především způsob života, jakým se dlužník do těchto problémů dostal.

Druhý důvod vydědění uvedený v § 1647 ObčZ sice nabízí zůstaviteli určitou možnost, jak svého zadluženého potomka vydědit, nicméně učinit tak může jen tehdy, pokud zůstaví jeho povinný díl jeho potomkům. Zde lze naopak říci, že pokud jsou na majetek potomka vedeny exekuce nebo je v úpadku, důvod k vydědění zpravidla dán bude. Z praktického hlediska však toto ustanovení není příliš životné, neboť zůstavitel může svého potomka takto vydědit jen tehdy, pokud tento potomek má nějaké potomky a pokud těmto potomkům zároveň zůstaví jeho povinný díl.

7. ZÁVĚR

Případy, kdy účastníkem řízení o pozůstalosti je dlužník v úpadku (a dochází tak k souběhu dědického a insolvenčního řízení), se vyskytují v praxi stále častěji. Tomu nasvědčuje i dosavadní vývoj od 1. 6. 2019 po přijetí tolik diskutované novely insolvenčního zákona,[43] kdy se počet návrhů na povolení oddlužení rapidně zvýšil.[44]
Na podkladě skutečných případů jsme si ukázali, jak zhoubný může být „systémový dopad" problémů dlužníka na celou jeho rodinu. Tento článek měl za cíl na tyto problémy upozornit a nabídnout pokud možno jejich co nejlepší a nejrychlejší řešení tak, aby tento „systémový dopad" co nejméně bolel – dlužníka, jeho rodinu i jeho věřitele. V některých případech, jak jsme viděli výše, si lze vystačit výkladem zákona; v některých případech by však bylo vhodné přistoupit k určitým úpravám tak, aby obě řízení (dědické i insolvenční) probíhala bez zbytečných problémů a ve vzájemném souladu. Nosnou myšlenkou pro další diskuzi a rozvoj této problematiky mohou být tři základní pravidla při souběhu dědického a insolvenčního řízení, která byla zformulována v tomto článku:

1. *„Dědic v úpadku musí z řízení o pozůstalosti odcházet jako dědic s výhradou soupisu."*
2. *„Dědici, soudní komisař a insolvenční správce by měli vyvinout maximální úsilí, aby v řízení o pozůstalosti došlo k uzavření dohody o rozdělení pozůstalosti."*
3. *„Dědic v úpadku musí z pozůstalosti nabýt alespoň tolik, kolik odpovídá jeho dědickému podílu."*

„Jedna z věcí, jež se v posledních stoletích namáhal lidský duch nalézti, je tajemství, jak dlužit více, než máme, a žít si při tom, jako bychom byli bez dluhů."[45] Stále větší množství lidí dnes hledá toto tajemství mezi řádky insolvenčního zákona, a právě proto je v dnešní době správný, rozumný a lidský výklad tohoto zákona natolik důležitý. ■

40 Tento důvod vydědění byl do našeho právního řádu znovu zaveden od 1. 1. 2014, neboť ObčZ 1964 znal pouze čtyři „tradiční" důvody vydědění [tehdy obsažené v § 469a odst. 1 ObčZ 1964, dnes (s drobnými rozdíly) v § 1646 odst. 1 ObčZ]. Pokud by snad zůstavitel pořídil listinu o vydědění ještě za účinnosti ObčZ 1964 (tedy před 1. 1. 2014) a v této listině by (svými slovy) popsal důvod vydědění dnes obsažený v § 1647 ObčZ (přestože o tomto ustanovení tehdy nemohl vědět), bylo by vydědění podle § 3072 ObčZ platné.

41 Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 11. 2011, sp. zn. 21 Cdo 190/2010 [Rc 66/2012].

42 Tamtéž.

43 Zákon č. 31/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

44 Blíže viz např. Počet žádostí o oddlužení v červnu stoupl téměř trojnásobně, zvýšil se počet odmítnutých návrhů [online], 2019 [cit. 28. 2. 2020]. Dostupné na www: <https://www.ceska-justice.cz/2019/06/pocet-zadosti-o-oddluzeni-v-cervnu-stoupl-temer-trojnasobne-zvysil-se-pocet-odmitnutych-navrhu/>.

45 Tento výrok je připisován francouzskému filozofovi Voltairovi, synovi notáře Françoise Aroueta.

Příprava novely dědického práva

V SOUČASNÉ DOBĚ PŘIPRAVUJE MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČR NOVELU DĚDICKÉHO PRÁVA, PO KTERÉ JIŽ DELŠÍ DOBU ČÁST ODBORNÉ VEŘEJNOSTI VOLALA. ZMĚNY BY SE MĚLY TÝKAT TŘÍ OBLASTÍ: VZTAHU DĚDĚNÍ A DALŠÍCH NABÝVÁNÍ MORTIS CAUSA (ZVL. DAROVÁNÍ PRO PŘÍPAD SMRTI), PŘECHODU DLUHŮ A SOUPISU POZŮSTALOSTI, A PROBLEMATIKY REPREZENTACE (ZVL. POSTAVENÍ POTOMKŮ NEDĚDÍCÍHO POTOMKA PŘI ODMÍTNUTÍ A VYDĚDĚNÍ). BYLO BY SICE MOŽNÉ ZPŘESNIT ČI VYJASNIT TAKÉ JINÁ USTANOVENÍ, NOVELA VŠAK PODLE MÉHO NÁZORU TEMATICKY POKRYLA TO NEJPODSTATNĚJŠÍ. JE POTĚŠITELNÉ, ŽE PŘITOM BYLO VYUŽITO ROZBORŮ A NÁZORŮ PUBLIKOVANÝCH V AD NOTAM, A JISTĚ BUDE NAVRHOVANÝM ZMĚNÁM NA ZDEJŠÍCH STRÁNKÁCH TAKÉ VĚNOVÁNA ZEVRUBNÁ POZORNOST.

JUDr. et Mgr. Ondřej Horák, Ph.D.

Za důležité zejména považuji, že se na novele vůbec začalo pracovat, což by do probíhajících diskusí mělo přinést nové impulzy. Když se pozorně podíváme na genezi přípravy rekodifikace občanského práva, zjistíme, že původní návrh K. Eliáše z roku 2005 doznal při následném projednávání v oblasti dědického práva řady změn, které nás vzdálily středoevropské právní a kulturní konvenci (zejména vztah bezúplatných nabývání pro případ smrti a postavení potomků nedědícího potomka), k níž se rekodifikace programově přihlásila. Připravovaná novela by nás naopak mohla s touto tradicí více sblížit (mj. ve světle nedávné reformy rakouského dědického práva).

JUDr. et Mgr. Ondřej Horák, Ph.D.
- odborný asistent na katedře teorie práva a právních dějin Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci

Diskuse byly symbolicky zahájeny na IX. zasedání kolegia pro občanské právo při ÚSP AV ČR, které se uskutečnilo v úterý 21. ledna 2020 v prostorách ÚSP AV ČR na Národní třídě. Tématem byla po projednání s Ministerstvem spravedlnosti ČR zvolena „Povinnost dědiců hradit pozůstalostní dluhy a zjišťování pozůstalostního jmění".

Po úvodním slovu prof. Eliáše následovaly tři přednášky a bohatá diskuse. Z přednášejících představil prof. Dvořák francouzské a švýcarské právo, doc. Melzer německé a rakouské právo, doc. Lavický procesní aspekty. V diskusi bylo mj. upozorněno, že chápat tzv. omezené ručení jako socialistický koncept je zbytečně „nálepkující": 1) neomezené ručení už není zakotveno nikde v Evropě (resp. všechny právní řády v nějaké podobě omezení ručení umožňují), 2) v řadě evropských zemí (i bez vazby na období socialismu) je povinnost hradit pozůstalostní dluhy vázána na výši pozůstalosti (v Anglii, Dánsku, Irsku, Švédsku aj.), a 3) už v meziválečné éře se objevovaly hlasy volající po zvýšené ochraně dědiců a zavedení ručení pouze do výše ceny nabytého dědictví (resp. toho, co už platilo na Slovensku). Inspirativní může být zejména pohled J. Vážného, předního meziválečného romanisty s evropským renomé: „Kdyby byli Římané pojímali zodpovědnost za dluhy jako zjev, odůvodnění nabytím majetku, jistě by došli k zodpovědnosti, obmezené do výše majetku…" Inspirace římskoprávním vývojem by nás podle jeho mínění mohla „vésti ku kritice nynější struktury práva dědického a k tomu, jak ji upraviti *de lege ferenda*. A kritika nemůže býti jiná, než že neobmezené ručení za dluhy není ani logickou nezbytností, ani že není vhodno nebo účelno, že naopak by se odporučovalo vymeziti zodpovědnost dědicovu za dluhy výší aktiv."[1] Dále je nutné upozornit, že podle původního vládního návrhu OZ z roku 1936/37 sice ručil omezeně pouze ten, kdo se přihlásil s výhradou soupisu, ale ještě v rámci projednávání vládního návrhu v parlamentu v letech 1937 až 1938 došlo ke zvýšení ochrany dědiců a k zavedení zásadně omezeného ručení (resp. k presumpci přihlášení s výhradou soupisu[2]).[3] Podobné tendence bylo možné vysledovat i v německé právní vědě.[4] Současný ministerský návrh novely přináší v pozměněné podobě vlastně jen to, k čemu jsme v meziválečné éře již jednou dospěli, ale co už nebylo vzhledem k proměněné společenské situaci po roce 1945 přijato.

Celkově však diskuse v rámci lednového zasedání kolegia vyznívala mírně „optimisticky" v tom smyslu, že by mělo být novelizováno spíše procesní než hmotné právo. Naopak se domnívám, že tyto dvě oblasti není možné oddělovat a řešení problémů, se kterými se praxe potýká, není bez novelizace hmotného práva možné. ■

1 Vážný, J. Pojem práva dědického a účelnost jeho dnešní struktury. *Právny obzor*, 1923, roč. 6, s. 97–103, cit. s. 100–101. Dále srov. týž. Římské právní ideje v občanském zákoníku a v osnově. *Časopis pro právní a státní vědu*, 1933, roč. 16, zvl. s. 186.

2 Srov. § 614 návrhu OZ 1938/46. Luby, Š. (ed.). *Československý občiansky zákonník a slovenské súkromné právo*. Bratislava: Právnická jednota, 1947, s. 165.

3 E. Svoboda jako bývalý referent subkomitétu pro dědické právo tuto změnu sice kritizoval, ale argumentoval také „zájmy dědiců". Srov. Svoboda, E. Šlechetný zákonodárce. *Věda a život*, 1938, roč. 4, s. 288–292.

4 Srov. Wesener, G. Zur Erbenhaftung in historischer Sicht. In Slapnicar, K. (ed.). *Tradition und Fortentwicklung im Recht. Festschrift zum 90. Geburtstag von Ulrich von Lübtow*. Rheinfelden; Berlin: Schäuble, 1991, s. 113–128, zvl. s. 127.

Historie skoro detektivní

„STARÉ-LI POZNÁŠ, PRO NOVÉ SÍLÍŠ." TOHLE ÚSLOVÍ, KTERÉ SI MNOZÍ PAMATUJÍ JEŠTĚ Z DOB STUDIA NA PRÁVNICKÉ FAKULTĚ, BÝVÁ SPOJOVÁNO S HNUTÍM MONARCHOMACHŮ, SKUPINOU FRANCOUZSKÝCH, SKOTSKÝCH A ŠPANĚLSKÝCH LITERÁTŮ KONCE 16. STOLETÍ, KTEŘÍ VE SVÝCH DÍLECH BOJOVALI PROTI MONARCHII A ZASAZOVALI SE O SVRCHOVANOST LIDU. ZAZNĚLO I NA VĚDECKÉ KONFERENCI NAZVANÉ „BLAHOSLAVENÝ JINDŘICH LIBRARIUS A JEHO VÝZNAM PRO SOUČASNOST". PÉČÍ STATUTÁRNÍHO MĚSTA ČESKÉ BUDĚJOVICE A BISKUPSTVÍ ČESKOBUDĚJOVICKÉHO SE KONFERENCE USKUTEČNILA 28. LEDNA LETOŠNÍHO ROKU V PROSTORÁCH BÝVALÉHO DOMINIKÁNSKÉHO KLÁŠTERA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH. ZÁŠTITU NAD KONFERENCÍ PŘEVZALA HEJTMANKA JIHOČESKÉHO KRAJE MGR. IVANA STRÁSKÁ A DOMINIK KARDINÁL DUKA, ARCIBISKUP PRAŽSKÝ A PRIMAS ČESKÝ.

JUDr. Jan Kotous

Účelem konference, který vyzdvihl v úvodním vystoupení kardinál Dominik Duka, bylo přiblížit české veřejnosti osobnost Jindřicha Libraria, kněze Řádu kazatelů – dominikánů, předního duchovního rádce a zpovědníka krále Přemysla Otakara II., působícího nejprve v královské kanceláři a posléze prvního převora nově založeného českobudějovického dominikánského kláštera. Jindřich Librarius, který zemřel roku 1281, tedy tři roky po králově smrti na Moravském poli, byl českobudějovickým dominikánským převorem od založení města, tedy od roku 1265. Po dobu trvání českobudějovického dominikánského kláštera byl ctěn jako blahoslavený. Poté, co byl klášter rozhodnutím císaře Josefa II. v roce 1783 zrušen a dominikáni z Budějovic odešli, úcta k blahoslavenému Jindřichovi pomalu odeznívala a konkrétní znalosti o něm se přesouvaly do oblasti legend. A protože legendy mají většinou pravdivé jádro, lze se domnívat, že to byl právě Jindřich Librarius, kdo jako zpovědník a duchovní rádce

K účastníkům konference hovoří JUDr. Jan Kotous, dále na fotografii zleva Mgr. Ivana Stráská, hejtmanka Jihočeského kraje, českobudějovický biskup Mons.Vlastimil Kročil, kardinál Dominik Duka, českobudějovický primátor Ing. Jiří Svoboda, archeolog prof. PhDr. Petr Sommer a historik doc. PhDr. Vratislav Vaníček.

krále „železného a zlatého" doporučil svému pánu nejen založení nového kláštera, ale rovněž dnešních Českých Budějovic. Důvodem nebylo nic menšího než snaha krále vyprosit si, a nebojme se konstatovat, i pojistit narození syna, dědice českého královského trůnu. Václav II. se skutečně narodil 6 let po vyměření a založení města, 27. září 1271.

Většina legend, zejména těch barokních, jsou krásné, romantické a slohově poměrně košaté literární výtvory. Historická pravda bývá někdy suchá, ale také často vznešenější než jakékoli legendy. O Jindřichu Librariovi toho na základě pramenného materiálu mnoho nevíme. Dochované listinné dokumenty naznačují, že byl členem českopolské provincie Řádu bratří kazatelů (dominikánů). Na tabuli zemřelých, která byla umístěna v křížové chodbě českobudějovického kláštera a jejíž úřední opis pořízený v 17. století se dochoval, je zapsán jako první převor kláštera s datem úmrtí 1281. Titul „beatus" před jménem pak naznačuje, že byl jako blahoslavený setrvale uctíván. Skutečnost, že je v písemnostech uváděn také jako člen společné českopolské dominikánské provincie, lze považovat za důkaz vzájemných vazeb mezi oběma státy na nejrůznějších úrovních. Připomeňme si např. zachovaný formulářový list jiného králova rádce, protonáře Jindřicha z Isernie z roku 1278 polským „knížatům, pánům, rytířům a obecnému lidu" s prosbou o pomoc českému králi a s varováním před „nenasytnou německou lakotou". Právě do období vlády Přemysla Otakara II. spadá bouřlivý rozvoj měst, vyznačujících se poměrně širokou specializací řemesel. Nově zakládaná města nabízela řadu pracovních příležitostí. Udělováním městského práva dochází k prvotní a základní diferenciaci měst na plnoprávné občany a ostatní obyvatele, vznikají nové právní vztahy.

JUDr. Jan Kotous
- externí pedagog na Právnické fakultě UK v Praze

Modernizační procesy, se kterými se setkáváme právě v období vlády Přemysla Otakara I., jeho syna Václava I., a zejména vnuka Přemysla Otakara II., podmiňuje do určité míry kolonizace. Je v ní jako výrazný prvek zastoupen německý element (nižší šlechta, měšťané, řemeslníci a další), většinou pocházející z říšských regionů pod štaufskou dominací nebo z příhraničních oblastí v sousedství českého státu. Nutno ovšem upozornit ještě na další skutečnost, kterou je migrace odborníků z alpských zemí, a to počínaje vládou Přemysla Otakara II. v této oblasti. Král, sám Štauf po matce, zcela určitě vzbuzoval oprávněné naděje i mezi intelektuální emigrací z prostředí končící jihoitalské štaufské monarchie. Snaha Přemysla Otakara II. po byrokratizaci a etatizaci královské moci a správy otevřela takovým odborníkům dveře dokořán. O duchovní život, a tím také o vzdělávání a kulturu obyvatel nově zakládaných sídlišť dbali ve své většině u nás členové mendikantských (žebravých) řádů – dominikánů a minoritů. V nově zakládaných městských sídlištích nacházejí tyto řády uplatnění a stávají se postupně účinným nástrojem působení, vedle své hlavní duchovenské činnosti, na vyšší a nižší vrstvy obyvatel, kterým byla studijní, misijní a kazatelská činnost (tedy osvětová činnost v dnešním slova smyslu).

Samotné konferenci předcházelo období příprav v trvání 14 měsíců. Během nich bylo nalezeno, na základě infor-

mace kardinála Duky, který vycházel z údajně ztraceného rukopisu významného českého historika Zdeňka Kalisty, místo druhotně uložených ostatků bl. Jindřicha Libraria. Po provedeném nedestruktivním průzkumu byla pohřební nika 26. června 2019 otevřena a schránka s údajnými ostatky Jindřicha Libraria vyňata. Bylo zjištěno, že druhotné uložení údajných ostatků bylo realizováno při rekonstrukci kláštera počátkem 90. let 19. století, kdy klášter převzala Kongregace Nejsvětějšího Vykupitele – redemptoristé. Původní pohřební nika byla zazděna a do ní byly uloženy v prosté dřevěné schránce údajné ostatky. Výtisk novin *Národní politika* ze dne 18. července 1893 a další písemnosti nalezené v nice pak pomohly stanovit přesné datum zazdění.

Během konference, rozdělené na tři tematické bloky, se příspěvky jednotlivých přednášejících soustředily zejména na období 13. století, kdy vrcholí zakládání královských měst a hradů a budují se kláštery. V dopolední části konference vystoupil jako první doc. PhDr. Vratislav Vaníček, Ph.D., který se ve svém příspěvku věnoval otázkám sakralizace české státnosti v 9. až 13. století. Hned na začátku svého příspěvku zdůraznil, že základním vkladem sjednocovacích procesů v Čechách byla „kodifikace vlády Přemyslovců jako svým způsobem sakrální dynastie", jak to vyjádřila tzv. Kristiánova legenda, kterou Josef Pekař nazval „první českou kronikou". Podle doc. Vaníčka se sakralizace české státnosti „rozvíjí ve dvou rovinách, které se svými vznešenými nositeli, králem, biskupy a pány, vzájemně prostupovaly – v horizontální rovině zemské a vertikální královské". Profil české státnosti založený na úloze národních světců dokládá, že duchovní a světské vazby měly u nás vždy dostatečnou energii k řízení a budování státu.

Na vystoupení doc. Vaníčka navázal svým příspěvkem prof. PhDr. Petr Sommer, DrSc., z Archeologického ústavu Akademie věd ČR, který se zabýval novými poznatky o středověkých českých mendikantských konventech. Proces zakládání měst v době panování Přemysla Otakara II. byl zásadně ovlivněn působením mendikantských řádů dominikánů a minoritů na našem území a budováním jejich klášterů, které v nezastupitelné míře přispěly k rozvoji vzdělanosti, řemesel a obchodu. Příspěvek prof. Sommera uzavřel dopolední blok konference věnovaný obecným trendům.

V odpoledním bloku vystoupil první náměstek českobudějovického primátora Mgr. Juraj Thoma. Seznámil účastníky s výsledky archeologického výzkumu klášterního kostela Obětování Panny Marie, prováděného koncem 70. let a v průběhu 80. let 20. století. Na jeho vystoupení organicky navázal PhDr. Petr Pavelec, Ph.D., z Národního památkového ústavu v Českých Budějovicích, když upozornil na význam středověkých nástěnných maleb, dochovaných v klášteře, jako médií historické paměti. Účastníky konference poté tým odborníků podrobně seznámil s předběžnými výsledky průzkumu předpokládaných ostatků Jindřicha Libraria. Archeoložka Mgr. Zuzana Thomová provedla přítomné vlastním objevem pozůstatků, Ing. Jiří Šindelář objasnil postup a metody nedestruktivního průzkumu místa nálezu. Archivář PhDr. Daniel Kovář uvedl archivní dokumenty existence Jindřicha zvaného Librarius a nalezené písemnosti. Archeozooložka Mgr. Lenka Kovačiková, antropoložka Mgr. Erika Průchová a archeoložka Mgr. Tereza Šálková podrobně referovaly o nálezovém materiálu. Aplikovaná radiokarbonová metoda datace ostatků potvrdila zjištění, že se jedná o kosterní pozůstatky několika jedinců, a určila, že jsou časově mladší, než je rok 1281, kdy bl. Jindřich Librarius zemřel. Stáří společně uložených zoo materiálů (kostí) naznačuje, že byly vloženy do schránky v době rekonstrukce pohřební niky v roce 1893.

Závěrem výzkumný tým oznámil, že pod pohřební nikou, kde se nacházely druhotně uložené ostatky připisované Jindřichu Librariovi, byl objeven 26. června 2019 formou nedestruktivního průzkumu další prostor, obsahující četné kosterní pozůstatky a rozpadlou dřevěnou schránu. Na závěr konference proto děkan Katedrální kapituly a současně duchovní správce farností v Českých Budějovicích P. Dr. Zdeněk Mareš, Th.D., oznámil, že výzkum pohřební niky a hledání skutečných ostatků Jindřicha Libraria bude pokračovat. Konference prokázala, že Jindřich Librarius, O. P., byl reálnou historickou osobou, která měla nezastupitelný podíl na založení města. Po skončení výzkumu bude rehabilitována bývalá pohřební nika, která byla původně stěnovou kaplí sv. Vavřince, a nálezový materiál bude vhodnou formou zpřístupněn veřejnosti.

Konference přinesla ovšem celou řadu nových, téměř detektivních otázek. Např. komu patří dosud nevyzvednuté ostatky a zda se potom nejedná o skutečný pohřební prostor, kde odpočívá králův zpovědník a rádce, převor Jindřich? Proč byla v otevřené pohřební nice uložena schránka obsahující několik lidských kostí různých jedinců a odlišné datace a doplněná o zvířecí kosti datované do roku 1893? Nejednalo se nakonec o úmyslný čin opravu provádějících zedníků, jejichž seznam se v nice dochoval? Na tyto a další otázky snad odpoví výzkum, který proběhne během tohoto roku.

Na konferenci, jejím průběhu a přípravě se podílela celá řada odborných orgánů a organizací, které vzájemně úzce spolupracovaly. Rovněž Notářská komora ČR, kterou na konferenci zastupovala JUDr. Vladimíra Kotrlíková, prezidentka Notářské komory v Českých Budějovicích, přispěla ke zdárnému průběhu konference. Vždyť právě v období vlády Přemysla Otakara II. dochází k nebývalému rozmachu notářské profese, k vystavování úředních listin, mezi něž bezesporu patří i zakládací listiny měst nebo církevních institucí. Svým průběhem, počtem účastníků, aktivním zapojením církevních, státních, vědeckých a městských orgánů a organizací konference jednoznačně potvrdila reálnost účinné spolupráce mezi jednotlivými složkami naší společnosti. A tím se také potvrdila aktuálnost motta v úvodu tohoto článku! ■

Nejvyšší soud České republiky

Z JUDIKATURY NEJVYŠŠÍHO SOUDU ČR

Ilustrační foto: Shutterstock.com

Zápis do veřejného rejstříku provedený notářem

Notář, sepisující příslušný notářský zápis, musí – jako jediná autorita, jíž zákon svěřuje vedle soudu oprávnění činit zápisy do veřejného rejstříku – posoudit, zda dotčené právní jednání (rozhodnutí orgánu právnické osoby) splňuje požadavky na něj kladené právními předpisy a případně i příslušným zakladatelským právním jednáním a zda skutečnosti, jež osoba oprávněná k podání návrhu na zápis požaduje zapsat do veřejného rejstříku, odpovídají skutečnému stavu.

Zapíše-li notář postupem podle § 108 a násl. z. v. r. určité skutečnosti do veřejného rejstříku, nejsou soudy oprávněny v rejstříkovém řízení přezkoumávat, zda byly splněny zákonné předpoklady pro takový zápis určené § 108 a násl. z. v. r. Výjimkou je pouze situace, kdy zápis neodpovídá skutečnému stavu (srov. § 78 odst. 1 in fine, § 79, 80 a § 94 odst. 3 z. v. r.), anebo kdy oprávněná osoba podá návrh podle § 117 z. v. r.

Notářský zápis o osvědčení (§ 109 z. v. r.) může být sepsán nejen o právních jednáních uskutečněných až po rozhodnutí orgánu právnické osoby nebo po jiném právním jednání, o kterém je sepsán podkladový notářský zápis (jak výslovně předvídá § 109 z. v. r.), ale taktéž o právních jednáních uskutečněných dříve, jestliže tato právní jednání nebyla (nemohla být) osvědčena v podkladovém notářském zápisu.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2020, sp. zn. 27 Cdo 3315/2018

[1] Návrhem doručeným Městskému soudu v Praze (dále jen „rejstříkový soud“) dne 30. 5. 2016 se navrhovatelka domáhá výmazu předsedy správní rady a statutárního ředitele Mgr. J. O. (dále též jen „J. O.“) z obchodního rejstříku a obnovení původního zápisu navrhovatelky jakožto předsedkyně správní rady a statutární ředitelky, neboť podle jejího názoru nebyly splněny podmínky pro zápis změn do obchodního rejstříku notářem.

[2] Rejstříkový soud usnesením ze dne 6. 6. 2016, č. j. B 20415/RD46/MSPH, Fj 207505/2016/MSPH, návrhu na výmaz předsedy správní rady a statutárního ředitele J. O. a obnovení zápisu navrhovatelky v obchodním rejstříku vyhověl (výrok I.) a rozhodl o nákladech řízení (výrok II.).

[3] Rejstříkový soud vyšel z toho, že:
1) Krajský soud v Brně usnesením ze dne 4. 9. 2006, č. j.

39 (10) K 18/2002-1522, prohlásil konkurs na majetek společnosti I., a. s. (dále též jen „úpadce"), a jmenoval Mgr. M. C. správcem konkursní podstaty (dále též jen „správce").

2) Dne 19. 5. 2016 provedl notář zápis změn do obchodního rejstříku, spočívajících ve výmazu navrhovatelky z funkce předsedkyně správní rady a statutární ředitelky a zápisu J. O. do funkce předsedy správní rady a statutárního ředitele.

3) Podkladem pro zápis změn do obchodního rejstříku byly:
- prohlášení správce, že sepsal – na pokyn konkursního soudu – 120 615 ks akcií na jméno, v listinné podobě, o jmenovité hodnotě 1 000 Kč, emitovaných úpadcem, do konkursní podstaty úpadce,
- doplnění soupisu konkursní podstaty úpadce ze dne 19. 5. 2016,
- zápis z jednání správců konkursních podstat Mgr. J. Z. a Mgr. M. C.,
- listiny osvědčující způsobilost J. O. vykonávat funkci člena voleného orgánu akciové společnosti,
- notářský zápis ze dne 19. 5. 2016, ze kterého vyplývá, že správce přijal (v působnosti valné hromady) při výkonu práv spojených se sepsanými akciemi úpadce rozhodnutí o odvolání trestně stíhané navrhovatelky z funkce předsedkyně správní rady a jmenování nového předsedy správní rady J. O.,
- rozhodnutí správní rady ze dne 19. 5. 2016 o odvolání navrhovatelky z funkce statutární ředitelky a jmenování J. O. novým statutárním ředitelem.

[4] Na takto ustaveném základě rejstříkový soud – odkazuje na § 309 odst. 1 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) [dále též jen „z. o. k."] – uzavřel, že „společnost nesmí, ani prostřednictvím správce konkursní podstaty, vykonávat hlasovací práva" spojená s jejími vlastními akciemi. Správce konkursní podstaty úpadce proto nebyl osobou oprávněnou přijmout rozhodnutí v působnosti valné hromady a na jím přijaté rozhodnutí se hledí, jako by se nestalo.

[5] O rozhodnutí o odvolání navrhovatelky z funkce statutární ředitelky a jmenování J. O. statutárním ředitelem společnosti navíc nebyl sepsán podkladový notářský zápis v souladu s § 108 zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob (dále též jen „z. v. r."), „což je podmínka, na základě které je notář oprávněn provést zápis do rejstříku".

[6] Rejstříkový soud proto návrhu vyhověl.

[7] Ve výroku označeným usnesením Vrchní soud v Praze k odvolání úpadce a J. O. odmítl odvolání J. O. (první výrok), potvrdil usnesení rejstříkového soudu (druhý výrok) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (třetí výrok).

[8] Odvolací soud přisvědčil názoru rejstříkového soudu, podle něhož § 309 odst. 1 z. o. k. dopadá i na správce konkursní podstaty akciové společnosti, jejíž akcie sepíše do soupisu konkursní podstaty.

[9] Účelem označeného ustanovení je zabránit tomu, aby představenstvo či statutární ředitel (spolu)rozhodovali o sobě samých (své volbě či odvolání, odměně atd.). „Stejný účel je sledován zákonem, resp. jeho teleologickým i logickým výkladem, v případě, že práva spojená s vlastními akciemi vykonává podle zákona nikoliv představenstvo, resp. statutární ředitel (…), ale konkursní správce coby subjekt se speciálními oprávněními, vycházejícími z jeho speciálního postavení". Důvodem soupisu akcií do podstaty je podle odvolacího soudu „možnost zpeněžení těchto akcií (samozřejmě při zachování jejich hodnoty), nikoliv však nepřípustné ovládnutí společnosti co do rozhodování o statusových otázkách včetně těch, které se týkají jejích orgánů".

[10] V této souvislosti odvolací soud zdůraznil, že dlužník (úpadce) je osobou odlišnou od správce konkursní podstaty, a v rámci konkursního řízení má řadu oprávnění (může např. podat návrh na zproštění správce konkursní podstaty, odvolat se proti prohlášení konkursu, popírat pravost, pořadí i výši přihlášených pohledávek atd.). „Dlužník a konkursní správce tak v konkursním řízení mohou být v potenciální či faktické kontrapozici, pročež § 309 odst. 1 z. o. k. nelze v žádném případě vyložit tak, že by konkursní správce měl právo s vlastními akciemi společnosti, jež sepsal do konkursní podstaty (…), vykonávat hlasovací práva v působnosti valné hromady (…). Kdyby měl zákon na mysli takové ovládnutí akciové společnosti konkursním správcem, učinil by z něj rovnou statutární orgán, resp. orgán jednající za akciovou společnost."

[11] Členové orgánů dosazení správcem konkursní podstaty by podle odvolacího soudu „naplňovali vůli konkursního správce, což je v příkrém rozporu s ustanoveními" zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále též jen „z. k. v."). Účelem § 309 odst. 1 z. o. k. je tedy zamezit konfliktu zájmů konkursního správce a úpadce; to platí i tehdy, sepíše-li vlastní akcie úpadce jako vlastnictví třetí osoby.

[12] K tomuto závěru vede podle odvolacího soudu i eurokonformní výklad označeného ustanovení. To do českého právního řádu promítá čl. 21 odst. 1 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/30/EU, přičemž odst. 6 jejích úvodních ustanovení zdůrazňuje, že omezení nabývat vlastní akcie by se měla vztahovat na nabývání vlastních akcií společností samou i na nabývání prostřednictvím osoby jednající vlastním jménem, ale na účet společnosti. V tomto smyslu je třeba podle odvolacího soudu chápat i jednání správce konkursní podstaty, jenž jedná *de facto* na účet společnosti.

[13] Odvolací soud dále zdůraznil, že 54 246 akcií emitovaných úpadcem sepsal jako první do konkursní podstaty Mgr. J. Z., správce konkursní podstaty společnosti I., s. r. o. Výkon akcionářských práv tak dle § 18 odst. 3 z. k. v. náleží pouze Mgr. J. Z., přičemž zákon nemůže být měněn dohodou správců konkursních podstat. I proto nemohl Mgr. M. C., správce konkursní podstaty úpadce, přijmout rozhodnutí jediného akcionáře v působnosti valné hromady.

[14] Odvolací soud přisvědčil taktéž názoru, podle něhož nebyly splněny podmínky pro zápis statutárního ředite-

le vyžadované zákonem; notář neměl v rozporu s § 108 z. v. r. podkladový notářský zápis pro výmaz navrhovatelky jako statutární ředitelky a zápis J. O. jako nového statutárního ředitele.

[15] Navíc notáři nebyl doložen soupis konkursní podstaty, a tudíž mu nebyly doloženy skutečnosti, na základě kterých mohl dojít k závěru, že správce konkursní podstaty byl k výkonu akcionářských práv oprávněn. Notář proto neměl podkladový zápis (o odvolání a volbě člena správní rady) vůbec sepsat. Odvolací soud sice připustil, že soupis konkursní podstaty k datu 19. 5. 2016 existoval, zdůraznil ale, že pro uvedený závěr je podstatné, že nebyl notáři předložen. Nehledě k tomu soupis nesplňuje požadavky na něj kladené zákonem, když neuvádí důvod, pro který byly akcie společnosti do konkursní podstaty zahrnuty. Proto nebyly splněny podmínky pro zápis notářem ani ve vztahu k výmazu a zápisu člena správní rady.

[16] Proti druhému a třetímu výroku usnesení odvolacího soudu podal úpadce dovolání, jež má za přípustné podle § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř."), k vyřešení (dovolacím soudem doposud neřešených) otázek, zda:

1) má soupis akcií emitovaných úpadcem (ve vlastnictví třetích osob) do konkursní podstaty úpadce za následek nemožnost správce konkursní podstaty vykonávat hlasovací práva s akciemi spojená ve smyslu § 309 odst. 1 z. o. k., a pokud ano, zda toto omezení platí ve všech případech výkonu hlasovacích práv s akciemi spojených či pouze v některých, a

2) mohou správci konkursních podstat, kteří sepsali (postupně) tytéž akcie do konkursních podstat úpadců, jimž byli ustanoveni konkursními správci, uzavřít v souladu s § 18 odst. 3 z. k. v. dohodu o výkonu akcionářských práv s těmito akciemi jedním z těchto správců.

[17] Dovolatel má za to, že v souladu s § 14a odst. 1 z. k. v. a ustálenou judikaturou (viz usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 16. 11. 2005, sp. zn. 24 K 15/2004, uveřejněné pod č. 94/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 1. 2008, sp. zn. 29 Odo 1347/2006) je správce konkursní podstaty oprávněn a povinen vykonávat hlasovací práva spojená s akciemi ve vlastnictví třetích osob, sepsaných do konkursní podstaty úpadce. Omezení upravené v § 309 z. o. k. se neuplatní, neboť akcionáři je zachováno holé vlastnictví, a úpadce tak vlastnické právo k akciím nenabývá. Jelikož se úpadce nestává v důsledku soupisu akcií do konkursní podstaty vlastníkem jím emitovaných akcií, není naplněna hypotéza právní normy obsažené v označeném ustanovení.

[18] Jiná situace by nastala, kdyby akciová společnost nabyla vlastní akcie předtím, než by byl zjištěn její úpadek a prohlášen konkurs na její majetek. Tak tomu ale v projednávané věci není; akcie emitované úpadcem byly do konkursní podstaty sepsány jako majetek třetích osob.

[19] Dovolatel poukazuje na to, že není žádný důvod, aby byl správce konkursní podstaty v důsledku soupisu akcií emitovaných úpadcem povinen vytvořit zvláštní rezervní fond na vlastní akcie, zcizit akcie v určité lhůtě atd.

[20] Jde-li o druhou otázku, dovolatel poukazuje na ustálenou judikaturu Nejvyššího soudu (rozsudky ze dne 31. 7. 2008, sp. zn. 29 Odo 1513/2005, či ze dne 1. 4. 2010, sp. zn. 29 Cdo 1052/2009), z níž vyplývá oprávnění správců uzavřít dohodu týkající se majetku sepsaného v konkursních podstatách úpadců, s cílem ekonomického prospěchu obou konkursních podstat. Z logiky věci se taková dohoda nemusí podle dovolatele týkat toliko zpeněžení takového majetku, ale taktéž výkonu hlasovacích práv.

[21] Proto i kdyby byl k výkonu práv a povinností souvisejících s 54 246 akcií oprávněn Mgr. J. Z. (který sepsal jako první tyto akcie do konkursní podstaty společnosti I., s. r. o.), mohl správce konkursní podstaty úpadce Mgr. M. C. s těmito akciemi nakládat, neboť disponoval souhlasem Mgr. J. Z., který mu byl udělen v souladu s § 18 odst. 3 z. k. v.

[22] Dovolatel má dále za to, že rejstříkovému soudu nepřísluší přezkoumávat, zda osoba, která přijala rozhodnutí jediného akcionáře v působnosti valné hromady, tak byla oprávněna učinit. Poukazuje na závěry formulované v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2017, sp. zn. 29 Cdo 1104/2016, uveřejněném pod č. 62/2018 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, a dovozuje, že jeho rozhodnutí o odvolání a jmenování člena správní rady ani rozhodnutí o odvolání a jmenování statutárního ředitele, netrpí žádnou vadou, pro niž by bylo třeba na něj hledět, jako by nebylo přijato. To, zda byly splněny předpoklady pro přijetí těchto rozhodnutí, již přezkoumal notář.

[23] Za nesprávný pak dovolatel považuje i závěr odvolacího soudu, podle něhož nebyly splněny předpoklady pro provedení zápisu do obchodního rejstříku notářem předvídané § 108 a 109 z. v. r. Předně není správný názor odvolacího soudu, že notáři nebylo předloženo doplnění soupisu konkursní podstaty ze dne 19. 5. 2016; opačný závěr (že notáři tato listina doložena byla) plyne jak z rozhodnutí rejstříkového soudu, tak z obsahu rejstříkového spisu. Navíc rejstříkovému soudu nepřísluší přezkoumávat podklady, z nichž vyšel notář při zápisu podle § 108 a násl. z. v. r. Taktéž nesprávný je názor odvolacího soudu, že soupis konkursní podstaty nemá zákonné náležitosti (tj. že neobsahuje důvod soupisu majetku). Jako důvod soupisu je uvedeno usnesení konkursního soudu, jímž bylo správci uloženo tyto akcie sepsat; v něm jsou přitom důvody soupisu podrobně popsány.

[24] Dovolatel navrhuje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí změnil a návrh navrhovatelky zamítl, popř. aby rozhodnutí odvolacího soudu i rejstříkového soudu zrušil a věc vrátil rejstříkovému soudu k dalšímu řízení.

[25] Navrhovatelka má za to, že J. O. nebyl oprávněn za úpadce podat dovolání, neboť jeho jmenování do funkce statutárního ředitele učinila osoba, jež k tomu nebyla oprav-

něna; Nejvyšší soud by měl proto dovolání odmítnout jako podané osobou, jež k tomu není oprávněna. Současně poukazuje na to, že Městský soud v Praze usnesením ze dne 8. 2. 2018, č. j. 81 Cm 71/2016, 81 Cm 76/2016-97, rozhodl tak, že na rozhodnutí učiněné dne 19. 5. 2016 Mgr. M. C. ve funkci správce konkursní podstaty úpadce při výkonu působnosti valné hromady se hledí, jako by nebylo přijato.

[26] Nejvyšší soud předesílá, že nepřihlédl ke zpětvzetí dovolání, jež za úpadce dne 2. 4. 2018 učinila navrhovatelka (jako statutární ředitelka), neboť v projednávané věci není oprávněna jménem dovolatele jednat (§ 21 odst. 4 o. s. ř.).

[27] K námitce navrhovatelky týkající se nedostatku oprávnění J. O. zastupovat dovolatele v dovolacím řízení Nejvyšší soud podotýká, že otázka, zda byl J. O. jmenován do funkce statutárního ředitele [a je tak oprávněn zastupovat dovolatele podle § 21 odst. 1 písm. a) o. s. ř.] či nikoliv, je předmětem řízení v projednávané věci, a to včetně řízení dovolacího. Nelze proto prejudiciálně uzavřít, že J. O. není oprávněn dovolatele zastupovat v dovolacím řízení, a z tohoto důvodu zastavit řízení pro nedostatek podmínek řízení podle § 243b a § 104 odst. 2 o. s. ř.

[28] Jelikož je pro rozhodnutí o dovolání rozhodující stav v době vydání napadeného usnesení odvolacího soudu (§ 243f odst. 1 o. s. ř.), nemůže Nejvyšší soud přihlížet ani k rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 8. 2. 2018.

[29] Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř. k řešení jím otevřených otázek, jež dosud nebyly v judikatuře Nejvyšší soudu vyřešeny.

1. K VÝKLADU § 309 ODST. 1 Z. O. K.

[30] Podle označeného ustanovení společnost, která nabyla vlastní akcie, nevykonává s nimi spojená hlasovací práva.

[31] Zákonná úprava omezení možnosti akciové společnosti nabývat vlastní akcie (§ 298 a násl. z. o. k.) provádí v českém právním řádu požadavky směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/1132 ze dne 14. 6. 2017 o některých aspektech práva obchodních společností (dále jen „směrnice"). Jejím účelem je (zejména) zajistit (spolu s dalšími ustanoveními) zachování základního kapitálu, který představuje (do jisté míry) „záruku" pro věřitele (odst. 40 úvodních ustanovení směrnice). Pozastavení hlasovacích práv [obecně vyžadované čl. 63 odst. 1 písm. a) směrnice] přitom představuje „minimální opatření pro dosažení cílů této směrnice" (odst. 44 úvodních ustanovení směrnice).

[32] Sistace hlasovacích práv současně brání nežádoucí „samokontrole" společnosti, tedy situaci, kdy by členové statutárního orgánu (kteří by vykonávali hlasovací práva spojená s vlastními akciemi vlastněnými společností) rozhodovali „sami o sobě" [např. by (spolu)rozhodovali o svém jmenování či odvolání, o svých odměnách a podmínkách výkonu funkce, o schválení jimi učiněných právních jednání ve věcech, kdy to vyžaduje zákon či stanovy, o udělení pokynu k obchodnímu vedení v režimu § 51 odst. 2 z. o. k., o strategických pokynech atd.].

[33] Obecně platí, že pozastavení (sistace) výkonu hlasovacích práv představuje významný zásah do jednoho ze základních práv akcionářů; zákonná ustanovení upravující sistaci jsou proto výjimkou z pravidla, podle něhož akcionáři náleží hlasovací právo (v rozsahu určeném stanovami; jinak tomu bude zásadně pouze v případě druhu akcií, s nimiž podle stanov není spojeno hlasovací právo). Z povahy výjimky pak plyne, že ustanovení o výjimce nelze vykládat rozšiřujícím způsobem a lze je aplikovat pouze v případech, pro něž byla výjimka konstruována (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 9. 2008, sp. zn. 29 Cdo 2287/2008, uveřejněný pod č. 67/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2014, sp. zn. 29 Cdo 3387/2013, a ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. 27 Cdo 1922/2017, a judikaturu Nejvyššího i Ústavního soudu v nich citovanou). Mimo jiné i proto Nejvyšší soud v minulosti odmítl analogickou aplikaci zákazu výkonu hlasovacího práva, obsaženou v § 186c odst. 3 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku (dále jen „obch. zák."), resp. v § 427 odst. 1 z. o. k., i na společníky společnosti s ručením omezeným, jednající ve shodě se společníkem, jemuž svědčí zákaz výkonu hlasovacího práva podle § 127 odst. 5 písm. c) obch. zák., resp. § 173 odst. 1 písm. c) z. o. k. (srov. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 3387/2013 a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2015, sp. zn. 29 Cdo 649/2015, uveřejněné pod č. 21/2016 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

[34] Není pochyb o tom, že sepíše-li správce konkursní podstaty akciové společnosti akcie emitované touto společností (úpadcem) jako majetek třetích osob (§ 6 odst. 3 z. k. v.), nestává se z tohoto důvodu akciová společnost (úpadce) vlastníkem jí emitovaných akcií. Hypotéza právní normy obsažené v § 309 odst. 1 z. o. k. tak není naplněna (na tuto situaci označené pravidlo nedopadá).

[35] Na rozdíl od odvolacího soudu pak Nejvyšší soud neshledává opodstatnění pro rozšiřující výklad, resp. pro analogickou aplikaci, tohoto pravidla i na situaci řešenou v projednávané věci. Nejvyšší soud nepochybuje o tom, že mezi úpadcem a správcem konkursní podstaty může v rámci konkursního řízení docházet ke střetu zájmů (jak zdůrazňuje odvolací soud). Avšak účelem § 309 odst. 1 z. o. k. není řešit případné střety zájmů, k nimž dochází v konkursním řízení mezi úpadcem a správcem konkursní podstaty. Řečené platí i pro směrnici, jejíž požadavky uvedené ustanovení provádí; v tomto směru má Nejvyšší soud směrnici za *acte claire* (srov. výklad podaný výše), v důsledku čehož není povinen obrátit se na Soudní dvůr Evropské unie postupem podle čl. 267 Smlouvy o fungování Evropské unie s žádostí o výklad čl. 63 odst. 1 písm. a) směrnice.

[36] Nejvyšší soud proto uzavírá, že pravidlo upravující pozastavení výkonu hlasovacích práv, obsažené v § 309 odst. 1 z. o. k., nedopadá na správce konkursní podstaty akciové společnosti, který sepíše jí emitované akcie ve vlastnictví třetích osob do konkursní podstaty postupem podle § 6 odst. 3

z. k. v. Toto ustanovení (představující výjimku z pravidla, podle něhož jsou s akciemi spojena hlasovací práva, neurčují-li stanovy v souladu se zákonem jinak) pak nelze na danou situaci aplikovat ani *per analogiam*, resp. na základě rozšiřujícího výkladu. Správce konkursní podstaty je tudíž v souladu s § 14a odst. 1 větou druhou z. k. v. oprávněn a povinen vykonávat akcionářská práva spojená s akciemi zahrnutými do konkursní podstaty akciové společnosti jako majetek třetích osob, byť by šlo o akcie emitované touto společností.

[37] Lze dodat, že odlišná situace by nastala tehdy, nabyla-li by akciová společnost vlastní akcie před prohlášením konkursu na její majetek a byly-li by tyto akcie po prohlášení konkursu pojaty do její konkursní podstaty jako její majetek. Nemohla-li hlasovací práva spojená s těmito akciemi vykonávat ani sama společnost, nemůže je (po prohlášení konkursu a sepsání těchto akcií do konkursní podstaty) vykonávat ani správce její konkursní podstaty.

2. K DOHODĚ SPRÁVCŮ KONKURSNÍCH PODSTAT DVOU ÚPADCŮ, KTEŘÍ SEPSALI (POSTUPNĚ) TYTÉŽ AKCIE DO KONKURSNÍCH PODSTAT „SVÝCH" ÚPADCŮ, O VÝKONU AKCIONÁŘSKÝCH PRÁV S TĚMITO AKCIEMI SPOJENÝCH JEDNÍM Z TĚCHTO SPRÁVCŮ

[38] Jak přiléhavě uvádí dovolatel, Nejvyšší soud již v rozsudcích sp. zn. 29 Odo 1513/2005 a 29 Cdo 1052/2009 vysvětlil, že správci konkursních podstat osobního dlužníka a zástavního dlužníka mohou uzavřít platnou (prospěchem obou konkursních podstat motivovanou) dohodu o tom, že zástava bude zpeněžena v konkursní podstatě zástavního dlužníka, ač by ke zpeněžení (v souladu s ustálenou rozhodovací praxí soudů) měl jinak přistoupit správce konkursní podstaty dlužníka osobního. Kdyby dohoda správců určovala příslušnost konkrétního majetku k té které konkursní podstatě smluvních stran, pak by bylo třeba ji interpretovat tak, že odstranila střet soupisů a že po platném uzavření dohody příslušelo právo nakládat s majetkem v dohodě označeným správci té konkursní podstaty, do které byl majetek dohodou přikázán.

[39] Mohou-li se správci konkursních podstat dvou různých úpadců dohodnout na tom, ve které konkursní podstatě bude určitý majetek, sepsaný jimi do obou konkursních podstat, zpeněžen, resp. do které z obou konkursních podstat bude nadále náležet, mohou se tím spíše dohodnout na tom, který z nich bude vykonávat akcionářská práva spojená s akciemi sepsanými do obou konkursních podstat. Správce konkursní podstaty, jenž je dle dohody oprávněn vykonávat akcionářská práva spojená s takovými akciemi, je pak oprávněn vykonávat také hlasovací práva na valné hromadě, popř. (svědčí-li mu právo vykonávat práva se všemi akciemi emitovanými dotčenou společností) rozhodovat jako jediný akcionář v působnosti valné hromady.

[40] Právní posouzení, na jehož základě odvolací soud dospěl k závěru, že správce konkursní podstaty nemohl vykonávat akcionářská práva spojená s jím sepsanými akciemi emitovanými úpadcem, a tudíž nemohl ani přijmout rozhodnutí jediného akcionáře v působnosti valné hromady o odvolání a volbě člena správní rady, tudíž není správné.

[41] S ohledem na odůvodnění napadeného usnesení Nejvyšší soud považuje za potřebné doplnit následující:

[42] Zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěřenských fondů umožňuje v § 108 až 118, aby zápis do veřejného rejstříku provedl přímo notář (a nikoliv rejstříkový soud). Odvolacímu soudu lze přisvědčit, že jedním z předpokladů takového postupu je, že zapisované skutečnosti mají podklad v tzv. podkladovém notářském zápisu [§ 108 písm. a) z. v. r.], popř. také (vedle podkladového zápisu) v tzv. notářském zápisu o osvědčení (§ 109 z. v. r.).

[43] Účelem požadavku na sepsání podkladového notářského zápisu, popř. také notářského zápisu o osvědčení, je zajistit, aby skutečnosti zapisované do veřejného rejstříku odpovídaly skutečnému stavu a aby zápisy do veřejného rejstříku byly činěny toliko na podkladě takových rozhodnutí orgánu právnické osoby, popř. jiných právních jednání, jež vyhovují požadavkům kladeným na ně právními předpisy, popř. i zakladatelskými právními jednáními.

[44] Jinými slovy, notář, sepisující příslušný notářský zápis, musí – jako jediná autorita, jíž zákon svěřuje vedle soudu oprávnění činit zápisy do veřejného rejstříku – posoudit, zda dotčené právní jednání (rozhodnutí orgánu právnické osoby) splňuje požadavky na něj kladené právními předpisy a případně i příslušným zakladatelským právním jednáním a zda skutečnosti, jež osoba oprávněná k podání návrhu na zápis požaduje zapsat do veřejného rejstříku, odpovídají skutečnému stavu.

[45] Popsaný účel § 108 a 109 z. v. r. odůvodňuje např. rozšiřující výklad § 109 z. v. r., podle něhož tzv. notářský zápis o osvědčení může být sepsán nejen o právních jednáních uskutečněných až po rozhodnutí orgánu právnické osoby nebo po jiném právním jednání, o kterém je sepsán podkladový notářský zápis (jak výslovně předvídá § 109 z. v. r.), ale taktéž o právních jednáních uskutečněných dříve, jestliže tato právní jednání nebyla (nemohla být) osvědčena v podkladovém notářském zápisu. I v tomto případě je totiž účel právní úpravy tzv. přímých notářských zápisů naplněn (je zajištěno, že notář ověří splnění zákonných předpokladů pro zápis dotčených skutečností do veřejného rejstříku).

[46] Zapíše-li notář postupem podle § 108 a násl. z. v. r. určité skutečnosti do veřejného rejstříku, nejsou soudy oprávněny v rejstříkovém řízení přezkoumávat, zda byly splněny zákonné předpoklady pro takový zápis určené § 108 a násl. z. v. r.

[47] První výjimkou je pouze situace, kdy zápis neodpovídá skutečnému stavu (srov. § 78 odst. 1 *in fine*, § 79, 80 a § 94 odst. 3 z. v. r.). Odpovídá-li zápis ve veřejném rejstříku provedený notářem skutečnému stavu, přezkum rejstříkovým soudem již nepřichází v úvahu. Opačný výklad by vedl mimo jiné k absurdním důsledkům, kdy rejstříkový soud takový zápis (odpovídající skutečnému stavu) vymaže, následně jej

postupem podle § 78 odst. 1 *in fine*, § 79 a 80 z. v. r. opětovně zapíše a uloží zapsané osobě, aby (opětovně) zaplatila soudní poplatek za zápis (tentokrát provedený soudem).

[48] Druhou výjimku pak představuje přezkum zápisu notářem v řízení o návrhu podle § 117 z. v. r. Jelikož se zapsaná osoba, jakož i osoby zapisované v souvislosti s jejím zápisem, mohou u rejstříkového soudu domáhat výmazu nebo změny zápisu provedeného notářem nebo obnovení původního zápisu za stejných podmínek, za jakých se téhož mohou domáhat proti zápisu rejstříkovým soudem, platí i pro přezkum zápisu notářem stejné limity jako v řízení podle § 101 z. v. r.

[49] I v řízení o návrhu podle § 117 z. v. r. tudíž mohou navrhovatelé uplatnit proti zápisu provedenému notářem zásadně pouze námitky spočívající v tom, že návrh na zápis měl být notářem odmítnut (notář jej neměl provést) z některého z důvodů uvedených v § 86 z. v. r., nebo v tom, že notář neměl zápis provést, neboť údaje o skutečnostech zapisovaných na návrh oprávněné osoby do obchodního rejstříku nevyplývají z listin, které oprávněná osoba k návrhu doložila (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2019, sp. zn. 27 Cdo 3796/2017).

[50] Dovolateli však nelze přisvědčit v názoru, podle něhož rejstříkovému soudu nepřísluší posuzovat, zda osoba, jež učinila rozhodnutí jediného akcionáře v působnosti valné hromady, byla skutečně jediným akcionářem.

[51] Přijme-li rozhodnutí jediného akcionáře v působnosti valné hromady osoba, jež není jediným akcionářem společnosti, nemá její „rozhodnutí" žádné právní účinky (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 9. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3914/2008, či ze dne 16. 6. 2010, sp. zn. 29 Cdo 3247/2009). Podává-li se z listin předložených rejstříkovému soudu, že rozhodnutí v působnosti valné hromady (zakládající skutečnosti zapisované do obchodního rejstříku) přijala osoba, která není jediným akcionářem společnosti, rejstříkový soud k tomuto zjištění přihlédne (z listiny zachycující takové „rozhodnutí" by nevyplývaly údaje o skutečnostech, jež mají být zapsány do obchodního rejstříku). Jelikož nejde o posuzování platnosti usnesení valné hromady, resp. rozhodnutí jediného akcionáře přijatého v působnosti valné hromady, neuplatní se omezení předvídané § 429 odst. 2 z. o. k. [jak je vyložil Nejvyšší soud v usnesení ze dne 22. 2. 2017, sp. zn. 29 Cdo 1104/2016 (uveřejněném pod č. 62/2018 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek), a ze dne 23. 8. 2018, sp. zn. 29 Cdo 4525/2016].

[52] Jelikož právní posouzení věci odvolacím soudem není správné a dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř. byl uplatněn právem, Nejvyšší soud, aniž ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), rozhodnutí odvolacího soudu v dovoláním napadeném rozsahu (výroky II. a III.) podle § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil. Protože důvody, pro které nemohlo obstát rozhodnutí odvolacího soudu, dopadají i na usnesení rejstříkového soudu, zrušil dovolací soud i je a věc vrátil rejstříkovému soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.). ■

JUDr. Petr Šuk, soudce Nejvyššího soudu ČR
předseda senátu NS, předseda senátu občanskoprávního
a obchodního kolegia NS

K rozhodování nejvyššího orgánu obchodní korporace[1]

Je-li pro přijetí usnesení nejvyššího orgánu obchodní korporace nutná (prostá či vyšší) většina hlasů počítaná z hlasů přítomných členů (společníků), znamená to, že hlasy (přítomných) členů (společníků), které nebyly odevzdány pro návrh usnesení, neovlivní čitatele ve zlomku, jímž se počítá (určuje), zda bylo usnesení přijato potřebnou většinou, ale budou započteny mezi hlasy přítomných členů (společníků), tedy promítnou se ve jmenovateli uvedeného zlomku. Z řečeného se podává, že zdržení se hlasování (stejně jako odevzdání neplatného hlasu či neodevzdání žádného hlasu) má obdobné důsledky jako hlasování proti návrhu usnesení.

Zakladatelské právní jednání obchodní korporace se může od tohoto pravidla odchýlit a určit, že se pro účely počítání většiny potřebné pro přijetí usnesení nejvyššího orgánu hledí na ty členy (společníky), kteří neodevzdali hlasy ani pro, ani proti návrhu usnesení, jako by nebyli (při hlasování o dotčeném návrhu usnesení) přítomni. V takovém případě pak zdržení se hlasování má (může mít) vliv jak na usnášeníschopnost nejvyššího orgánu, tak i na počet hlasů, z něhož se počítá většina potřebná pro přijetí usnesení. Zdržení se hlasování má v tomto případě obdobné důsledky, jako by takto hlasující členové (společníci) před hlasováním o návrhu usnesení opustili prostory, kde se zasedání koná.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 11. 2019, sp. zn. 27 Cdo 1951/2018

[1] Městský soud v Praze usnesením ze dne 29. 4. 2016, č. j. 81 Cm 134/2014-88, prohlásil za nicotné usnesení shromáždění delegátů Stavebního bytového družstva POKROK (dále též jen „družstvo") ze dne 24. 11. 2012, kterým bylo zamítnuto odvolání navrhovatelů proti roz-

1 Závěry, formulované v citovaném rozhodnutí, se prosadí i v poměrech společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti, a to podle právní úpravy účinné od 1. 1. 2014.

hodnutí představenstva ze dne 22. 6. 2011 o jejich vyloučení z družstva (výrok I.), a rozhodl o nákladech řízení (výrok II.).

[2] Vyšel přitom z toho, že:

1) Představenstvo družstva dne 22. 6. 2011 rozhodlo o vyloučení navrhovatelů z družstva z důvodu neplacení nájemného. Rozhodnutí bylo navrhovatelům doručeno.

2) Navrhovatelé podali proti rozhodnutí představenstva odvolání ke shromáždění delegátů.

3) Dne 26. 11. 2011 se konalo shromáždění delegátů, které (mimo jiné) rozhodovalo o návrhu usnesení (předloženého představenstvem) tohoto znění: „Shromáždění delegátů zamítá odvolání vyloučených D. M. (…) a M. M. (…) a potvrzuje rozhodnutí o jejich vyloučení přijaté na zasedání představenstva dne 22. 6. 2011 (…)."

4) Shromáždění se účastnilo 127 ze 172 delegátů, pro návrh usnesení hlasovalo 57 delegátů, proti návrhu usnesení 39 delegátů, 26 delegátů se zdrželo hlasování a 2 hlasy byly neplatné. V zápise ze shromáždění delegátů je uvedeno, že usnesení nebylo přijato.

5) Dopisem ze dne 13. 12. 2011 sdělilo družstvo navrhovatelům výsledek hlasování delegátů a uvedlo, že o jejich odvolání bude opětovně hlasováno na nejbližším zasedání shromáždění delegátů.

6) Navrhovatel M. M. odeslal družstvu dne 21. 12. 2011 částku 21 100 Kč.

7) Shromáždění delegátů na zasedání konaném dne 24. 11. 2012 zamítlo odvolání navrhovatelů proti rozhodnutí představenstva ze dne 22. 6. 2011 o vyloučení navrhovatelů a potvrdilo toto rozhodnutí představenstva. Dopisem z téhož dne družstvo navrhovatelům oznámilo rozhodnutí shromáždění delegátů.

8) Navrhovatelé požádali podle čl. 98 stanov o zrušení rozhodnutí o vyloučení z družstva. Dne 20. 6. 2015 rozhodlo shromáždění delegátů o tom, že se touto žádostí nebude zabývat.

[3] Soud prvního stupně nejprve vyložil, že návrh na vyslovení neplatnosti napadeného usnesení shromáždění delegátů byl podán opožděně, po marném uplynutí tříměsíční subjektivní, resp. roční objektivní, prekluzivní lhůty určené § 231 odst. 5 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku (dále též jen „obch. zák.").

[4] Jelikož však marné uplynutí prekluzivní lhůty nebrání vyslovení nicotnosti usnesení shromáždění delegátů, soud prvního stupně – odkazuje na § 200e odst. 5 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř."), a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 3. 2014, sp. zn. 29 Cdo 3656/2012 – posuzoval, zda napadené usnesení není nicotné.

[5] Shromáždění delegátů rozhodovalo o odvolání navrhovatelů již dne 26. 11. 2011; jelikož návrh na zamítnutí odvolání a potvrzení rozhodnutí představenstva nebyl přijat, rozhodlo shromáždění delegátů tak, že odvolání nebylo zamítnuto a navrhovatelé zůstali členy družstva. Rozhodovat znovu o témže odvolání navrhovatelů již shromáždění delegátů nepříslušelo, a napadené usnesení je tak podle soudu prvního stupně nicotné.

[6] K odvolání družstva Vrchní soud v Praze v záhlaví označeným usnesením potvrdil rozhodnutí soudu prvního stupně (první výrok) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (druhý výrok).

[7] Odvolací soud přisvědčil soudu prvního stupně v závěru, podle něhož marné uplynutí prekluzivní lhůty určené § 231 odst. 5 obch. zák. nebrání posouzení případné nicotnosti napadeného usnesení shromáždění delegátů; s ohledem na datum zahájení řízení (23. 6. 2014) však na rozdíl od soudu prvního stupně odkázal na § 90 odst. 2 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále též jen „z. ř. s.").

[8] Odvolací soud zdůraznil, že proces vyloučení navrhovatelů z družstva byl završen usnesením shromáždění delegátů ze dne 26. 11. 2011; jelikož odvolání navrhovatelů nebylo zamítnuto a rozhodnutí představenstva nebylo potvrzeno, zůstali navrhovatelé členy družstva. Do působnosti shromáždění delegátů již nepatří rozhodovat opětovně o téže otázce, aniž by předchozí usnesení bylo revokováno. Proto shodně se soudem prvního stupně shledal napadené usnesení nicotným.

[9] Proti usnesení odvolacího soudu podalo družstvo dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 o. s. ř., maje za to, že rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení (dovolacím soudem dosud neřešené) otázky „výkladu vůle hlasujících členů družstva na shromáždění delegátů, kteří se zdrží hlasování o konkrétním návrhu, (…) tedy zda má počet zdržívších se hlasů vliv na výsledek celkové volby a jaký".

[10] Dovolatel dále vymezuje navazující otázku (při jejímž řešení se odvolací soud podle jeho přesvědčení odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, představované rozsudkem ze dne 26. 1. 2005, sp. zn. 29 Odo 428/2004, uveřejněným pod č. 70/2005 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek; dále jen „R 70/2005"), zda lze znovu hlasovat o návrhu, který nebyl většinou přítomných hlasů přijat ani odmítnut, na následujícím shromáždění delegátů.

[11] Dovolatel odvolacímu soudu vytýká, že nesprávně připočetl hlasy 26 delegátů, kteří se zdrželi hlasování, k hlasům 39 delegátů, kteří hlasovali proti přijetí usnesení o zamítnutí odvolání. Delegáti, kteří se zdrželi hlasování, se podle názoru dovolatele nechtěli přiklonit ani k jedné variantě. Je tak v rozporu s jejich vůlí připočítat jejich hlasy ať už k hlasům pro přijetí usnesení, anebo k hlasům proti přijetí usnesení.

[12] Uvedený závěr odporuje podle názoru dovolatele § 35

zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „obč. zák."); každý delegát projevil svou vůli výslovně a způsobem nevzbuzujícím pochybnosti o tom, co chtěl projevit. Vzhledem k tomu, že delegáti „zaškrtávají jednu z možností PRO, PROTI nebo ZDRŽEL SE, nelze mít o jejich vůli jakékoli pochybnosti".

[13] Protože pro žádnou z variant nehlasovala nadpoloviční většina přítomných delegátů, nebylo o odvolání navrhovatelů rozhodnuto. Podle dovolatele však nelze z takové situace dovodit, že nepřijali-li delegáti usnesení o zamítnutí odvolání navrhovatelů, pak automaticky zrušili rozhodnutí představenstva o jejich vyloučení z družstva, neboť takový výklad by byl v rozporu se zásadou „mlčení neznamená souhlas".

[14] Dovolatel dále namítá, že odvolací soud nesprávně uzavřel, že zákon neumožňuje shromáždění delegátů znovu rozhodovat o návrhu usnesení. Odvolací soud tento svůj závěr blíže neodůvodnil, a proto je napadené usnesení ve svém odůvodnění nepřezkoumatelné.

[15] Pro soukromé právo (kam spadá i úprava bytových družstev) je vůdčí zásada zakotvená v čl. 2 odst. 4 Ústavy České republiky, podle níž může každý činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá. Zákon ani stanovy družstva nezakazují opakovat hlasování o návrhu usnesení, které nebylo přijato, protože pro něj nehlasovalo stanovami určené množství hlasů. Také Nejvyšší soud v R 70/2005 připustil možnost opakovat rozhodování shromáždění delegátů (byť ve skutkově odlišném případě).

[16] Dovolatel nesouhlasí s názorem, že napadené usnesení shromáždění delegátů je nicotné, a navrhuje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu změnil, návrh zamítl a dovolateli přiznal náhradu nákladů řízení.

[17] Navrhovatelé považují závěry soudů obou stupňů za správné a navrhují, aby Nejvyšší soud dovolání zamítl.

[18] Nejvyšší soud předesílá, že rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 29. 9. 2017) se podává z části první, čl. II bodu 2 zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

[19] Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř. k řešení (v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu dosud neřešené) otázky, jaký význam mají hlasy těch delegátů, kteří se zúčastnili zasedání shromáždění delegátů a zdrželi se hlasování o návrhu usnesení, pro výsledné rozhodnutí shromáždění delegátů o návrhu usnesení, a dále pro řešení (v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu taktéž dosud beze zbytku neřešené) otázky, zda (a pokud ano, za jakých podmínek) může shromáždění delegátů rozhodovat opětovně o tomtéž odvolání člena družstva proti rozhodnutí představenstva o jeho vyloučení.

[20] S ohledem na skutkové okolnosti projednávané věci je pro její posouzení rozhodný obchodní zákoník a zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník [srov. § 3028 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, a § 775 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)].

1. K VÝZNAMU HLASŮ TĚCH DELEGÁTŮ, KTEŘÍ SE ZÚČASTNILI ZASEDÁNÍ SHROMÁŽDĚNÍ DELEGÁTŮ A ZDRŽELI SE HLASOVÁNÍ O NÁVRHU USNESENÍ, PRO VÝSLEDNÉ ROZHODNUTÍ SHROMÁŽDĚNÍ DELEGÁTŮ O NÁVRHU USNESENÍ

[21] Nejvyšším orgánem družstva je schůze členů družstva (členská schůze) [§ 239 odst. 1 obch. zák.]. Určí-li tak v souladu s § 239 odst. 7 obch. zák. stanovy družstva, plní působnost členské schůze shromáždění delegátů. Neurčují-li zákon či stanovy jinak, je členská schůze (shromáždění delegátů) usnášeníschopná, je-li na jejím zasedání přítomna většina členů (delegátů), rozhodnutí přijímá většinou hlasů přítomných členů (delegátů) [§ 238 odst. 3 obch. zák.] a každý člen (delegát) má jeden hlas (§ 240 odst. 1 obch. zák.).

[22] Členská schůze (shromáždění delegátů) rozhoduje o tom, zda přijme určité usnesení, tak, že přítomní členové (delegáti) hlasují o návrhu usnesení, předloženém zpravidla představenstvem. Členové (delegáti) mají možnost hlasovat pro přijetí navrhovaného usnesení, proti přijetí navrhovaného usnesení, anebo se mohou hlasování zdržet. Aby bylo usnesení platně přijato, musí být pro jeho přijetí odevzdána většina hlasů přítomných členů (delegátů). Neurčuje-li zákon či stanovy jinak, postačí prostá většina hlasů (více než 50 % hlasů přítomných členů či delegátů).

[23] Je-li pro přijetí usnesení nutná (prostá či vyšší) většina hlasů počítaná z hlasů přítomných členů (delegátů), znamená to, že hlasy (přítomných) členů (delegátů), které nebyly odevzdány pro návrh usnesení, neovlivní čitatele ve zlomku, jímž se počítá (určuje), zda bylo usnesení přijato potřebnou většinou, ale budou započteny mezi hlasy přítomných členů (delegátů), tedy promítnou se ve jmenovateli uvedeného zlomku. Z řečeného se podává, že zdržení se hlasování (stejně jako odevzdání neplatného hlasu či neodevzdání žádného hlasu) má obdobné důsledky jako hlasování proti návrhu usnesení.

[24] Stanovy družstva se mohou od tohoto pravidla odchýlit a určit, že se pro účely počítání většiny potřebné pro přijetí usnesení členské schůze (shromáždění delegátů) hledí na ty členy (delegáty), kteří neodevzdali hlasy ani pro, ani proti návrhu usnesení, jako by nebyli (při hlasování o dotčeném návrhu usnesení) přítomni. V takovém případě pak zdržení se hlasování má (může mít) vliv jak na usnášeníschopnost členské schůze (shromáždění delegátů), tak i na počet hlasů, z něhož se počítá většina potřebná pro přijetí usnesení. Při posuzování kvora se na daného člena (delegáta) hledí, jako by nebyl (při hlasování o návrhu dotčeného usnesení) přítomen, a schopnost členské schůze (shromáždění delegátů)

přijmout navrhované usnesení se posuzuje toliko ve vztahu k těm členům (delegátům), kteří hlasují buď pro, nebo proti návrhu usnesení. Také při výpočtu většiny potřebné pro přijetí navrhovaného usnesení se vychází toliko z hlasů členů (delegátů), kteří hlasovali buď pro, nebo proti návrhu usnesení. Jinak řečeno, zdržení se hlasování má v tomto případě obdobné důsledky, jako by takto hlasující členové (delegáti) před hlasováním o návrhu usnesení opustili prostory, kde se zasedání koná.

[25] Má-li např. shromáždění celkem 100 delegátů a účastní-li se zasedání 60 z nich, pak za předpokladu, že pro návrh usnesení hlasuje 28 delegátů, proti návrhu 23 delegátů a hlasování se zdrží 9 delegátů, by usnesení bylo přijato pouze tehdy, kdyby stanovy upravovaly pravidlo pro posuzování přítomnosti na shromáždění delegátů (a hlasování o návrhu usnesení) shora popsaným způsobem. V tom případě by totiž pro účely usnášeníschopnosti shromáždění delegátů bylo přítomno 51 delegátů ze 100 (součet těch, kteří hlasovali pro a proti), přičemž 28 hlasů pro návrh usnesení představuje dostatečnou většinu potřebnou pro přijetí usnesení (postačí-li prostá většina počítaná z hlasů přítomných delegátů). Na zbývajících 9 delegátů by se hledělo tak, jako by nebyli při rozhodování o návrhu usnesení přítomni. V případě mlčení stanov by se však jak do čitatele zlomku, jímž se určuje usnášeníschopnost shromáždění delegátů, tak do jmenovatele zlomku, jímž se určuje, zda pro návrh usnesení byla odevzdána většina hlasů – tedy do počtu hlasů přítomných delegátů – započetly i hlasy těch delegátů, kteří se zdrželi hlasování; pro návrh usnesení by tudíž nebyla odevzdána většina hlasů přítomných delegátů (28 hlasů z 60 představuje toliko 46,66 % hlasů přítomných delegátů).

[26] V poměrech projednávané věci se podle obsahu spisu stanovy družstva neodchýlily od zákonem určeného způsobu počítání většiny potřebné pro přijetí návrhu usnesení. To je ostatně zjevné i z hlasování o napadeném usnesení shromáždění delegátů. Všichni účastníci projednávané věci totiž shodně vycházejí z toho, že delegáti, kteří se na zasedání konaném dne 26. 11. 2011 zdrželi hlasování o návrhu usnesení, mají být započteni mezi přítomné delegáty jak pro účely posuzování kvora, tak (zejména) i pro účely posuzování většiny potřebné k přijetí usnesení. Kdyby stanovy družstva určovaly, že se pro účely počítání většiny potřebné pro přijetí usnesení shromáždění delegátů hledí na ty delegáty, kteří neodevzdali hlasy ani pro, ani proti návrhu usnesení, jako by nebyli (při hlasování o dotčeném návrhu usnesení) přítomni, byl by návrh usnesení (o zamítnutí odvolání navrhovatelů a potvrzení rozhodnutí představenstva o jejich vyloučení) přijat (pro účely kvora by bylo přítomno 96 z celkového počtu 172 delegátů, tedy více než polovina, a pro návrh usnesení by bylo odevzdáno 57 hlasů z 96 přítomných, tedy potřebná většina).

[27] Jakkoliv delegáti zdržující se hlasování neodevzdali hlasy proti návrhu usnesení, z toho, že se hlasování zdrželi, plyne, že nebyli ani pro návrh usnesení. Pro posouzení, zda návrh usnesení byl přijat, je přitom rozhodné, zda pro návrh usnesení byla odevzdána nadpoloviční většina hlasů přítomných delegátů. Jelikož se tak nestalo, návrh nebyl přijat. Tvrzení dovolatele, že „pro žádnou z variant nehlasovala nadpoloviční většina přítomných delegátů", je nepřesné. O žádných variantách se na shromáždění delegátů nehlasovalo. Byl předložen jediný návrh usnesení (na zamítnutí odvolání navrhovatelů a potvrzení rozhodnutí představenstva o jejich vyloučení), a ten přijat nebyl (nebyla pro něj odevzdána potřebná většina hlasů).

2. K OPĚTOVNÉMU ROZHODOVÁNÍ SHROMÁŽDĚNÍ DELEGÁTŮ O ODVOLÁNÍ ČLENA DRUŽSTVA PROTI ROZHODNUTÍ PŘEDSTAVENSTVA O JEHO VYLOUČENÍ

[28] Z § 231 odst. 4 obch. zák., jakož i z ustálené judikatury Nejvyššího soudu (srov. R 70/2005 či rozsudek ze dne 30. 5. 2018, sp. zn. 27 Cdo 1139/2018) se podává, že nesvěří-li stanovy družstva rozhodování o vyloučení člena z družstva přímo členské schůzi (shromáždění delegátů), je proces vyloučení člena družstva dvouetapový. Rozhodnutím představenstva o jeho vyloučení nekončí účast člena v družstvu; je jím učiněn pouze první zákonem předvídaný krok směřující k vyloučení, přičemž členství v družstvu končí (je-li proti rozhodnutí představenstva podáno včasné odvolání) teprve rozhodnutím členské schůze (shromáždění delegátů) o vyloučení člena, popř. (až) marným uplynutím lhůty k podání odvolání ke členské schůzi (shromáždění delegátů).

[29] Zákon neurčuje, jakým způsobem má členská schůze (shromáždění delegátů) vypořádat odvolání člena družstva proti rozhodnutí představenstva o jeho vyloučení, a podrobnější úpravu ponechává na stanovách družstva [viz § 226 odst. 1 písm. c) obch. zák.]. Obecně přitom přicházejí v úvahu dvě varianty. Buď rozhoduje o návrhu usnesení na zrušení rozhodnutí představenstva o vyloučení (či na „vyhovění" odvolání apod.), anebo – jako tomu bylo v projednávané věci – o návrhu usnesení na zamítnutí odvolání (či potvrzení rozhodnutí představenstva).

[30] Není-li pro návrh usnesení na zrušení rozhodnutí představenstva o vyloučení člena družstva (či na „vyhovění" odvolání) odevzdána potřebná většina hlasů přítomných členů družstva (delegátů), anebo naopak je-li odevzdána potřebná většina hlasů pro návrh usnesení na zamítnutí odvolání (potvrzení rozhodnutí představenstva), účast člena družstva zaniká.

[31] Jestliže však členská schůze (shromáždění delegátů) přijme potřebnou většinou návrh usnesení na zrušení rozhodnutí představenstva o vyloučení člena družstva (či na „vyhovění" odvolání), anebo naopak není-li odevzdána potřebná většina hlasů pro návrh usnesení na zamítnutí odvolání (potvrzení rozhodnutí představenstva), rozhodnutí představenstva o vyloučení pozbývá účinků, proces vyloučení je ukončen a dotčený člen družstva zůstává nadále členem družstva (jeho účast nezaniká).

[32] Je-li odvolání podané vylučovaným členem k členské schůzi (shromáždění delegátů) vypořádáno popsaným způ-

sobem, nepřísluší již členské schůzi (shromáždění delegátů), aby o tomtéž odvolání rozhodovala opětovně (např. proto, že představenstvo není spokojeno s výsledkem hlasování). Učiní-li tak, rozhodne o záležitosti, jež nespadá do její (jeho) působnosti; jde tak o rozhodnutí nicotné. Je-li již o odvolání rozhodnuto, je proces vyloučení člena ukončen a členské schůzi (shromáždění delegátů) nepřísluší (aniž by zde bylo další rozhodnutí představenstva o vyloučení a další odvolání dotčeného člena proti tomuto rozhodnutí) opětovně rozhodovat o tom, zda dotčený člen má být vyloučen z družstva.

[33] V úvahu nepřipadá ani revokace (změna) přijatého usnesení následným (později přijatým) usnesením členské schůze (shromáždění delegátů). Jakmile v důsledku usnesení členské schůze (shromáždění delegátů) pozbude rozhodnutí představenstva o vyloučení člena družstva účinků a proces vyloučení je ukončen, bylo by následnou revokací tohoto usnesení nepřípustně zasaženo do práv dotčeného člena družstva (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2005, sp. zn. 29 Odo 540/2004).

[34] Stejně tak, jako by dovolatel zcela jistě neusiloval o opětovné rozhodování o odvolání v případě, kdy by pro návrh usnesení na zrušení rozhodnutí představenstva o vyloučení člena družstva (či na „vyhovění" odvolání) nebyla odevzdána potřebná většina hlasů přítomných členů družstva (delegátů), nelze opětovně hlasovat ani o návrhu usnesení na zamítnutí odvolání (potvrzení rozhodnutí představenstva). *Ad absurdum* by takto představenstvo družstva mohlo předkládat členské schůzi (shromáždění delegátů) návrh usnesení o zamítnutí téhož odvolání tak dlouho, dokud by mu členská schůze (shromáždění delegátů) nevyhověla.

[35] Dovolatelem prosazovaný postup (opětovné rozhodování o tomtéž odvolání) odporuje úpravě vyloučení člena družstva, jež předpokládá – jak vysvětleno výše –, že hlasováním členské schůze (shromáždění delegátů) o návrhu usnesení, jímž má být rozhodnuto o odvolání člena družstva, je proces vyloučení člena družstva ukončen.

[36] Dovolatelův poukaz na R 70/2005 je nepřípadný, neboť v označené věci šlo o skutkově odlišnou situaci (k opětovnému rozhodování o odvolání vyloučené členky družstva došlo v označené věci poté, kdy původní usnesení členské schůze – jímž bylo vyloučení potvrzeno – bylo shledáno v řízení podle § 231 odst. 5 obch. zák. neplatným).

[37] Jelikož se dovolateli prostřednictvím uplatněného dovolacího důvodu a jeho obsahového vymezení správnost rozhodnutí odvolacího soudu zpochybnit nepodařilo a jelikož Nejvyšší soud neshledal ani jiné vady řízení, k jejichž existenci u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), dovolání podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl. ■

JUDr. Petr Šuk, soudce Nejvyššího soudu ČR
předseda senátu NS, předseda senátu občanskoprávního
a obchodního kolegia NS

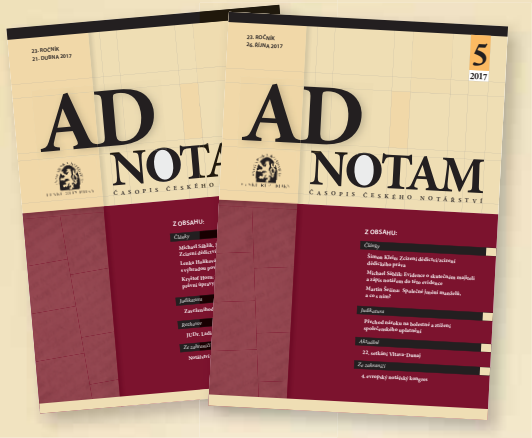

Instrukce autorům

Vážení autoři časopisu Ad Notam, věnujte prosím pozornost následujícím instrukcím:

Příspěvky
Vaše příspěvky prosím zasílejte výhradně elektronicky na adresu **prispevky.adnotam@nkcr.cz**, a to ve formátu .doc nebo .rtf, nikdy ve formátu .pdf.

Texty a tabulky
Odstavce textu oddělujte pouze enterem. Vyznačování v textu provádějte pouze tučně nebo kurzivou, nikoliv tučnou kurzivou, nikoliv proloženě, podtržením, ani verzálkami, s vyznačováním pokud možno šetřete. Poznámky a vysvětlivky k textu tvořte výhradně pomocí funkcionality programu MS Word „Poznámky pod čarou". Použití tabulek je možné, např. i vložením tabulky z MS Excel.

Fotografie a ilustrace
Pokud k článku chcete připojit obrazové podklady, zašlete je zvlášť ve formátu .jpg, .tif nebo .eps. Fotografie musejí mít rozlišení nejméně 300 dpi. Obrazový materiál nevkládejte přímo do dokumentů.

Ke každému příspěvku, prosím, připojte
- čestné prohlášení, že článek nebyl dosud publikován, pokud publikován byl, uveďte prosím kde a kdy
- telefonické a e-mailové spojení na Vás
- informaci o Vašem profesním působení, případné akademické, pedagogické či vědecké tituly
- sdělení, zda jste plátcem DPH
- zda požadujete zaslání příspěvku k autorizaci (je možné pouze při zaslání příspěvku do redakční uzávěrky)

Citlivé osobní údaje, které jsou nezbytné pro vyplacení autorského honoráře, jako jsou korespondenční adresa, rodné číslo, bankovní spojení, zasílejte, prosím, výhradně šifrovaně. V souladu s ochranou osobních údajů budou tyto údaje zpracovány pouze pro účely vyplacení autroských honorářů, a to jedním odpovědným pracovníkem.
(Jednoduchý formulář pro autory naleznete na https://www.nkcr.cz/casopis-ad-notam/instrukce-pro-autory).
Redakce si vyhrazuje právo stylistických, jazykových a technických úprav textů. ■

Redakce Ad Notam

Zástavní právo a likvidace dědictví

Zástavní právo váznoucí na majetku zůstavitele, který se nepodařilo při likvidaci dědictví zpeněžit a o kterém soud rozhodl, že připadá státu s účinností ke dni smrti zůstavitele (§ 175u odst. 2 o. s. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2013), zaniká pravomocným skončením likvidace dědictví.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2019, sp. zn. 21 Cdo 4543/2018

Z ODŮVODNĚNÍ:

Na návrh oprávněného Okresní soud v Ústí nad Labem usnesením ze dne 20. 7. 2016, č. j. 53 EXE 1475/2013-167, nařídil podle vykonatelného usnesení Okresního soudu v Chomutově ze dne 16. 11. 2011, č. j. 50 Nc 3702/2004-100, potvrzeného usnesením Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 22. 5. 2012, č. j. 10 Co 1/2012-111, „exekuci prodejem nemovité zástavy", a to „budovy č. p. XY, část obce XY – technické vybavení, která je součástí pozemku parc. č. 150/1, budovy č. p. XY, část obce XY – bytový dům, který je součástí pozemku parc. č. 147, budovy bez č. p./č. e. – garáže, která je součástí pozemku parc. č. 150/2, pozemku parc. č. 147 – zastavěná plocha a nádvoří, pozemku parc. č. 148 – ostatní plocha, pozemku parc. č. 150/1 – zastavěná plocha a nádvoří, pozemku parc. č. 150/2 – zastavěná plocha a nádvoří, které se nacházejí v katastrálním území XY, obec XY a jsou zapsány v katastru nemovitostí vedeném Katastrálním úřadem pro Ústecký kraj, katastrálním pracovištěm XY, na LV č. 60000, k uspokojení pohledávky oprávněného v celkové částce 6 228 077,19 Kč, nákladů předcházejícího řízení ve výši 21 242 Kč, nákladů oprávněného a nákladů této exekuce, jejichž výše bude určena příkazem exekutora". Vedením exekuce byl současně pověřen Mgr. Dušan Šnaider, soudní exekutor Exekutorského úřadu Praha-západ. Usnesení o nařízení exekuce bylo potvrzeno usnesením Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 25. 10. 2016, č. j. 10 Co 858/2016-195.

Podáním ze dne 28. 12. 2017 se povinná domáhala, aby exekuce byla zastavena. Návrh zdůvodnila zejména tím, že usnesením Okresního soudu v Chomutově ze dne 8. 10. 2003, č. j. D 810/97-350, bylo rozhodnuto, že nemovitosti, které se nepodařilo prodat při likvidaci dědictví (po zůstaviteli M. F.), a to „pozemek parc. č. 150/1, součástí je stavba, budova č. p. XY XY – stavba technického vybavení – stavba stojí na parcele č. 150/1, pozemek parc. č. 147, součástí je stavba, budova č. p. XY, bytový dům, stavba stojí na pozemku parc. č. 147, pozemek parc. č. 150/2, součástí je stavba bez č. p./č. e. – garáž, stavba stojí na pozemku parc. č. 150/2, a pozemek parc. č. 148 – ostatní plocha, to vše v k. ú. XY, obec XY zapsáno v katastru nemovitostí vedeném Katastrálním úřadem pro Ústecký kraj, katastrálním pracovištěm XY na LV 60000", připadají ke dni úmrtí zůstavitele (3. 7. 1997) státu. Povinná namítala, že stát získal vlastnické právo k nemovitostem na základě rozhodnutí státního orgánu – soudu, a „nemůže tedy platit zůstavitelovy dluhy", neboť není dědicem zůstavitele. Okresním soudem v Chomutově byl usnesením ze dne 10. 10. 2012, č. j. 35 D 810/97-620, ve spojení s usnesením ze dne 25. 10. 2012, č. j. 35 D 810/97-626, rozvržen výtěžek likvidace dědictví a oprávněný byl částečně uspokojen. Podle názoru povinné pravomocným skončením likvidace dědictví zanikají neuspokojené pohledávky věřitelů a nelze provést exekuci.

Okresní soud v Ústí nad Labem usnesením ze dne 11. 4. 2018, č. j. 53 EXE 1475/2013-211, návrh povinné na zastavení exekuce zamítl. Soud prvního stupně vyšel ze zjištění, že námitkami povinné se soud již zabýval v rámci návrhu povinné na zamítnutí návrhu na nařízení exekuce, v nalézacím řízení o soudním prodeji zástavy a v řízení o návrhu povinné na obnovu řízení. Zopakoval závěry, ke kterým soud dospěl v řízení o nařízení exekuce, mimo jiné, že zakládá-li povinná své námitky na § 41 zákona č. 219/2000 Sb. (o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích), pak i podle tohoto ustanovení platí, že stát za dluhy odpovídá, neboť v případě dědění a odúmrti je zakotvena výjimka z pravidla, podle kterého dluhy předchozího vlastníka na stát nepřecházejí a zástavní práva k majetku, který stát takto nabyl, okamžikem jeho přechodu na stát nezanikají.

K odvolání povinné Krajský soud v Ústí nad Labem usnesením ze dne 13. 8. 2018, č. j. 10 Co 209/2018-229, usnesení soudu prvního stupně potvrdil. Odvolací soud nesouhlasil s názorem povinné, že zástavní práva k majetku zůstavitele okamžikem jeho přechodu na stát zanikla. Uzavřel, že § 41 zákona č. 219/2000 Sb. dopadá pouze na případy, kdy zástavní práva k majetku přešla na stát po účinnosti uvedeného zákona, tj. po 1. 1. 2001. V projednávané věci se o takový případ nejedná, neboť zůstavitel zemřel dne 3. 7. 1997, a proto bylo při „rozhodnutí o likvidaci dědictví a rozvrhu výtěžku v průběhu likvidace dědictví, jakož i připadnutí neprodaného majetku státu" postupováno podle § 175v o. s. ř.

Proti tomuto usnesení odvolacího soudu podala povinná dovolání. Podle dovolatelky v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena právní otázka, zda „v případě nabytí majetku státem podle § 175u o. s. ř. lze vést exekuci na takto nabytý majetek věřitelem, jehož pohledávka v rámci likvidace dědictví zanikla (ať částečným uspokojením, či podle § 175v o. s. ř.), a je-li exekuce vedena, zda v případě zániku pohledávky věřitele v rámci likvidace dědictví a při posuzování návrhu na zastavení exekuce musí být exekuce zastavena". Dovolatelka namítá, že v posuzovaném případě stát nabyl předmětný majetek rozhodnutím státního orgánu (§ 132 občanského zákoníku) a v souladu s § 175u o. s. ř., nikoliv děděním ze závěti či jako odúmrť. Podle § 175v odst. 4 o. s. ř. pravomocným skončením likvidace zaniknou proti dědicům neuspokojené pohledávky věřitelů a jejich zajištění. Na stát se zde hledí jako na dědice. „Jestliže by tomu tak nebylo, jednalo by se o nerovné postavení věřitelů v rámci řízení, kdy ostatním věřitelům neuspokojené pohledávky zanikly a jen oprávněný by měl možnost se dále domáhat jejich uspokojení". Dovolatelka proto dovozuje, že za situace, kdy Okresní soud v Chomutově usnesením č. j. D 810/97-350 „k těmto nemovitostem" rozhodl podle § 175u odst. 2 o. s. ř.

a „majetek státu připadá oproštěn od všech dluhů a zajištění", stát není ani procesním nástupcem zůstavitele. Dovolatelka navrhla, aby Nejvyšší soud usnesení odvolacího soudu změnil tak, že „exekuce vedená soudním exekutorem Mgr. Davidem Šnaiderem pod sp. zn. 174 EX 212/12 se zastavuje", nebo aby napadené usnesení zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Oprávněný ve vyjádření k podanému dovolání uvedl, že pravomocným skončením likvidace zanikají neuspokojené pohledávky věřitelů a jejich zajištění pouze ve vztahu k dědicům, nejedná se o hmotněprávní zánik pohledávky jako takové, a není-li stát dědicem (stejně jako v posuzovaném případě, kdy „dotčené nemovitosti" na stát přešly „v důsledku rozhodnutí soudu dle § 175u o. s. ř., a nikoliv jako odúmrť dle § 462 obč. zák."), pak se na něj § 175v odst. 4 o. s. ř. nevztahuje. „Tato situace nezakládá nerovné postavení věřitelů. Zákon rozhodně nedává a z podstaty věci nemůže dávat procesní pokyn k tomu, aby věřitelům zanikla věcná práva zajišťující jejich pohledávky proto, aby všichni (zajištění i nezajištění) věřitelé měli stejné postavení" (oprávněný v této souvislosti odkázal na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 1741/2007). Není proto pravda, že zanikla pohledávka oprávněného a její zajištění. Dovolání proto podle oprávněného není přípustné.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 30. 9. 2017 (dále jen „o. s. ř."), neboť dovoláním je napadeno usnesení odvolacího soudu, které bylo vydáno po 29. 9. 2017 (srov. čl. II bod 2 zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozhodnutí odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) v zákonné lhůtě (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

V projednávané věci vyšlo za řízení najevo, že soudní prodej zástavy byl nařízen (usnesením Okresního soudu v Chomutově ze dne 16. 11. 2011, č. j. 50 Nc 3702/2004-100, které bylo potvrzeno usnesením Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 22. 5. 2012, č. j. 10 Co 1/2012-111) k uspokojení pohledávky zástavního věřitele (zde oprávněného) ARTA REAL, k. s., proti zástavní dlužnici (zde povinné) České republice – Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových ve výši 6 228 077,19 Kč, která vznikla ze smlouvy o úvěru ze dne 15. 8. 1994 uzavřené mezi Investiční a poštovní bankou, a. s. (právním předchůdcem oprávněného), jako věřitelem a M. F., jako dlužníkem, na základě které věřitel poskytl dlužníkovi úvěr ve výši 10 000 000 Kč, který se dlužník (podle dodatku č. 2 smlouvy ze dne 18. 7. 1995) zavázal splatit v dohodnutých splátkách splatných v době od 15. 3. 1994 do 15. 12. 2002 (uplatněná pohledávka představuje splátky úvěru splatné v letech 2000 až 2002 ve výši 4 185 000 Kč a „řádné" úroky za dobu od 18. 2. 2000 do 18. 4. 2004 ve výši 2 043 077,19 Kč); pohledávka věřitele ze smlouvy o úvěru byla zajištěna smlouvou o zřízení zástavního práva k nemovitostem ze dne 15. 8. 1994 uzavřenou mezi Investiční a poštovní bankou, a. s., jako zástavním věřitelem a M. F. jako zástavním dlužníkem (právní účinky vkladu do katastru nemovitostí nastaly 17. 8. 1994). Dlužník (zástavní dlužník) M. F. dne 3. 7. 1997 zemřel, do té doby nebylo na jistinu úvěru nic zaplaceno. V řízení o dědictví po M. F. (dlužníkovi, zástavním dlužníkovi) byla usnesením Okresního soudu v Chomutově ze dne 1. 12. 1999, č. j. D 810/97-136, nařízena likvidace dědictví. V průběhu nařízené likvidace se nepodařilo prodat nemovitosti, které byly jako zástava postiženy exekucí nařízenou usnesením Okresního soudu v Ústí nad Labem ze dne 20. 7. 2016, č. j. 53 EXE 1475/2013-167. Okresní soud v Chomutově proto usnesením ze dne 8. 10. 2003, č. j. D 810/97-350, rozhodl, že uvedené nemovitosti ke dni smrti zůstavitele připadají státu, tj. České republice – Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových (usnesení nabylo právní moci dne 31. 10. 2003). Dědické řízení po zůstaviteli M. F. bylo pravomocně skončeno v roce 2012 na základě usnesení Okresního soudu v Chomutově ze dne 10. 10. 2012, č. j. 35 D 810/97-620, ve spojení s usnesením téhož soudu ze dne 25. 10. 2012, č. j. 35 D 810/97-626, kterým bylo rozhodnuto o rozvržení výtěžku zpeněžení zůstavitelova majetku (na základě tohoto rozvrhu připadla na částečné uspokojení pohledávky oprávněného částka 6 033,45 Kč).

Za tohoto stavu věci závisí napadené usnesení odvolacího soudu na vyřešení právní otázky, zda s majetkem zůstavitele, který se nepodařilo zpeněžit při likvidaci dědictví a o kterém bylo soudem rozhodnuto, že s účinností ke dni smrti zůstavitele připadá státu, na stát přešlo též zajištění neuspokojených pohledávek věřitelů, a s tím související právní otázky, zda k uspokojení těchto pohledávek lze na tento majetek státu vést exekuci prodejem zástavy. Vzhledem k tomu, že uvedené právní otázky nebyly v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud vyřešeny, dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovolání povinné proti usnesení odvolacího soudu je podle § 237 o. s. ř. přípustné.

Po přezkoumání usnesení odvolacího soudu ve smyslu § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud České republiky dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

Projednávanou věc je třeba i v současné době posuzovat – s přihlédnutím k tomu, že zůstavitel M. F. zemřel dne 3. 7. 1997, usnesení o připadnutí (nařízenou exekucí postižených) nemovitostí státu bylo vydáno dne 8. 10. 2003 (a právní moci nabylo dne 31. 10. 2003) a dědické řízení po zůstaviteli M. F. pravomocně skončilo v roce 2012 – podle zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, účinném do 31. 12. 1997 (dále jen „obč. zák." – srov. § 3069 zákona č. 89/2012 Sb.,

občanský zákoník, a § 859 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb.), a podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, účinném do 31. 12. 2012, tj. do dne předcházejícího nabytí účinnosti zákona č. 147/2012 Sb., č. 396/2012 Sb., č. 399/2012 Sb., č. 401/2012 Sb. a č. 404/2012 Sb. (dále jen „o. s. ř." – srov. čl. II bod 1 zákona č. 396/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony).

Dědictví se nabývá smrtí zůstavitele (srov. § 460 obč. zák.). Dědictví nabývají dědici zůstavitele (srov. § 461 obč. zák.); dědictví, jehož nenabude žádný dědic, připadne (z důvodu univerzální sukcese) státu jako tzv. odúmrť (srov. § 462 obč. zák.). K nabytí dědictví dědici zůstavitele nebo k připadnutí dědictví státu přitom nedochází jen na základě smrti zůstavitele. Právní úprava dědického práva vychází z principu ingerence státu při nabývání dědictví nebo při připadnutí dědictví státu; znamená to mimo jiné, že řízení o dědictví se zahajuje i bez návrhu, že v řízení o dědictví je třeba projednat zásadně (nestanoví-li zákon jinak) veškerý známý zůstavitelův majetek a že o nabytí dědictví zůstavitelovými dědici nebo o připadnutí dědictví státu musí být soudem rozhodnuto v tzv. usnesení o dědictví (srov. § 175q o. s. ř.). Podle pravomocného usnesení soudu o dědictví dochází k nabytí dědictví zůstavitelovými dědici nebo k připadnutí dědictví státu zásadně s účinností ke dni smrti zůstavitele.

V době od smrti zůstavitele až do pravomocného usnesení o dědictví tu není (a ani nemůže být) jistota, s jakým výsledkem řízení o dědictví skončí. Stav, jaký tu vzniká v době od smrti zůstavitele až do pravomocného usnesení soudu o dědictví, se projevuje také ve vztazích k majetku patřícímu do dědictví a k zůstavitelovým dluhům. Až do vypořádání dědictví pravomocným usnesením soudu o dědictví jsou dědici považováni za vlastníky celého majetku patřícího do dědictví (všech věcí, hodnot a jiných majetkových práv zůstavitele), z právních úkonů, týkajících se věcí, hodnot nebo jiných majetkových práv patřících do dědictví, jsou oprávněni a povinni vůči jiným osobám společně a nerozdílně a jejich dědický podíl vyjadřuje míru, jakou se navzájem podílejí na těchto právech a povinnostech. Za zůstavitelovy dluhy dědici odpovídají (spolu s přiměřenými náklady spojenými s pohřbem zůstavitele) do výše ceny nabytého dědictví; v době do právní moci usnesení o dědictví jsou v tomto rozsahu povinni hradit dluhy zůstavitele společně a nerozdílně a jejich dědický podíl vyjadřuje míru, v jaké se navzájem na úhradě zůstavitelových dluhů podílejí. V případě, že dědicové odmítnou dědictví nebo že z jiných důvodů dědictví nenabude žádný dědic a že proto dědictví připadlo státu, je stát až do právní moci usnesení o dědictví považován za vlastníka veškerého majetku zůstavitele a je také povinen hradit zůstavitelovy dluhy (a přiměřené náklady spojené s pohřbem zůstavitele) stejně jako dědic.

Od nabytí dědictví zůstavitelovými dědici a od připadnutí dědictví státu z důvodu tzv. odúmrti je třeba odlišovat případy, kdy dojde k zastavení řízení o dědictví, protože zůstavitel nezanechal majetek nebo protože zanechal majetek jen nepatrné hodnoty (srov. § 175h o. s. ř.), nebo kdy dojde ke schválení dohody o přenechání předluženého dědictví věřitelům k úhradě zůstavitelových dluhů [srov. § 471 odst. 1 obč. zák. a § 175q odst. 1 písm. c) o. s. ř.]. I když rovněž v těchto případech platí, že dědici zůstavitele (ti, kterým svědčí titul k dědění) nebo stát jsou až do právní moci usnesení o zastavení řízení o dědictví nebo o schválení dohody o přenechání předluženého dědictví věřitelům k úhradě zůstavitelových dluhů považováni za vlastníky celého majetku patřícího do dědictví (už proto, že majetek „nemůže zůstat bez vlastníka" ani v této době), je současně nepochybné, že žádný ze zůstavitelových dědiců (z titulu dědického práva) a ani stát (z důvodu tzv. odúmrti) nemohou nabýt žádnou věc, právo nebo jinou majetkovou hodnotu ze zůstavitelova majetku; bylo-li řízení o dědictví zastaveno a majetek nepatrné hodnoty vydán tomu, kdo se postaral o pohřeb zůstavitele, nebo byla-li schválena dohoda o přenechání předluženého dědictví věřitelům k úhradě zůstavitelových dluhů, došlo k nabytí zůstavitelova majetku na základě rozhodnutí soudu jako státního orgánu (§ 132 obč. zák.) a žádný z těch, kdo tímto způsobem nabyl vlastnictví, neodpovídá za dluhy zůstavitele, za přiměřené náklady jeho pohřbu a samozřejmě ani za dluhy související s nabytým majetkem, které vznikly sice po smrti zůstavitele, avšak ještě dříve, než usnesení o zastavení řízení o dědictví nebo usnesení o schválení dohody o přenechání předluženého dědictví věřitelům k úhradě zůstavitelových dluhů nabyla právní moci, a to už proto, že nejsou zůstavitelovými dědici a ani nabyvatelem tzv. odúmrti, který by odpovídal za dluhy zůstavitele a přiměřené náklady jeho pohřbu stejně jako dědic.

Je-li dědictví předluženo a nedojde-li k dohodě o přenechání předluženého dědictví věřitelům k úhradě zůstavitelových dluhů, soud na návrh nebo i bez návrhu usnesením nařídí likvidaci dědictví; stejně soud postupuje, jestliže stát navrhl likvidaci dědictví proto, že věřitel odmítl přijmout na úhradu své pohledávky věc z dědictví (srov. § 471 odst. 2 a § 472 odst. 2 obč. zák. a § 175t odst. 1 o. s. ř.).

O nařízení likvidace vydá soud usnesení, ve kterém vyzve věřitele, aby mu oznámili své pohledávky ve lhůtě, kterou v usnesení stanoví, a upozorní je, že pohledávky, které nebudou při likvidaci uspokojeny, zaniknou (§ 175t odst. 2 o. s. ř.).

V případě, že soud nařídí likvidaci dědictví (§ 175t o. s. ř.), provede ji po právní moci usnesení zpeněžením všeho zůstavitelova majetku a výtěžek získaný zpeněžením zůstavitelova majetku rozvrhne mezi zůstavitelovy věřitele, kteří mají právo alespoň na částečné uspokojení svých pohledávek z rozdělované podstaty. Poté, co byla pravomocně nařízena likvidace dědictví, nelze již postupovat podle § 175p až 175s o. s. ř. (srov. § 175t odst. 3 o. s. ř.); vyplývá z toho (mimo jiné), že po právní moci usnesení o nařízení likvidace dědictví již není možné vydat usnesení o dědictví, kterým by bylo potvrzeno nabytí dědictví jedinému dědici nebo kterým by bylo potvrzeno, že dědictví, které nenabyl žádný dědic, připadlo státu, nebo kterým by bylo potvrzeno nabytí dědictví podle dědických podílů, nedojde-li mezi dědici k dohodě (srov. § 175q odst. 1 o. s. ř.), a to i kdyby vyšlo najevo, že dědictví není (a nikdy nebylo) předlužené nebo že nebyly splněny jiné předpoklady pro nařízení likvidace dědictví. Přestože při nařízení likvidace dědictví platí, že dědici zůstavitele (ti, kterým svědčí titul k dědění) nebo stát jsou až do zpeněžení věcí, práv a jiných majetkových hodnot zůstavitele, popřípadě do právní moci usnesení o připadnutí „nezpeněžitelného" majetku státu,

považováni za vlastníky celého majetku patřícího do dědictví (majetek ani v tomto období „nemůže zůstat bez vlastníka"), platí současně, že po právní moci usnesení o nařízení likvidace dědictví nemůže nikdo nabýt zůstavitelův majetek z titulu dědického práva a že v této době nemůže majetek zůstavitele připadnout státu z důvodu tzv. odúmrti, jakož i to, že dluhy zůstavitele a přiměřené náklady jeho pohřbu mohou být uspokojeny jen z výtěžku zpeněžení zůstavitelova majetku.

Zpeněžení zůstavitelova majetku soud provede při likvidaci dědictví způsoby vypočtenými v § 175u odst. 1 o. s. ř. O majetku, který se nepodařilo zpeněžit, soud rozhodne, že připadá státu s účinností ke dni smrti zůstavitele (§ 175u odst. 2 o. s. ř.); vlastnické právo stát získává na základě rozhodnutí soudu jako státního orgánu a hodnota tohoto majetku se nezapočítává na případnou pohledávku, kterou by stát měl za zůstavitelem.

Dojde-li ke zpeněžení majetku zůstavitele, soud provede rozvrh jeho výtěžku mezi věřitele (srov. § 175v odst. 1 o. s. ř.). Poté, co byl zůstavitelův majetek zpeněžen, rozdělí se získaný výtěžek mezi zůstavitelovy věřitele k úhradě jejich pohledávek; pravidla tohoto rozvrhu výtěžku jsou uvedena v § 175v odst. 2 a 3 o. s. ř. Pravomocným skončením likvidace zaniknou proti dědicům neuspokojené pohledávky věřitelů a jejich zajištění (srov. § 175v odst. 4 větu první o. s. ř.).

Nejvyšší soud již dříve dospěl k závěru, že ten, kdo nabyl při zpeněžení majetku zůstavitele provedeném podle § 175u odst. 1 o. s. ř. jeho věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty, se tím nestal zůstavitelovým dědicem, a stát, jemuž připadl „nezpeněžitelný" majetek zůstavitele, tím nenabyl jeho věci, práva a jiné majetkové hodnoty jako tzv. odúmrť; neodpovídají proto nejen za dluhy zůstavitele nebo za přiměřené náklady jeho pohřbu, ale samozřejmě ani za dluhy související s nabytým majetkem, které vznikly sice po smrti zůstavitele, avšak ještě dříve, než k tomuto majetku získali vlastnické právo (srov. též právní názor vyjádřený v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 4. 2015, sp. zn. 21 Cdo 1796/2014, které bylo uveřejněno pod č. 23 v časopise Soudní judikatura, roč. 2016, v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 7. 2015, sp. zn. 21 Cdo 1318/2015, nebo v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 21. 3. 2017, sp. zn. 21 Cdo 4639/2016).

Současně platí, že s ohledem na smysl a účel likvidace dědictví, ve které jde primárně o uspokojení věřitelů zůstavitele, na toho, kdo nabyl při zpeněžení majetku zůstavitele provedeném podle § 175u odst. 1 o. s. ř. jeho věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty, nebo na stát, jemuž podle § 175u odst. 2 o. s. ř. připadl „nezpeněžitelný" majetek zůstavitele, společně s majetkem nepřešlo zajištění neuspokojených pohledávek věřitelů, které na majetku vázlo, neboť majetek zůstavitele takto přešel na jiného (na stát), aniž by byl (mohl být) nadále (po zpeněžení nebo připadnutí státu) zatížen právními prostředky zajištění pohledávek věřitelů; v zákonné úpravě likvidace dědictví (rozvedené shora) zde nelze nacházet oporu k tomu, aby se činil rozdíl mezi majetkem zůstavitele, který zpeněžením přešel na jiného, a „nezpeněžitelným" majetkem zůstavitele, který připadl státu proto, že po skončení likvidace dědictví „nemůže zůstat bez vlastníka". Zajištění neuspokojených pohledávek věřitelů váznoucí na majetku, který patřil zůstaviteli, stejně jako samotné neuspokojené pohledávky, v souladu s § 175v odst. 4 větou první o. s. ř. zaniká pravomocným skončením likvidace (právní mocí usnesení o rozvržení výtěžku likvidace).

Z uvedeného současně plyne, že na „nezpeněžitelný" majetek zůstavitele, který podle § 175u odst. 2 o. s. ř. připadl státu, nelze vést exekuci prodejem zástavy k uspokojení pohledávek věřitelů zůstavitele, neboť zástavní právo zaniklo.

Z podaného výkladu pro poměry projednávané věci – s ohledem na shora uvedené skutečnosti – vyplývá, že nemovitosti, které byly postižené nařízenou exekucí prodejem zástavy, stát (povinná) nenabyl jako odúmrť ve smyslu § 462 obč. zák., nýbrž na základě rozhodnutí soudu jako státního orgánu (§ 132 obč. zák.) o připadnutí majetku zůstavitele M. F., který se nepodařilo zpeněžit v rámci likvidace dědictví, vydaného podle § 175u odst. 2 o. s. ř. Povinná proto nejenže neodpovídá za dluhy zůstavitele nebo za přiměřené náklady jeho pohřbu, jakož i za dluhy související s nabytým majetkem, které vznikly sice po smrti zůstavitele, avšak ještě dříve, než k tomuto majetku získala vlastnické právo, ale v souvislosti s připadnutým majetkem na ni nepřešlo ani zajištění neuspokojené pohledávky oprávněného spočívající v zástavním právu na nemovitostech, které spolu s touto pohledávkou (uspokojenou z výtěžku zpeněžení zůstavitelova majetku v rámci likvidace dědictví jen částečně) v souladu s ustanovením § 175v odst. 4 větou první o. s. ř. zaniklo pravomocným skončením likvidace dědictví. Jestliže zástavní právo zaniklo, nelze k uspokojení pohledávky oprávněného vést exekuci na majetek povinné, který jí takto podle § 175u odst. 2 o. s. ř. připadl; pohledávka oprávněného, která jeho právní předchůdkyni vznikla proti zůstaviteli M. F., mohla být uspokojena jen z výtěžku zpeněžení zůstavitelova majetku. Byla-li přesto exekuce prodejem zástavy nařízena (usnesením Okresního soudu v Ústí nad Labem ze dne 20. 7. 2016 č. j. 53 EXE 1475/2013-167, ve spojení s usnesením Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 25. 10. 2016, č. j. 10 Co 858/2016-195), je namístě postupovat podle § 268 odst. 3 o. s. ř., který stanoví, že výkon rozhodnutí prodejem zástavy bude zastaven také tehdy, jestliže zaniklo zástavní právo.

Usnesení odvolacího soudu tedy není správné. Protože nejsou podmínky pro zastavení dovolacího řízení, pro odmítnutí dovolání, pro zamítnutí dovolání a ani pro změnu usnesení odvolacího soudu, Nejvyšší soud České republiky toto usnesení zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.). Vzhledem k tomu, že důvody, pro které bylo zrušeno usnesení odvolacího soudu, platí i na usnesení soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud České republiky rovněž toto rozhodnutí a věc vrátil soudu prvního stupně (Okresnímu soudu v Ústí nad Labem) k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).

Právní názor vyslovený v tomto usnesení je závazný; v novém rozhodnutí o věci rozhodne soud nejen o náhradě nákladů nového řízení a dovolacího řízení, ale i o nákladech původního řízení (§ 226 odst. 1 a § 243g odst. 1 část první věty za středníkem a věta druhá o. s. ř.). ■

JUDr. Roman Fiala,
místopředseda Nejvyššího soudu
České republiky, člen redakční rady Ad Notam

Klaus Woschnack:

Aspekty notářské samosprávy

PŘED ROKEM JSEM MĚL PŘÍLEŽITOST ÚČASTNIT SE SETKÁNÍ PŘEDSTAVITELŮ NOTÁŘSKÉ KOMORY ČR S EMERITNÍM PREZIDENTEM RAKOUSKÉ NOTÁŘSKÉ KOMORY Dr. KLAUSEM WOSCHNACKEM. SETKÁNÍ NÁSLEDOVALO POTÉ, CO KLAUS WOSCHNACK PŘEVZAL ZLATOU MEDAILI MISTRA JINDŘICHA Z ISERNIE, PROTONOTÁŘE KRÁLE PŘEMYSLA OTAKARA II. A PRVNÍHO VEŘEJNÉHO NOTÁŘE V PRAZE.

Klause Woschnacka není nutné starším českým notářům představovat, neboť se jim vybaví vzpomínky na počátek devadesátých let minulého století. Tehdy jako činitel Rakouské notářské komory nejvíce koordinoval pomoc českým notářům na cestě k obnově klasického notářství. Je znám z mnoha veřejných vystoupení u nás, kdy nezaměnitelným a často humorným způsobem radil českým notářům, jak překonávat potíže při budování samostatných notářských kanceláří. V letech 2003 až 2010 působil ve funkci prezidenta Rakouské notářské komory a v roce 2007 též ve funkci prezidenta Rady notářství Evropské unie.

Po odchodu do penze se Klaus Woschnack věnuje **vědecké publikační činnosti**. Již v roce 2013 vydal v řadě publikací, kterou vydává Rakouská notářská komora, knihu s názvem **„Místo setkání: Střední Evropa“**. Jako činitel, který měl tehdy v Rakouské notářské komoře na starosti pomoc notářům v postkomunistických státech při přechodu ke klasické formě notářství, byl Klaus Woschnack jistě ten nejpovolanější, kdo uspořádal vzpomínky své a řady dalších aktérů na období plné nadějí v letech 1989 až 1995.

Při své návštěvě věnoval Klaus Woschnack naší komoře několik výtisků svého dalšího díla vydaného v roce 2018 v již uvedené řadě odborných publikací pod číslem svazku 60 s názvem **„Aspekty notářské samosprávy“** a podtitulem „**Příspěvek k právu o profesní reprezentaci“**.

V Rakousku je právo profesní reprezentace (samosprávy) souhrnně upraveno již od roku 1920 a bylo v roce 2008 rekodifikováno. Jedná se o úpravu činnosti profesních samospráv, které se uplatňují v řadě povolání (např. lékařské komory, stomatologické komory, hospodářské komory apod.). Příslušné předpisy hovoří o tzv. ostatní samosprávě a je jí evidentně míněna jiná (ostatní) samospráva než obecní (tudíž i teritoriální). Tuto tzv. ostatní samosprávu představuje samospráva profesní, která ovšem obecně podle Woschnacka tvoří část státní správy. Profesní samospráva je dokonce zakotvena v rakouské ústavě.

Celá kniha se dělí na čtyři základní díly. První díl je věnován profesní samosprávě jako takové, posléze druhý, daleko nejrozsáhlejší, díl notářské samosprávě, což odpovídá i hlavnímu zaměření celé knihy, díl třetí je zaměřen na osobní pojištění v notářské samosprávě a poslední díl se zabývá nadnárodními aspekty notářské samosprávy.

V prvním díle se uvádějí principy fungování profesní samosprávy, která není teritoriální samosprávou v tom smyslu, jako jsou např. obce. Patří k nim relativní nezávislost a autonomie orgánů profesních samospráv vůči bezprostředním pokynům státní správy. To se ovšem netýká oblasti státního dohledu. Dále je pro některé profesní samosprávy příznačné povinné členství. Samozřejmá je také právní subjektivita orgánů profesních samospráv, přičemž tyto orgány jsou upraveny zákonem. Profesní samosprávy jsou činné na základě demokratického principu.

Nejrozsáhlejší část publikace je věnována notářské samosprávě. **Historicky autor dělí vývoj rakouské notářské samosprávy do čtyř etap**, první se týká let 1855–1870, druhá pak období let 1871–1977, třetí let 1977–2009 a poslední etapa dopadá na léta 2010–2019. Z našeho pohledu je si nutné uvědomit, že až do vzniku Československa měly české země legislativní vývoj totožný jako v tzv. Předlitavsku.

Ve zkratce lze zdůraznit, že v počáteční fázi se notářské komory vyskytovaly pouze na úrovni soudů, které vedly notářské archivy, není však jasné, které soudy to byly (nejspíše ovšem soudy zemské odpovídající našim krajským soudům). Jisté však je, že existovala pouze jednostupňová notářská komora, a celostátní zastřešení po správní stránce náleželo pouze ministerstvu spravedlnosti. Předsedou každé notářské komory byl ředitel notářského archivu, zbývajících 4–8 členů notářské komory bylo voleno jednotlivými notáři.

Velká změna v Rakousku se odehrála v roce 1921. Od té doby byl prezident Notářské komory volen notářským kolegiem složeným v jedné skupině ze všech notářů daného obvodu a ve druhé skupině z notářských kandidátů. Současně byl

založen základ vícestupňové organizace notářů, když byl zřízen celostátní sněm delegátů, a dokonce i výbor tohoto sněmu, který se vyvinul později.

K zásadní proměně v organizaci notářství v Rakousku došlo **v roce 1977, kdy byla založena Rakouská notářská komora**, která se skládá z jednotlivých notářských komor, je právnickou osobou a má sídlo ve Vídni. Jejími orgány jsou sněm delegátů, prezident, stálý výbor (obdoba našeho prezidia Notářské komory ČR) a účetní. Z této dvouúrovňové struktury jsme také vycházeli při přípravě platného českého notářského řádu z roku 1992.

Poslední změny notářského řádu (celkem 11 jeho novel) následovaly po změnách rakouské ústavy z roku 2008 a následujícího zákona o profesním právu z roku 2009. Zde jen poznámka: Vidíme, jak se příval zákonných novel (a k tomu přistoupila ještě nedávná změna rakouského dědického práva) nevyhýbá ani našim rakouským kolegům, tedy zemi, které jsme si dosud vážili pro její právní stabilitu. Rychlý sled novel notářského řádu nesouvisí jen se zvýšením úkolů orgánů jednotlivých profesních samospráv, ale také odráží vývoj v sociální a právní politice.

Celý 2. díl posuzovaného díla, který je nejrozsáhlejší, je podrobně věnován **výstavbě a organizaci notářské komory**. Vztahy uvnitř jednotlivých komor i komory celostátní jsou poznamenány poměrně komplikovanou úpravou vztahů mezi skupinami notářů a notářských kandidátů v rámci notářského kolegia. Pro nás je ovšem pozoruhodné, že aktivní účast notářských kandidátů na notářské samosprávě se v Rakousku praktikuje již od roku 1921, tedy vlastně celé poslední století. U nás jsem dosud nezaznamenal vážnější diskusi v tomto směru, byť počet notářských kandidátů zákonitě bude průběhem času opět stoupat a jejich šance na obsazení notářského úřadu budou malé.

Za zásadní dále shledávám skutečnost, že **historicky předcházela výstavba komor regionálních a teprve od roku 1921 se v Rakousku vytvořil zárodek celostátního vedení notářství** v podobě tzv. sněmu delegátů. U nás (v začínajícím Československu) k výstavbě dvoustupňové notářské samosprávy vůbec nedošlo, o čemž svědčí mj. poznámka na s. 118 Rubešova vydání komentáře Notářského řádu z roku 1948, v níž se cituje ze zákona č. 138/1946 Sb., o úpravě některých otázek týkajících se notářství, že působnost notářské komory v Praze se vztahuje na obvod zemského soudu v Praze a že působnost notářské komory v Brně se vztahuje na obvod zemského soudu v Brně. Před nástupem komunismu tedy byly činné na území dnešní České republiky notářské komory dvě, když došlo ke sloučení notářské komory brněnské a olomoucké. **Vedle toho ovšem fungoval pro celé území Československa dobrovolný Spolek notářů československých.**

Zatímco v Rakousku se celostátní reprezentace vyvíjela postupem času přirozenou cestou odspoda nahoru tak, že celostátní reprezentace rakouských notářů existovala již od roku 1921, u nás až do nástupu komunismu celostátní notářská reprezentace vůbec neexistovala (s výjimkou shora uvedeného dobrovolného spolku). **Notářská samospráva působila pouze na úrovni zemské** a země byly – jak známo – čtyři – Čechy, Morava, Slovensko a Podkarpatská Rus. Komunismus pak jakoukoli volenou reprezentaci notářů nepřipouštěl vůbec, takže je naší jistou zvláštností, že svým způsobem vznikla celostátní dvoustupňová samosprávná reprezentace notářského stavu až při návratu ke klasické podobě notářství od 1. ledna 1993, přičemž se nová (a dodnes platná) zákonná úprava silně inspirovala rakouskou samosprávnou notářskou úpravou.

dr. Klaus Woschnack

Uvádím to též proto, že se vyskytují hlasy, že naše samosprávná úprava je zbytečně komplikovaná a že by stačila jediná komora centrální s tím, že regionální notářské komory jsou jakýmsi nadbytečným luxusem. Historie (a nejen historie) notářské samosprávy nám ukazuje, že **základ notářské samosprávy leží v jednotlivých regionech**, když notářské povolání je na rozdíl např. od advokátů daleko silněji povahou své činnosti spjato s regiony a s působením jednotlivých krajských i okresních soudů.

Je pozoruhodné, jak podrobně a z jakých úhlů se rozsáhlé dílo Klause Woschnacka hlavním svým tématem, tj. notářskou samosprávou, zabývá. Myslím, že v našich poměrech neexistuje srovnatelný rozbor teoretických i praktických otázek notářské samosprávy. Jen namátkou z celé práce vyjímám problematiku srovnání justiční správy a notářské samosprávy, přičemž je zřejmé, že úkoly notářské samosprávy spočívají v mnohém i ve výkonu úkolů státní správy i justiční správy.

Autor také rozebírá pojem **„notářské právo“** v našich poměrech víceméně neznámý. Do tohoto pojmu se v Rakousku zahrnuje nikoli snad hmotné a procesní právo, které aplikuje notář ve své činnosti, ale jde spíše o hraniční oblast správního práva zahrnující komorové právo, oblast dohledu na činnost notářů, stejně jako dohled ze strany soudů uplatňovaný u nás v řízení o pozůstalosti jako součást justiční správy, a také usnesení vydávaná notářskými komorami v rámci notářské samosprávy.

Práce rozebírá dopodrobna správní prvky v činnosti regionálních samospráv a dále samostatně správní prvky v činnosti Rakouské notářské komory. Víme z naší praxe, že pro praktický výkon českého notářství je velmi významné působení prezidia Notářské komory ČR, v Rakousku jde pak o **stálý výbor sněmu delegátů**. Na rozdíl od naší úpravy sestává stálý výbor z prezidenta, tří zástupců prezidenta

vybavených rozsáhlými pravomocemi (u nás máme jen jediného viceprezidenta), z účetního (pokladníka – *der Kassier*), z prezidentů jednotlivých komor a ze čtyř sněmem volených notářských kandidátů, kteří jsou členy sněmu. Jak jsem již uvedl, notářští kandidáti jsou zhruba v polovičním počtu než notáři zastoupeni ve všech orgánech notářských komor.

Práce se podrobně zabývá jednotlivými druhy suverénních (vlastních) pravomocí, jimiž notářské komory disponují. Rozlišuje obecně abstraktní úkony komor správní povahy (např. vydávání statutů či jednacích řádů na základě zákonných oprávnění) a dále pak vydávání individuálně konkrétních právních aktů např. v dohledové a kárné činnosti. Do těchto oprávnění náleží např. vedení a správa elektronického archivu veřejných notářských listin. Náleží sem také správa rejstříku závětí a dalších rejstříků, obdobně jako je tomu u nás. Rakouským notářským komorám náleží také zřízení rozhodčích soudů.

Kniha také rozebírá postup při volbách do orgánů regionálních komor i Rakouské notářské komory. Konstatuje, že notářský řád mlčí o volebním postupu při volbách do sněmu a také při volbách prezidenta Rakouské notářské komory, a to na rozdíl od voleb v regionálních komorách. Připisuje to skutečnosti, že sněm delegátů se v zákonné úpravě objevil až dodatečně (v Rakousku stále platí notářský řád z roku 1871), a to v úpravě z roku 1921.

Klaus Woschnack konečně také zmiňuje **postavení prezidenta Rakouské notářské komory**, který sice řídí stálý výbor i sněm delegátů, sám o sobě však nepředstavuje žádnou instituci, která by snad rozhodovala o odvoláních proti rozhodnutím či mohla vydávat závazné pokyny.

Při studiu podkladů pro tuto recenzi jsem se na internetové adrese „notar.at“, tedy na adrese Rakouské notářské komory, dozvěděl, že 17. října 2019 byl novým prezidentem této komory na tři roky zvolen **Dr. Michael Umfahrer** (57), notář z Vídně, který dosud působil jako prezident Rakouské notářské akademie (obdobu této instituce u nás bohužel neznáme) a jako vedoucí odborné komise pro podnikatelské a společenstevní právo. Dr. Michael Umfahrer nahradil mnoha českým notářům známého doc. dr. Ludwiga Bittnera, který funkci vykonával 9 let a sám byl v tomto postavení nástupcem autora recenzované knihy, dr. Klause Woschnacka.

Zřejmě právě **dlouhodobé společné právní dějiny českého i rakouského notářství** nás vedou k tomu, že se rakouským notářstvím inspirujeme. Vzorem pro inspiraci je samotná skutečnost, že o notářské samosprávě byla vědecká odborná publikace vůbec sepsána. Dr. Woschnack nás v ní vede k mnoha originálním úhlům pohledu a zamyšlením nad tím, o čem v každodenní praxi ani nepřemýšlíme, ale co vytváří základ k tomu, aby se notářství úspěšně rozvíjelo. ■

JUDr. Karel Wawerka, emeritní notář

Program pro notářskou kancelář?

MÁME NA TO SYSTÉM

www.notarskyinformacnisystem.cz

PRO PRACOVNÍKY > ÚSPORA ČASU

Propojení s Czech POINT • Zadáte číslo OP nebo RČ, údaje klienta se načtou automaticky • Automatické vyhledání a načtení dědiců z EO • **Propojení s Veřejným rejstříkem** • Zadáte část názvu společnosti, další údaje se načtou automaticky • **Propojení s ČÚZK** • Automatické načtení Sbírky listin • Automatické lustrace nemovitostí • Vygenerování textového popisu nemovitostí • **Tisk ověřovacích štítků a jejich vyúčtování**

PRO NOTÁŘE > VYŠŠÍ PRÁVNÍ JISTOTA A KLID

U každého klienta kontrola právní způsobilosti podle EO • Kontrola řady dalších údajů: odcizení OP, osoba bez trvalého bydliště, upozornění na datovou schránku a další • Kontroly i v případě běžného ověřování • Automatické generování faktur i upomínek • Zabezpečení dat na úrovni bankovních aplikací

... a mnoho dalších způsobů, jak si zjednodušit práci, předvedeme přímo u vás v kanceláři

11 LET VÝVOJE

INFO@STARFISH.CZ | +420 777 647 357

starfish® technologies

Petr Dostalík, Jakub Jan Fiala, John Altair Geaflow, Ondřej Kočan:

Dostalíkovy hlášky. Fragmenta Dostalíkova. Životní moudrost jednoho (ne)obyčejného právníka

Plzeň – Olomouc: Nakladatelství a vydavatelství Ondřej Kočan v koedici s Nugis Finem Publishing, s. r. o., 2019. 200 s. ISBN 978-80-906546-3-1.

Dobrému právníkovi by neměly scházet smysl pro humor a schopnost udělat si legraci sám ze sebe. Uvědomil jsem si to nad anotovanou publikací, vydanou ke 40. narozeninám českého romanisty docenta Petra Dostalíka. Přiznám se, že jsem se nad ní tak bavil, až se mi podařilo přejet jednu stanici metra.

Petra Dostalíka není čtenářům *Ad Notam* jako přispěvatele časopisu zdánlivě třeba představovat. Ví se o něm, že patřil k editorům latinské edice Digest, jež byla na stránkách *Ad Notam* pochvalně recenzována. Tentokrát však Petra Dostalíka představí jeho „hlášky" a mozaika příběhů z jeho života.

Petr Dostalík se nezapřel jako člověk, pedagog a zanícený romanista. Po přečtení Dostalíkových hlášek je každému jasné, proč má jako pedagog úspěchy u studentů. Ukazuje se, jak umí vtipně a zároveň trefně popularizovat římské právo. Sám při souborných zkouškách vyzývám studenty, aby na otázku, jaký má pro právníka význam studium římského práva, odpověděli jedním slovem. Nyní bych však uznal i Dostalíkovu odpověď:

*„Na římském právu to všechno stojí, tam jsou totiž prameny, takže 4 roky dalšího studia kromě římského práva jsou vám k ho*nu."*

Jubilant pozvolna přechází do střední generace, z knihy však vyzařuje mládí. Jak vidno, Dostalík intenzivně prožil *iucundam iuventutem*, vzpomínkové záblesky mi přitom připomínají, že jsme nebyli jiní a že moralizování by bylo jen neupřímné a stařecky zatrpklé. Petr Dostalík stihl žít studentským životem mimo fakultu, byl však i studentem se zájmem o vzdělání. Na vysokou školu přišel se znalostí historie a latiny, zákonitě jej to táhlo k římskému právu. Kamila Bubelová, která jej jako začínající asistentka učila, vzpomíná:

„Do semináře se přiklátil vysoký hubený mladík. Měl natržené triko, svetr naruby a zapomněl si zavázat tkaničky. To nevzbuzovalo příliš důvěry. Nicméně jakmile začala výuka, fenomén Dostalík se ukázal. I když někdy přišel na seminář přímo z celonoční pařby, pálilo mu to jako málokomu a své středoškolské znalosti latiny dokázal na mých hodinách zdárně rozvíjet."

Kniha je rozdělena do deseti částí – O kráse římského práva. O životě, politice a právu. O kolegiální rivalitě. O prostředí akademickém. O novém občanském zákoníku. O učitelské excelenci. O božstvu. Co papír ani denní světlo nesnesou. Ještě více Dostalíkových hlášek. Fragmenta Dostalíkova. Petr Dostalík pro mne sympaticky nezapře lásku ke svému oboru a právní historii, jakož i hlubokou antipatii k novému občanskému zákoníku.

„Mým snem je vydat velkou studii o Marku Tulliu Ciceronovi. Přestože jsem se mu již v několika pracích věnoval, pořád mám pocit, že je poněkud (alespoň mezi právníky) nedoceněnou postavou římského práva, která má našim současníkům mnoho co říct. Místo toho musím psát o jednotlivých institutech občanského zákoníku," stýská si Dostalík a jinde dodává:

„Vydám knihu, bude to bestseller. Bude se jmenovat ‚Zbytečná ustanovení v NOZ', pak vydám druhý díl ‚Chybějící ustanovení v NOZ' a pak třetí díl ‚Vracíme se zpátky na stromy'."

Víte, nad jakou pasáží jsem přejel onu zastávku metra? *„Sedřený Petr Dostalík, bez dvou předních zubů. S kolegy jsme slavili prodloužení akreditace plzeňským právům a já jsem se potom rozhodl jít domů pěšky."*

Naplnila se tak slova ze zadní strany obálky, že *„při čtení této knihy budou mít i neprávníci problém ubránit se smíchu"*. Doufám jenom, že nedojde na aforismus tatínkova oblíbeného de La Rochefoucaulda, že *„každá výlučnost dráždí průměrné lidi"*. ■

JUDr. PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.

XLII. sněm Notářské komory ČR

Přinášíme našim čtenářům krátkou fotoreportáž z XLII. sněmu Notářské komory ČR.

Dne 23. 1. 2020 proběhl XLII. sněm Notářské komory ČR za účasti ministryně spravedlnosti Marie Benešové. Všech 33 delegátů sněmu jednomyslně schválilo zprávu o činnosti prezidia NK ČR a zprávu o hospodaření NK ČR za rok 2019.

Delegáti sněmu diskutovali temata ekonomického fungování notářských úřadů zejména v okrajových regionech ČR, o otázce kompetencí notářů, kontrolních pravomocí regionálních notářských komor a navazujících úprav obecně závazných právních předpisů týkajících se činností notáře. Dále delegáti vyslechli a schválili zprávu o činnosti Kárné komise NK ČR, zprávu Revizní komise NK ČR a návrh rozpočtu na rok 2020.

Delegáti sněmu zvolili na další funkční období prezidentem Notářské komory ČR Radima Neubauera a viceprezidentem Pavla Bernarda. Dále zvolili nové složení Revizní a Kárné komise včetně jejich předsedů.

Orgány Notářské komory ČR tak budou pro toto funkční období pracovat v následujícím složení:

PREZIDIUM A PREZIDENT

- Mgr. Radim Neubauer – prezident
- Mgr. Pavel Bernard – viceprezident
- JUDr. Věra Sáblíková – prezidentka Notářské komory pro hl. m. Prahu
- JUDr. Šárka Novotná – prezidentka Notářské komory v Praze
- JUDr. Vladimíra Kotrlíková – prezidentka Notářské komory v Českých Budějovicích
- JUDr. Jan Stránský – prezident Notářské komory v Plzni
- JUDr. Jiří Škorpík – prezident Notářské komory v Ústí nad Labem
- JUDr. Olga Medunová – prezidentka Notářské komory v Hradci Králové
- JUDr. Zdeněk Ryšánek – prezident Notářské komory v Brně
- JUDr. Josef Kawulok – prezident Notářské komory v Ostravě
- JUDr. Irena Bischofová
- JUDr. Jan Dytrych
- JUDr. Lubomír Mika

REVIZNÍ KOMISE

- JUDr. Josef Burda – předseda
- JUDr. Vlasta Audyová
- JUDr. Ivan Houdek
- JUDr. Ing. Ondřej Klička
- JUDr. Libuše Stehlíková

KÁRNÁ KOMISE

- Mgr. Erik Mrzena – předseda
- JUDr. Radmila Krátká
- JUDr. Jarmila Šlešková
- Mgr. Jana Hyráková
- JUDr. Renata Vysoká

red.

Udělení vyznamenání prezidentovi NK ČR rakouským notářstvím, 22. února 2020, Vídeň

V SOBOTU 22. ÚNORA 2020 BYLO VE VÍDNI NA RECEPCI POŘÁDANÉ RAKOUSKOU NOTÁŘSKOU KOMOROU (ÖNK) U PŘÍLEŽITOSTI TRADIČNÍHO JURISTENBALLU (PRÁVNICKÉHO PLESU) PREZIDENTOVI NK ČR, Mgr. RADIMU NEUBAUEROVI, UDĚLENO VYZNAMENÁNÍ ZA PŘÍNOS RAKOUSKÉMU NOTÁŘSTVÍ.

Mgr. Neubauer byl na toto vyznamenání navržen předešlým prezidentem ÖNK Dr. Ludwigem Bittnerem a převzal jej z rukou současného prezidenta ÖNK Dr. Michaela Umfahrera. Slavnostnímu předání přihlíželo na 150 hostů ÖNK, včetně pětičlenné delegace NK ČR.

Dalším vyznamenaným byl tento večer prezident německé notářské komory (BNotK), Prof. Dr. Jens Bormann. Toto vyznamenání uděluje ÖNK od roku 1971 a doposud bylo uděleno padesáti sedmi osobnostem, z toho čtyřicet dva bylo z Rakouska a patnáct ze zemí EU. ■

JUDr. Berenika Wünschová
ředitelka sekce mezinárodních vztahů NKČR

Činnost UINL ve funkčním období 2017–2019

MEZINÁRODNÍ UNIE NOTÁŘSTVÍ (UINL) JE MEZINÁRODNÍ NEVLÁDNÍ ORGANIZACE ZALOŽENÁ V ROCE 1948, JEJÍMŽ CÍLEM JE PODPORA, ROZVOJ A KOORDINACE AKTIVIT VYKONÁVANÝCH NOTÁŘI PO CELÉM SVĚTĚ. JEJÍ VNITŘNÍ POLITIKA JE ZAMĚŘENA NA DOSAŽENÍ NEJVYŠŠÍ MOŽNÉ KVALITY NOTÁŘSKÉ ČINNOSTI. VNĚJŠÍ POLITIKA SPOČÍVÁ VE SDÍLENÍ POZNATKŮ A ZKUŠENOSTÍ S DALŠÍMI MEZINÁRODNÍMI ORGANIZACEMI A VLÁDNÍMI ORGÁNY.

Mezi hlavní témata, kterým organizace UINL věnovala v uplynulých letech pozornost, patří prevence legalizace výnosů z trestné činnosti a financování terorismu (AML), ochrana zranitelných osob a analýza nových technologií (umělé inteligence a blockchainu). Zároveň bylo úsilí věnováno práci na koncepci a definici listin sepisovaných notáři, a to za účelem dosažení jejich co možná nejsilnějších účinků a vhodných podmínek pro jejich volný oběh. V daném funkčním období působilo v rámci UINL sedm pracovních skupin.

Notářská komora České republiky byla ve struktuře orgánů UINL zastoupena v Generální radě a také v Komisi pro evropské záležitosti. V oblasti prevence legalizace výnosů z trestné činnosti se UINL podílela na několika pracovních skupinách spojujících více mezinárodních organizací. Jedná se např. o tvorbu politiky mezivládního výboru FATF nebo o pracovní skupinu věnující se evidencím skutečných majitelů při Mezinárodním měnovém fondu. UINL tak přispěla ke zlepšení spolupráce s orgány dohledu a posílila roli samosprávných organizací.

V návaznosti na spolupráci se zpravodajem OSN pro práva osob se zdravotním postižením byla profese notáře ve zprávě z prosince 2017 zařazena mezi autority disponující pravomocemi k zajištění rovnosti pro osoby se zdravotním postižením v oblasti jejich právní způsobilosti.

K dalším institucím, se kterými UINL spolupracuje, se řadí UNCITRAL, UNIDROIT, OECD, Světová banka a Rada notářství Evropské unie. Společně s Mezinárodní asociací soudců upořádala organizace UINL v květnu 2019 fórum zaměřené na nespornou soudní agendu a výkon mimosoudních titulů.

Vedle řádných zasedání orgánů UINL byl roce 2018 pořádán sedmý ročník vzdělávací akce Světová notářská univerzita, a to za účasti 75 účastníků ze 33 zemí světa. Tématem byla autonomie vůle v soukromém a rodinném životě či v dědických a majetkových otázkách.

V listopadu 2019 se v indonéské Jakartě konal 28. mezinárodní kongres UINL věnovaný validitě principů notářství v 21. století a problematice interakce mezi notáři a fyzickými osobami. Za NK ČR se ho zúčastnil prezident Mgr. Radim Neubauer a ředitelka sekce mezinárodních vztahů JUDr. Berenika Wünschová.

Díky podpoře ze strany italského notariátu získala organizace UINL nové sídlo. Vytvořeny byly nové internetové stránky a vyvíjen je digitální archiv, který má v budoucnu usnadnit vzájemnou spolupráci v rámci této organizace. Prezidentkou UINL pro nadcházející funkční období byla zvolena argentinská notářka Cristina Noemi Armella. ■

Mgr. Petr Klika, právník, Notářská komora České republiky

Ilustrační foto: Shutterstock.com

PRÁVNÍ ROZHLEDY 23–24/2019:

DISKUSE

Svěřenský fond v kontextu dědického práva
Mgr. Tereza Mimrová, Olomouc

PRÁVNÍ ROZHLEDY 1/2020:

JUDIKATURA

Nejvyšší soud České republiky: Ustanovení procesního opatrovníka spolku v řízení o vyslovení neplatnosti volby člena statutárního orgánu
§ 21 odst. 1 písm. a), § 29 odst. 2 OSŘ
§ 85 písm. a) ZŘS
§ 244, 258 ObčZ
Nevysloví-li soud (dosud) neplatnost rozhodnutí orgánu spolku, je napadené rozhodnutí platné, a to i tehdy, jde-li o rozhodnutí o volbě člena statutárního orgánu. I v případech, kdy je přezkoumávána platnost rozhodnutí o volbě člena statutárního orgánu, je za spolek v řízení oprávněna jednat (i) osoba, jejíž volba je návrhem na zahájení řízení zpochybněna. Za této situace nelze uvažovat o tom, že je sporné, kdo je osobou oprávněnou za spolek jednat. V řízení o přezkumu platnosti rozhodnutí o volbě člena statutárního orgánu proto – bez dalšího – nelze spolku ustanovit procesního opatrovníka z důvodu, že není jasné, zda bylo platně přijato rozhodnutí o volbě člena statutárního orgánu spolku, jehož volba je v řízení přezkoumávána.
S účinností od 1. 1. 2014 je řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu spolku nesporným řízením, a to řízením ve statusových věcech právnických osob, v němž jsou k projednání a rozhodnutí v prvním stupni věcně příslušné krajské soudy.
Usnesení Nejvyššího soudu České republiky z 10. 9. 2019, sp. zn. 27 Cdo 5544/2017

JUDIKATURA

Vrchní soud v Praze: (Ne)možnost valné hromady atrahovat si postupem podle § 190 odst. 3 ZOK rozhodování o záležitostech spadajících do obchodního vedení. Úspěch ve věci v případě, kdy se navrhovatel domáhá vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady, avšak soud prohlásí její usnesení za nicotná.
§ 45 odst. 1, § 51 odst. 2, § 190 odst. 3, § 195 odst. 2 ZOK
§ 245 věta druhá ObčZ
§ 142 odst. 1 OSŘ
Usnesení Vrchního soudu v Praze ze 7. 5. 2019, sp. zn. 14 Cmo 244/2018

SOUDNÍ ROZHLEDY 1/2020:

GLOSY

Proč lze SJM exekvovat jen v míře existující v době vzniku pohledávky povinného
JUDr. Karel Svoboda, Ph.D., Brno

VÝBĚR ROZHODNUTÍ ÚSTAVNÍHO SOUDU

Odměna advokáta za výkon funkce opatrovníka ustanoveného osobě neznámého pobytu – zrušení části AT
Nález ÚS z 24. 9. 2019, sp. zn. Pl. ÚS 4/19

VÝBĚR ROZHODNUTÍ V OBLASTI CIVILNĚPRÁVNÍ

Tříčlenné společenství vlastníků jednotek
Rozsudek NS z 21. 3. 2018, sp. zn. 26 Cdo 2285/2016 (SJ 72/2019)
Pro přijetí každého usnesení shromáždění v domě, kde jsou pouze tři vlastníci jednotek, se vyžaduje jednomyslný souhlas tří vlastníků.

PRÁVNÍ RÁDCE 02/2020:

Likvidace společnosti s ručením omezeným v praxi
Likvidace společnosti je administrativně i finančně náročný proces, který se většinou neobejde bez pomoci specialistů, a to nejen z oblasti práva, ale i z oblasti účetnictví a daní.
Aneta Boukalová, advokátka, KPMG Legal
Karolína Tomsová, advokátní koncipientka, KPMG Legal

BULLETIN ADVOKACIE 12/2019:

ČLÁNKY

K dědické nezpůsobilosti a jejímu posuzování
JUDr. Václav Bednář

AUDITOR 1/2020:

Praní peněz: rizika, dopady, opatření
Tereza Bábová
Opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti aneb jak předcházet praní špinavých peněz
Martina Chrástková ■

Rubriku zpracoval Mgr. Erik Mrzena, notář v Praze, člen redakční rady Ad Notam.

Zahájení a ukončení činnosti notářů

Ministryně spravedlnosti Mgr. Marie Benešová s účinností od 1. 2. 2020, na základě výsledku konkurzu, jmenovala notářskou kandidátku **Mgr. Olgu Baladovou** notářkou do notářského úřadu se sídlem v Lounech.

Mgr. Olga Baladová

Mgr. Eliška Černá

Zároveň byla ke dni 1. 2. 2020 jmenována ministryní spravedlnosti, na základě výsledku konkurzu, notářská kandidátka **Mgr. Eliška Černá** notářkou v Jindřichově Hradci.

K témuž datu jmenovala ministryně spravedlnosti, na základě výsledku konkurzu, notářskou kandidátku **JUDr. Ing. Vandu Moravcovou** notářkou v obvodu Okresního soudu ve Vsetíně se sídlem ve Valašském Meziříčí.

Do notářského úřadu v Karlových Varech jmenovala ke dni 1. 4. 2020 ministryně spravedlnosti na základě výsledku konkurzu **Mgr. Štěpána Tichého**.

Novým notářkám a novému notáři přejeme mnoho úspěchů v jejich pracovní činnosti.

JUDr. Ing. Vanda Moravcová

Mgr. Štěpán Tichý

Na vlastní žádost odvolala ministryně spravedlnosti Mgr. Marie Benešová ke dni 30. 4. 2020 **JUDr. Jitku Palackou** z funkce notářky v obvodu Okresního soudu v Přerově, **JUDr. Věru Horákovou** z funkce notářky v obvodu Okresního soudu Plzeň-jih k 30. 6. 2020, ke stejnému datu ministryně spravedlnosti odvolala **JUDr. Zdeňku Vyhnalovou** z funkce notářky v obvodu Okresního soudu v Kladně a k 31. 7. 2020 **JUDr. Vladimíra Novobilského** z funkce notáře v obvodu Okresního soudu ve Frýdku-Místku se sídlem ve Frýdlantu nad Ostravicí.

Za dlouholetou činnost ve prospěch notářství děkujeme a do dalšího života přejeme pevné zdraví, štěstí a osobní spokojenost.

Ministryně spravedlnosti odvolala dnem 31. 7. 2020 na vlastní žádost **Mgr. Alici Nepomuckou** z funkce notářky v obvodu Okresního soudu v Mladé Boleslavi. ■

Redakce Ad Notam

Složení slibu do rukou ministryně spravedlnosti

Dne 13. 1. 2020 složili slib do rukou ministryně spravedlnosti Mgr. Marie Benešové, podle § 9 odst. 2 notářského řádu, notářka JUDr. Ing. Vanda Moravcová, notářské kandidátky JUDr. Hana Cejnková, Mgr. Dita Krátká, Mgr. Andrea Loucká, Mgr. Alena Pokorná, Mgr. Hana Ročárková, JUDr. Martina Sáblíková, Mgr. Sandra Tomanová a notářský kandidát Mgr. Michal Kypta.

Dne 10. 2. 2020 složili slib do rukou ministryně spravedlnosti Mgr. Marie Benešové, podle § 9 odst. 2 notářského řádu, notářské kandidátky Mgr. Martha Maxová, Mgr. Markéta Šebestová, Mgr. Kateřina Šmídová, JUDr. Iveta Talandová, Mgr. Nikol Vohrabalová a notářští kandidáti Mgr. Viktor Audy a Mgr. Karel Volný.

Výše uvedeným blahopřejeme a přejeme hodně úspěchů v další činnosti. ■

Redakce Ad Notam

NOTÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY

vyhlašuje podle § 8 odst. 6 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „notářský řád“), a podle § 2 odst. 1 předpisu Notářské komory České republiky o postupu při vyhlašování a organizaci konkurzu na obsazení notářského úřadu (konkurzní řád),

KONKURZ

na obsazení notářského úřadu

pro obvod Okresního soudu v Kladně se sídlem **v Kladně**.

Jde o uvolněný notářský úřad po notářce JUDr. Zdeňce Vyhnalové, která ukončí činnost notářky ke dni 30. 6. 2020. Notářská komora České republiky přijímá přihlášky do konkurzu ve svém sídle v Praze 2, Apolinářská 12, nejpozději do 30. března 2020.
Jednání před konkurzní komisí se bude konat v úterý 28. dubna 2020 v době od 9:00 hodin v sídle Notářské komory České republiky v Praze 2, Apolinářská 12.

Přehled předpokladů pro zařazení uchazeče do konkurzu ve smyslu § 7 odst. 1 notářského řádu:
1) státní občanství členského státu Evropské unie, jiného státu tvořícího Evropský hospodářský prostor nebo Švýcarské konfederace,
2) plná svéprávnost,
3) vysokoškolské vzdělání v oboru právo, získané
a) v magisterském studijním programu právo a právní věda studiem na vysoké škole v České republice, nebo
b) studiem na vysoké škole v zahraničí, pokud je takové vzdělání v České republice uznáváno za rovnocenné vzdělání uvedenému v písm. a) na základě mezinárodní smlouvy, kterou je Česká republika vázána, anebo pokud takové vzdělání bylo uznáno podle zvláštního právního předpisu, a současně takové vzdělání odpovídá obsahem a rozsahem obecnému vzdělání, které lze získat v magisterském studijním programu právo a právní věda v oboru právo na vysoké škole v České republice;
4) za vzdělání podle písm. a) se považuje také vysokoškolské vzdělání získané před 1. lednem 1999 na právnické fakultě vysoké školy se sídlem v České republice nebo jejích právních předchůdců,
5) bezúhonnost,
6) vykonání alespoň pětileté notářské praxe,
7) složení notářské zkoušky.

Přehled praxí považovaných ve smyslu § 7 odst. 2 notářského řádu za praxi notářskou:
Notářskou praxí se rozumí praxe notáře, notářského kandidáta a notářského koncipienta podle notářského řádu a praxe státního notáře a notářského čekatele podle dřívějších předpisů. Do notářské praxe Notářská komora České republiky započte zcela praxi soudce, prokurátora, státního zástupce, advokáta, komerčního právníka, soudního exekutora, soudce Ústavního soudu, asistenta soudce Ústavního soudu nebo Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu, exekutorského kandidáta, justičního čekatele, asistenta soudce, asistenta veřejného ochránce práv, asistenta státního zástupce, právního čekatele prokuratury, právního čekatele státního zastupitelství, advokátního koncipienta, exekutorského koncipienta nebo právního čekatele u komerčního právníka, činnost zaměstnance Ministerstva spravedlnosti, který získal vysokoškolské vzdělání v rámci magisterského studijního programu v oblasti práva na vysoké škole a který se samostatně podílí na tvorbě návrhů obecně závazných právních předpisů; do notářské praxe ministr spravedlnosti na návrh Notářské komory České republiky z jiné právní praxe může započítat nejvýše 2 roky.

Přehled zkoušek považovaných ve smyslu § 7 odst. 3 notářského řádu za zkoušku notářskou:
Notářskou zkouškou se rozumí notářská zkouška podle notářského řádu a notářská zkouška podle dřívějších předpisů. Za osobu, která složila notářskou zkoušku, se považuje i ten, kdo složil odbornou justiční zkoušku, soudcovskou zkoušku, jednotnou soudcovskou zkoušku, jednotnou soudcovskou a advokátní zkoušku, prokurátorskou zkoušku, odbornou závěrečnou zkoušku právních čekatelů, advokátní zkoušku, exekutorskou zkoušku a profesní zkoušku na komerčního právníka.

Podmínkou zařazení **uchazeče** do konkurzu je podání přihlášky a předložení těchto dokladů:
1) doklad o státním občanství,
2) prohlášení o plné svéprávnosti,
3) výpis z evidence Rejstříku trestů, a je-li uchazeč občanem jiného členského státu Evropské unie, nebo jiného státu tvořícího Evropský hospodářský prostor nebo Švýcarské konfederace, výpis z evidence trestů nebo rovnocenný doklad vydaný příslušným soudním nebo správním orgánem tohoto státu, nebo výpis z evidence Rejstříku trestů s přílohou obsahující informace, které jsou zapsané v evidenci trestů státu, jehož je občanem; tyto doklady nesmí být starší než 3 měsíce před podáním přihlášky,
4) doklad o vzdělání ve smyslu § 7 odst. 1 písm. b) notářského řádu,
5) doklad o složení notářské zkoušky nebo jiné zkoušky (§ 7 odst. 3 notářského řádu),
6) doklad o alespoň pětiletém trvání notářské praxe nebo jiné praxe (§ 7 odst. 2 notářského řádu),
7) osvědčení podle zákona č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky, ve znění pozdějších předpisů, jde-li o uchazeče narozeného před 1. 12. 1971,
8) doklad o zaplacení účastnického poplatku (kopie výpisu z účtu, kopie bankovního vkladového dokladu).

Podmínkou zařazení **uchazeče – notáře** se sídlem v České republice do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladu uvedeného shora pod bodem 8).
Podmínkou zařazení **uchazeče – notářského kandidáta** do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladů uvedených shora pod body 6), 7), 8) a dokladu o tom, že je zapsán v seznamu kandidátů příslušné notářské komory.
Notářskou praxi dokládá potvrzením notářské komory o době zápisu v seznamu notářských koncipientů a seznamu notářských kandidátů a potvrzením notáře o době trvání pracovního poměru nebo jiným dokladem, z něhož je zjistitelná délka praxe.

Výše účastnického poplatku za podání přihlášky do konkurzu činí 12 000 Kč a je třeba jej zaplatit nejpozději při podání přihlášky do konkurzu. Poplatek se platí převodem nebo složením na účet Notářské komory České republiky u UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia, a.s., č. ú. 45818009/2700, variabilní symbol rodné číslo uchazeče.
Na základě písemné žádosti uchazeče sdělí Notářská komora České republiky statistické údaje o výkonnosti uvolněného notářského úřadu za poslední ukončený kalendářní rok. Notářská komora České republiky odešle účastníkům zařazeným do konkurzu nejpozději desátý den před jednáním konkurzní komise pozvánku k jednání na adresu uvedenou v přihlášce ke konkurzu.
Notářská komora České republiky předloží na základě výsledku konkurzu ministru spravedlnosti návrh na jmenování notáře do notářského úřadu.

NOTÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY

vyhlašuje podle § 8 odst. 6 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „notářský řád"), a podle § 2 odst. 1 předpisu Notářské komory České republiky o postupu při vyhlašování a organizaci konkurzu na obsazení notářského úřadu (konkurzní řád),

KONKURZ
na obsazení notářského úřadu

pro obvod Okresního soudu Plzeň-jih se sídlem **v Plzni**.

Jde o uvolněný notářský úřad po notářce JUDr. Věře Horákové, která ukončí činnost notářky ke dni 30. 6. 2020.
Notářská komora České republiky přijímá přihlášky do konkurzu ve svém sídle v Praze 2, Apolinářská 12, nejpozději do 4. května 2020.
Jednání před konkurzní komisí se bude konat v úterý 2. června 2020 v době od 9:00 hodin v sídle Notářské komory České republiky v Praze 2, Apolinářská 12.

Přehled předpokladů pro zařazení uchazeče do konkurzu ve smyslu § 7 odst. 1 notářského řádu:
1) státní občanství členského státu Evropské unie, jiného státu tvořícího Evropský hospodářský prostor nebo Švýcarské konfederace,
2) plná svéprávnost,
3) vysokoškolské vzdělání v oboru právo, získané
a) v magisterském studijním programu právo a právní věda studiem na vysoké škole v České republice, nebo
b) studiem na vysoké škole v zahraničí, pokud je takové vzdělání v České republice uznáváno za rovnocenné vzdělání uvedenému v písm. a) na základě mezinárodní smlouvy, kterou je Česká republika vázána, anebo pokud takové vzdělání bylo uznáno podle zvláštního právního předpisu, a současně takové vzdělání odpovídá obsahem a rozsahem obecnému vzdělání, které lze získat v magisterském studijním programu právo a právní věda v oboru právo na vysoké škole v České republice;
4) za vzdělání podle písm. a) se považuje také vysokoškolské vzdělání získané před 1. lednem 1999 na právnické fakultě vysoké školy se sídlem v České republice nebo jejích právních předchůdců,
5) bezúhonnost,
6) vykonání alespoň pětileté notářské praxe,
7) složení notářské zkoušky.

Přehled praxí považovaných ve smyslu § 7 odst. 2 notářského řádu za praxi notářskou:
Notářskou praxí se rozumí praxe notáře, notářského kandidáta a notářského koncipienta podle notářského řádu a praxe státního notáře a notářského čekatele podle dřívějších předpisů. Do notářské praxe Notářská komora České republiky započte zcela praxi soudce, prokurátora, státního zástupce, advokáta, komerčního právníka, soudního exekutora, soudce Ústavního soudu, asistenta soudce Ústavního soudu nebo Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu, exekutorského kandidáta, justičního čekatele, asistenta soudce, asistenta veřejného ochránce práv, asistenta státního zástupce, právního čekatele prokuratury, právního čekatele státního zastupitelství, advokátního koncipienta, exekutorského koncipienta nebo právního čekatele u komerčního právníka, činnost zaměstnance Ministerstva spravedlnosti, který získal vysokoškolské vzdělání v rámci magisterského studijního programu v oblasti práva na vysoké škole a který se samostatně podílí na tvorbě návrhů obecně závazných právních předpisů; do notářské praxe ministr spravedlnosti na návrh Notářské komory České republiky z jiné právní praxe může započítat nejvýše 2 roky.

Přehled zkoušek považovaných ve smyslu § 7 odst. 3 notářského řádu za zkoušku notářskou:
Notářskou zkouškou se rozumí notářská zkouška podle notářského řádu a notářská zkouška podle dřívějších předpisů. Za osobu, která složila notářskou zkoušku, se považuje i ten, kdo složil odbornou justiční zkoušku, soudcovskou zkoušku, jednotnou soudcovskou zkoušku, jednotnou soudcovskou a advokátní zkoušku, prokurátorskou zkoušku, odbornou závěrečnou zkoušku právních čekatelů, advokátní zkoušku, exekutorskou zkoušku a profesní zkoušku na komerčního právníka.

Podmínkou zařazení **uchazeče** do konkurzu je podání přihlášky a předložení těchto dokladů:
1) doklad o státním občanství,
2) prohlášení o plné svéprávnosti,
3) výpis z evidence Rejstříku trestů, a je-li uchazeč občanem jiného členského státu Evropské unie, nebo jiného státu tvořícího Evropský hospodářský prostor nebo Švýcarské konfederace, výpis z evidence trestů nebo rovnocenný doklad vydaný příslušným soudním nebo správním orgánem tohoto státu, nebo výpis z evidence Rejstříku trestů s přílohou obsahující informace, které jsou zapsané v evidenci trestů státu, jehož je občanem; tyto doklady nesmí být starší než 3 měsíce před podáním přihlášky,
4) doklad o vzdělání ve smyslu § 7 odst. 1 písm. b) notářského řádu,
5) doklad o složení notářské zkoušky nebo jiné zkoušky (§ 7 odst. 3 notářského řádu),
6) doklad o alespoň pětiletém trvání notářské praxe nebo jiné praxe (§ 7 odst. 2 notářského řádu),
7) osvědčení podle zákona č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky, ve znění pozdějších předpisů, jde-li o uchazeče narozeného před 1. 12. 1971,
8) doklad o zaplacení účastnického poplatku (kopie výpisu z účtu, kopie bankovního vkladového dokladu).

Podmínkou zařazení **uchazeče – notáře** se sídlem v České republice do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladu uvedeného shora pod bodem 8).
Podmínkou zařazení **uchazeče – notářského kandidáta** do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladů uvedených shora pod body 6), 7), 8) a dokladu o tom, že je zapsán v seznamu kandidátů příslušné notářské komory.
Notářskou praxi dokládá potvrzením notářské komory o době zápisu v seznamu notářských koncipientů a seznamu notářských kandidátů a potvrzením notáře o době trvání pracovního poměru nebo jiným dokladem, z něhož je zjistitelná délka praxe.

Výše účastnického poplatku za podání přihlášky do konkurzu činí 12 000 Kč a je třeba jej zaplatit nejpozději při podání přihlášky do konkurzu.
Poplatek se platí převodem nebo složením na účet Notářské komory České republiky u UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia, a.s., č. ú. 45818009/2700, variabilní symbol rodné číslo uchazeče.
Na základě písemné žádosti uchazeče sdělí Notářská komora České republiky statistické údaje o výkonnosti uvolněného notářského úřadu za poslední ukončený kalendářní rok. Notářská komora České republiky odešle účastníkům zařazeným do konkurzu nejpozději desátý den před jednáním konkurzní komise pozvánku k jednání na adresu uvedenou v přihlášce ke konkurzu.
Notářská komora České republiky předloží na základě výsledku konkurzu ministru spravedlnosti návrh na jmenování notáře do notářského úřadu.

NOTÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY

vyhlašuje podle § 8 odst. 6 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „notářský řád“), a podle § 2 odst. 1 předpisu Notářské komory České republiky o postupu při vyhlašování a organizaci konkurzu na obsazení notářského úřadu (konkurzní řád),

KONKURZ

na obsazení notářského úřadu

pro obvod Obvodního soudu pro Prahu 2 se sídlem **v Praze**.

Jde o uvolněný notářský úřad po notáři JUDr. Tomáši Oulíkovi, který ukončí činnost notáře ke dni 31. 10. 2020.
Notářská komora České republiky přijímá přihlášky do konkurzu ve svém sídle v Praze 2, Apolinářská 12, nejpozději do 11. května 2020.
Jednání před konkurzní komisí se bude konat v úterý 9. června 2020 v době od 9:00 hodin v sídle Notářské komory České republiky v Praze 2, Apolinářská 12.

Přehled předpokladů pro zařazení uchazeče do konkurzu ve smyslu § 7 odst. 1 notářského řádu:
1) státní občanství členského státu Evropské unie, jiného státu tvořícího Evropský hospodářský prostor nebo Švýcarské konfederace,
2) plná svéprávnost,
3) vysokoškolské vzdělání v oboru právo, získané
a) v magisterském studijním programu právo a právní věda studiem na vysoké škole v České republice, nebo
b) studiem na vysoké škole v zahraničí, pokud je takové vzdělání v České republice uznáváno za rovnocenné vzdělání uvedenému v písm. a) na základě mezinárodní smlouvy, kterou je Česká republika vázána, anebo pokud takové vzdělání bylo uznáno podle zvláštního právního předpisu, a současně takové vzdělání odpovídá obsahem a rozsahem obecnému vzdělání, které lze získat v magisterském studijním programu právo a právní věda v oboru právo na vysoké škole v České republice;
4) za vzdělání podle písm. a) se považuje také vysokoškolské vzdělání získané před 1. lednem 1999 na právnické fakultě vysoké školy se sídlem v České republice nebo jejích právních předchůdců,
5) bezúhonnost,
6) vykonání alespoň pětileté notářské praxe,
7) složení notářské zkoušky.

Přehled praxí považovaných ve smyslu § 7 odst. 2 notářského řádu za praxi notářskou:
Notářskou praxí se rozumí praxe notáře, notářského kandidáta a notářského koncipienta podle notářského řádu a praxe státního notáře a notářského čekatele podle dřívějších předpisů. Do notářské praxe Notářská komora České republiky započte zcela praxi soudce, prokurátora, státního zástupce, advokáta, komerčního právníka, soudního exekutora, soudce Ústavního soudu, asistenta soudce Ústavního soudu nebo Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu, exekutorského kandidáta, justičního čekatele, asistenta soudce, asistenta veřejného ochránce práv, asistenta státního zástupce, právního čekatele prokuratury, právního čekatele státního zastupitelství, advokátního koncipienta, exekutorského koncipienta nebo právního čekatele u komerčního právníka, činnost zaměstnance Ministerstva spravedlnosti, který získal vysokoškolské vzdělání v rámci magisterského studijního programu v oblasti práva na vysoké škole a který se samostatně podílí na tvorbě návrhů obecně závazných právních předpisů; do notářské praxe ministr spravedlnosti na návrh Notářské komory České republiky z jiné právní praxe může započítat nejvýše 2 roky.

Přehled zkoušek považovaných ve smyslu § 7 odst. 3 notářského řádu za zkoušku notářskou:
Notářskou zkouškou se rozumí notářská zkouška podle notářského řádu a notářská zkouška podle dřívějších předpisů. Za osobu, která složila notářskou zkoušku, se považuje i ten, kdo složil odbornou justiční zkoušku, soudcovskou zkoušku, jednotnou soudcovskou zkoušku, jednotnou soudcovskou a advokátní zkoušku, prokurátorskou zkoušku, odbornou závěrečnou zkoušku právních čekatelů, advokátní zkoušku, exekutorskou zkoušku a profesní zkoušku na komerčního právníka.

Podmínkou zařazení **uchazeče** do konkurzu je podání přihlášky a předložení těchto dokladů:
1) doklad o státním občanství,
2) prohlášení o plné svéprávnosti,
3) výpis z evidence Rejstříku trestů, a je-li uchazeč občanem jiného členského státu Evropské unie, nebo jiného státu tvořícího Evropský hospodářský prostor nebo Švýcarské konfederace, výpis z evidence trestů nebo rovnocenný doklad vydaný příslušným soudním nebo správním orgánem tohoto státu, nebo výpis z evidence Rejstříku trestů s přílohou obsahující informace, které jsou zapsané v evidenci trestů státu, jehož je občanem; tyto doklady nesmí být starší než 3 měsíce před podáním přihlášky,
4) doklad o vzdělání ve smyslu § 7 odst. 1 písm. b) notářského řádu,
5) doklad o složení notářské zkoušky nebo jiné zkoušky (§ 7 odst. 3 notářského řádu),
6) doklad o alespoň pětiletém trvání notářské praxe nebo jiné praxe (§ 7 odst. 2 notářského řádu),
7) osvědčení podle zákona č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky, ve znění pozdějších předpisů, jde-li o uchazeče narozeného před 1. 12. 1971,
8) doklad o zaplacení účastnického poplatku (kopie výpisu z účtu, kopie bankovního vkladového dokladu).

Podmínkou zařazení **uchazeče – notáře** se sídlem v České republice do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladu uvedeného shora pod bodem 8).
Podmínkou zařazení **uchazeče – notářského kandidáta** do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladů uvedených shora pod body 6), 7), 8) a dokladu o tom, že je zapsán v seznamu kandidátů příslušné notářské komory.
Notářskou praxi dokládá potvrzením notářské komory o době zápisu v seznamu notářských koncipientů a seznamu notářských kandidátů a potvrzením notáře o době trvání pracovního poměru nebo jiným dokladem, z něhož je zjistitelná délka praxe.

Výše účastnického poplatku za podání přihlášky do konkurzu činí 12 000 Kč a je třeba jej zaplatit nejpozději při podání přihlášky do konkurzu.
Poplatek se platí převodem nebo složením na účet Notářské komory České republiky u UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia, a.s., č. ú. 45818009/2700, variabilní symbol rodné číslo uchazeče.
Na základě písemné žádosti uchazeče sdělí Notářská komora České republiky statistické údaje o výkonnosti uvolněného notářského úřadu za poslední ukončený kalendářní rok. Notářská komora České republiky odešle účastníkům zařazeným do konkurzu nejpozději desátý den před jednáním konkurzní komise pozvánku k jednání na adresu uvedenou v přihlášce ke konkurzu.
Notářská komora České republiky předloží na základě výsledku konkurzu ministru spravedlnosti návrh na jmenování notáře do notářského úřadu.

Střípky z historie 58.

Otcem slavného olomouckého nakladatele a vydavatele Romualda Prombergera (1856–1932) byl notář Romuald Promberger starší. Ten byl i jedním z prvních notářů, jmenovaných podle notářského řádu z roku 1850. Během svojí právnické praxe Romuald Promberger st. působil v řadě míst v Čechách. Před rokem 1850 byl právním (justiciárem) v Přimdě, pak c. k. soudním adjunktem v rodné Polné. Jako notář vystřídal Přibyslav, Polnou, Přelouč a Náchod. Romuald Promberger byl vlastencem a od poloviny 40. let přispěvatelem na činnost Muzea království Českého, čímž se ocitl ve společnosti dalších notářů, kteří muzeum podporovali, Josefa Durase, Adolfa Hájka, Františka Pavlovského a Antonína Špolce.

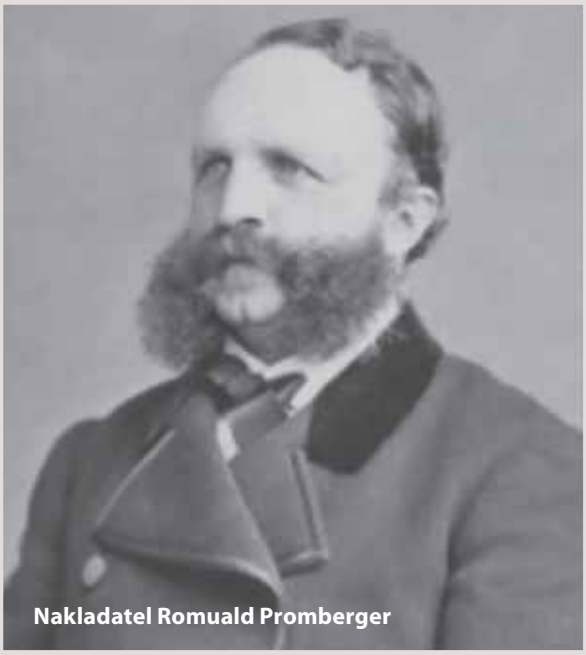
Nakladatel Romuald Promberger

●

Ve třech instancích byla v letech 1892–1893 řešena pozůstalostní věc, jež se odvíjela od poslední vůle následujícího znění: *„Ježto jsou moji synové Václav a Matěj B. otcovským i mateřským podílem odbyti, ponechávám svou dceru Cecílii za dědičku povšechnou, vyhražuje sobě pouze k volné dispozici pozemky ležící u Lipovic, pocházející od živnosti č. pop. 16.“* Dědicové uzavřeli dohodu, dle níž lipovické pozemky připadly všem dědicům z ideální jedné třetiny, ostatní pozůstalost pak dceři Cecílii. Otevřena zůstala otázka, kdo bude odpovídat za pasiva dědictví, tj. případné dluhy váznoucí na pozemcích a náklady léčení a pohřbu. C. k. okresní soud v Prachaticích dospěl k závěru, že Cecílie je univerzální dědičkou a jako taková odpovídá za veškerá pasiva. C. k. vrchní soud zemský v Praze pak rozhodl, že bratři Václav a Matěj jsou pouhými odkazovníky, proto odpovídají za případné dluhy na pozemcích, jinak nese pasiva Cecílie. C. k. nejvyšší soud pak rozhodnutím ze dne 20. 6. 1893, č. 7165, zavázal všechny dědice k pasivům dědictví podle jejich nabytých podílů. Uzavřel, že bratry nelze považovat za odkazovníky, neboť v tomto směru chybělo *„opatření zůstavitelovo“*, nabyli proto podíly na pozůstalosti *„z důvodu zákonného práva dědického“*.

●

Jako notář v uruguayské Floridě začínal Faustino Harrison (1900–1963). Již v mládí se Harrison stal členem Národní strany *(Partido Nacional)*, svoji politickou kariéru završil na sklonku života jako prezident Národní rady vlády *(Consejo Nacional de Gobierno)* v letech 1962–1963. Proslul větou: *„A la democracia hay que darle vacaciones“* (Demokracie by měla dostat prázdniny), která vypovídá o dobové situaci v Uruguaji a Harrisonových politických názorech.

●

Pod titulkem *Výhrůžky na distanc* referovaly dne 8. března 1889 Národní listy v rubrice *Ze soudní síně* o odsouzení osmačtyřicetileté švadleny Anny B. S tou byl rozveden notář Jan B. ze Sásdu v Uhrách, který po rozvodu vychovával i společnou, v době procesu sedmnáctiletou, dceru Marii. *„Anna B. nedovedla v sobě potlačiti rozhořčení nad rozhodným krokem manželovým, jímž ztratila rodinu a bezstarostné živobytí, a opovídala se čas od času manželu svému nepřívětivými dopisy, kteréž zasílala své dceři do Sásdu, s tím úmyslem a také vždy výslovným přáním, aby dcera obsah listu otci sdělila,“* jednou tak ale napsala, že nemůže snášet výčitky sestry, které nevracela dluh proto, že ji o 300 zlatých *„bídný ten cizoložník“* připravil. Vyhrožovala, že připraví notáře o zrak a že po Dušičkách se o tom bude vědět. Notář z obavy, že žena výhrůžku skutečně naplní, se obrátil na pražskou policii, která dne 31. října 1888 Annu B. zatkla. Soud uznal Annu B. vinnou zločinem veřejného násilí a s ohledem na řadu polehčujících okolností ji odsoudil k trestu desetidenního prostého žaláře.

●

Úřední list c. k. okresního hejtmanství v Táboře zveřejnil v roce 1874 vyhlášku c. k. okresního soudu v Táboře, podle níž *„podle nařízení c. k. ministerstva spravedlnosti ze dne 4. června 1874 č. 9785 p. Františkovi Giřičkovi, c. k. notáři v Táboře za povinnost uloženo jest, aby alespoň jednou každého měsíce v městysi Chejnově úřadoval a tento c. k. pan notář se na tom ustanovil, vždy druhé úterý každého měsíce do Chejnova dojížděti“*. Notář Giřička byl ještě o deset let později kritizován v Národních listech, že patří mezi ty, kdož *„hyzdí staroslavný náš Tábor“* tím, že užívá dosud pouze německého razítka. ■

JUDr. PhDr. Stanislav Balík,
člen redakční rady Ad Notam

Závěti nezávěti

Lidé mají nepřátele, málokdo některého nemá. Historicky se nejspíš vyvinul nepřítel vnější. Strach z případného vpádu nepřítele na naše území se zaháněl legendou o blanických rytířích, kteří mají obživnout, až bude nejhůř.

Zajímavou paralelu tohoto příběhu mají i ve městě Ankh-Morpork – na Prachettovské Zeměploše, kde existuje pověst, která říká, že až bude toto město v nebezpečí, osm kamenných hrochů střežících Mosazný most přes řeku Ankh ožije – a dá se na útěk. Inu, každý se snaží zabezpečit nějak. Minulý režim vnesl do povědomí i nepřítele vnitřního. Současná komplikovaná doba si ale zřejmě nevystačí ani s tím a vynesla na povrch sofistikovanější formu – nepřítele nejprve vnitřního a poté vnějšího, čili bývalého manžela.

Co se týče zabezpečení majetku před zkázou, teprve začátkem 18. století se na našem území rozvíjí pojišťovnictví. Jak je znát z názvu první pojišťovny u nás, a to Pojišťovny proti škodám z ohně na polních zásobách, nábytku, nářadí a dobytku, nejprve bylo možné pojistit majetek pouze proti škodám způsobeným požáry. Následně počátkem 19. století bylo již možné uzavřít pojištění pro případ smrti. Proti bývalému manželovi se však pojistit nedá, alespoň ne na dobu života. Co ale pro případ smrti?

Jak v minulosti, tak nyní se lidé, vědomi své vlastní smrtelnosti, snaží zajistit své nejbližší co nejlépe. Když pomineme darování a jiné jednání učiněné za života, často k tomu volí životní pojištění a na předních příčkách v pomyslném žebříčku je i závěť. Jenže nejen jmění po sobě člověk může v životě zanechat. Stávají se případy, kdy člověk chce učinit mortis causa úkon, který se netýká jeho majetku.

Znáte to. Jsou situace, kdy někdo přijde do kanceláře a vlastně vůbec nechce psát závět, až nakonec odejde se závětí, která udělá ze zákonných dědiců ty závětní, a dokonce ve stejných podílech, které by jim zaručil zákon. Proč

to? Původní vizí žadatele bylo upravit pro případ smrti situaci se správou majetku, který zdědí nezletilé děti.

Typicky jde o případ, kdy si zůstavitel nepřeje, aby zděděné jmění jeho nezletilých dětí spravoval jejich druhý zákonný zástupce – vlastně takové pojištění pro případ smrti proti bývalému manželovi. Hlavní důvodem bývá až komická představa, že druhý zákonný zástupce je schopen utratit i majetek kosmických rozměrů. Ustanovení § 461 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve svém první odstavci stanoví: *Spravuje-li zákonný zástupce nebo opatrovník jmění zastoupeného, náleží mu běžná správa takového jmění. (...)* Odstavec 2 tohoto paragrafu dále zní: *Dar, dědictví nebo odkaz určené pro zastoupeného s podmínkou, že jej bude spravovat třetí osoba, jsou ze správy podle odstavce 1 vyloučeny (...)*. Je otázkou, jak praxe s podmínkou dle § 461 odst. 2 o. z. naloží, zda se bude jednat o zbožné přání, anebo o podmínku ve smyslu § 1561 a násl. o. z., tedy o podmínku nabytí dědického práva.

I přes „drobné" interpretační problémy je nicméně možné sepsat závěť s určením osoby pověřené správou zděděného majetku. Vzhledem ke skutečnosti, že tuto závěť sepisují velmi mladí lidé, je nutné mít na zřeteli možnosti, kam osud tyto zůstavitele může zavést.

Taková závěť může znít např. následovně: „Pro případ smrti ustanovuji dědici veškerého svého majetku rovným dílem všechny své děti a svého manžela/manželku, pokud k datu úmrtí budu vdaná/ženatý (resp. partnera/partnerku, pokud budu registrovaná/registrovaný). V případě, že by k datu mého úmrtí některé z mých dětí z jakéhokoliv důvodu nedědilo, ustanovuji náhradními dědici podílu tohoto dítěte rovným dílem jeho děti. V případě, že k datu mého úmrtí bude má dcera Anna Nová nezletilá, vyslovuji tímto v souladu s § 461 odst. 2 o. z. přání/podmínku, aby správou majetku po mě zděděného byla pověřena má sestra Alena Nová."

Závěť je také možné podmínit tím, že platí pouze v případě, že bude některé z výslovně vyjmenovaných dětí nezletilé. Pokud bychom chtěli, aby závěť vysloveně reflektovala aktuální právní úpravu, je možné do ní též zakomponovat ustanovení týkající se dědické nezpůsobilosti manžela (§ 1482 o. z.), dle kterého *probíhá-li v den zůstavitelovy smrti řízení o rozvod manželství zahájené na zůstavitelův návrh podaný v důsledku toho, že se manžel vůči zůstaviteli dopustil činu naplňujícího znaky domácího násilí, je zůstavitelův manžel vyloučen z dědického práva jako zákonný dědic*. Pokud by závěť nevylučovala takového manžela z dědění, mohlo by hypoteticky dojít ke skutečnosti, že rozvádějící manžel by byl závětním dědicem, pokud by čin, kterého se vůči zůstavitelce dopustil, nenaplnil podmínku dědické nezpůsobilosti dle § 1561 o. z. A to by asi zůstavitel nechtěl.

Důvodem sepsání takové závěti je touha zanechat po sobě prohlášení týkající se správy zděděného majetku, které bude mít stejné výhody jako závěť sepsaná ve formě notářské listiny. A těchto výhod je celá řada – k prohlášení se díky Evidenci právních jednání pro případ smrti dostane notář pověřený jako soudní komisař, který by o něm měl informovat opatrovnický soud (který se nicméně bude závětí zabývat již při neodmítnutí dědictví), nikdo se nemusí dozvědět, že takové prohlášení bylo učiněno (např. pro případ, že by se vztahy s druhým zákonným zástupcem nezletilého ještě zlepšily), a může být kdykoliv zrušeno tím, že se závěť odvolá jako celek vydáním notářského zápisu pořizovateli (a nikdo se už nikdy o tomto jednání nedozví, hlavně děti ne). A to nejcennější – prohlášení je učiněno tím nejlepším nástrojem pro dokazování před soudem – je ve formě veřejné listiny.

Stává se to sice výjimečně, ale stává. Přestože taková závěť vypadá divně a neprávnicky, aktuálně náš právní řád zatím nenabízí nic lepšího. Tyto závěti mají nicméně velkou výhodu – pokud jsou sepsané jako věrná kopie zákona – i když na ně člověk zapomene, vlastně ničemu nevadí. Zletilostí dětí se problém vyřeší a vzhledem k jejich textu nakonec stejně dědění dopadne dle vůle zůstavitele jako dle zákona. Tedy v souladu se rčením Gesetzliche Erben – gute Erben (zákonní dědicové – dobří dědicové). ■

Ing. Mgr. Lenka Holíková,
notářka v Mělníku,
členka redakční rady Ad Notam

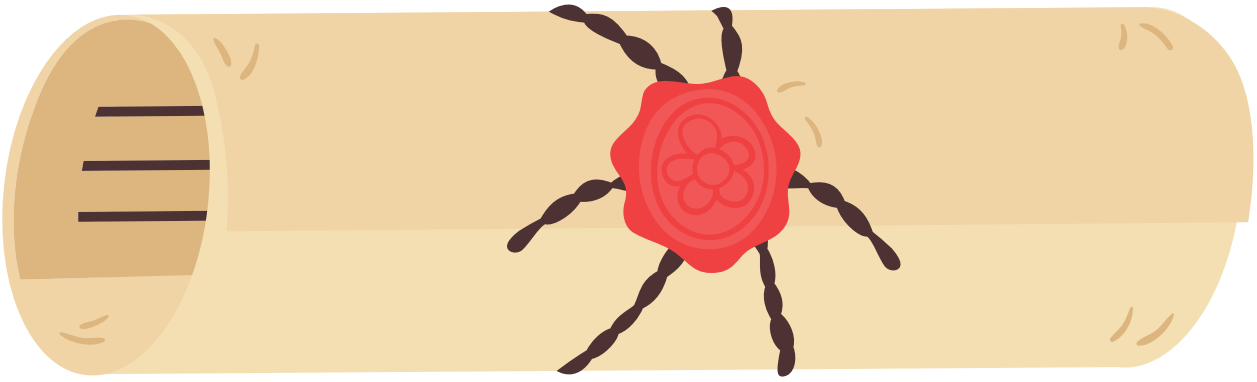

CONTENTS

ARTICLES
Adam Talanda: The extraordinary inheritance right of legatees 3
Lukáš Sadecký: The institute of protest in a capital company after the amendment to the Business Corporations Act 8
Karel Volný: Share of the testator in a limited liability company and termination of inheritance proceeding 11
Martin Muzikář: Heir in bankruptcy and their position in inheritance and insolvency proceedings 14

DISCUSSION
Ondřej Horák: Preparation of an amendment to the inheritance law 24

FROM HISTORY
Jan Kotous: History - almost detective 25

CASE LAW
Entry in the public register made by a notary 28
On the decisions of the supreme body of a commercial corporation 33
Pledge right and liquidation of inheritance 38

REVIEW & ANNOTATION
Aspects of notarial self - government 42
Dostalík's wisecracks. Fragment of Dostalík 45

CURRENT EVENTS
XLII. Assembly of the Notarial Chamber of the Czech Republic 46
Awarding the President of the NCH by the Austrian notary 48
UINL activity in the term of office 2017-2019 48

WORTHY OF ATTENTION 49

INFORMATION UPDATE FROM NOTARY CHAMBER
Commencement and termination of notary activity 50
Competitions for filing of vacant Notarial Offices 51

EXCERPTS FROM HISTORY
Stanislav Balík: Excerpts from history 58 54

FEATURE ARTICLE
Lenka Holíková: Wills non-wills 55

INHALTSVERZEICHNIS

ARTIKEL
Adam Talanda: Das außergewöhnliche Erbrecht des Vermächtnisnehmers 3
Lukáš Sadecký: Das Institut für Protest in der Kapitalgesellschaft nach der Änderung des Unternehmensgesetzes 8
Karel Volný: Anteil des Erblassers an einer Gesellschaft mit beschränkter Haftung und Einstellung des Erbrechtsverfahrens 11
Martin Muzikář: Der Erbe in Insolvenz und seine Position im Erb- und Insolvenzverfahren 14

FORUM
Ondřej Horák: Vorbereitung einer Änderung des Erbrechts 24

AUS DER GESCHICHTE
Jan Kotous: Eine fast detektivische Geschichte 25

JURISPRUDENCE
Eintragung in das öffentliche Register durch einen Notar 28
Über die Entscheidungen des obersten Organs einer Handelsgesellschaft 33
Verpfändung und Liquidation der Erbschaft 38

REZENSION & ANNOTATION
Aspekte der notariellen Selbstverwaltung 42
Dostalíks Sprüche. Fragment von Dostalík 45

AKTUELL
XLII. Versammlung der Notarkammer der Tschechischen Republik 46
Preisverleihung an den Präsidenten der NK durch österreichischen Notar 48
UINL-Tätigkeit in der Amtszeit 2017-2019 48

WISSENSWERTES 49

INFORMATIONEN AUS DER NOTARIATSKAMMER
Beginn und Ende der Tätigkeit von Notaren 50
Stellenausschreibung zur Besetzung freier Notarämter 51

GESCHICHTSSPLITTER
Stanislav Balík: Geschichtssplitter 58 54

FEUILLETON
Lenka Holíková: Testamente keine Testamente 55

CONTENU

ARTICLES
Adam Talanda: La loi sur les successions extraordinaires des législateurs 3
Lukáš Sadecký: L'Institut de protestation dans la société de capitaux après la modification de la loi sur les sociétés par actions 8
Karel Volný: La part du testateur dans la société à responsabilité limitée et l' interruption de la procédure de succession 11
Martin Muzikář: L'héritier dans la faillite et sa position dans les procédures de succession et d'insolvabilité 14

DÉBAT
Ondřej Horák: La préparation d'un amendement au droit successoral 24

QUELQUES MOTS D'HISTOIRE
Jan Kotous: L'histoire presque détective 25

LA JURISPRUDENCE
L'inscription au registre public par un notaire 28
Les décisions de l'organisation suprême d'une société commerciale 33
La loi de nantissement et la liquidation de succession 38

RAPPORTS & ANNOTATIONS
Les aspects de l'autonomie gouvernementale notariale 42
Les répliques de Dostalík. Les fragments de Dostalík 45

ACTUELLEMENT
Le XLIIème Assemblée de la Chambre des notaires de la République tchèque 46
L'attribution des prix au président de la Chambre notariale tchèque par le notaire autrichien 48
L'activité de l'UINL en cours de mandat 2017-2019 48

MÉRITE VOTRE ATTENTION 49

INFORMATIONS DE LA CHAMBRE DE NOTAIRES DE LA RÉPUBLIQUE TCHÈQUE
Début et cessation d'activités des notaires 50
Concours en vue d'occuper des études de notaires vacantes 51

FRAGMENTS D'HISTOIRE
Stanislav Balík: Fragments d'histoire 58 54

FEUILLETON
Lenka Holíková: Les testaments, pas de testaments 55

Poskytujeme klientům komplexní služby v oblasti pojištění a risk managementu již 25 let.

Jsme rodinná firma, která si cení profesionality, hodnot, individuálního a vstřícného přístupu ke klientům. Posoudíme možná rizika Vaší profese a přineseme efektivní řešení pojištění ve všech potřebných oblastech. Zároveň využijeme své velikosti a pozice největšího nezávislého pojišťovacího makléře k vyjednání těch nejlepších podmínek pro Vás.

- Vždy hájíme Vaše zájmy a hledáme to nejvýhodnější řešení
- K dispozici je Vám zkušený tým specialistů
- Pomůžeme Vám s likvidací pojistných událostí
- Zajistíme Vám výhodné profesní i soukromé pojištění
- Rádi pro Vás zpracujeme nezávaznou nabídku pojištění
- Více o exklusivních pojistných programech pro notáře, jejich zaměstnance a rodinné příslušníky naleznete na www.proklienty.cz/nkcr

RENOMIA

Vždy ve Vašem zájmu.
www.renomia.cz